

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

07. Σχόλια για το βιβλίο των ιστοριών για φαντάσματα
(07. Petavatthu-aṭṭhakathā)

2. Το κεφάλαιο για την Ούμπαρι (2. Ubbarivaggo)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

07. Σχόλια για το βιβλίο των ιστοριών για φαντάσματα

2. Ubbarivaggo

1. Saṃsāramocakapetivatthuvaṇṇanā

95-115. Naggā dubbaṇṇarūpāsīti idaṃ satthari veḷuvane viharante magadharaṭṭhe iṭṭhakavatīnāmake gāme aññataraṃ petiṃ ārabba vuttaṃ. Magadharaṭṭhe kira iṭṭhakavatī ca dīgharāji cāti dve gāmakā ahesuṃ, tattha bahū saṃsāramocakā micchādiṭṭhikā paṭivasanti. Atīte ca kāle pañcannaṃ vassasatānaṃ matthake aññatarā itthī tattheva iṭṭhakavatiyaṃ aññatarasmiṃ saṃsāramocakakule nibbattitvā micchādiṭṭhivasena bahū kīṭapaṭaṅge jīvītā voropetvā petesu nibbatti.

Sā pañca vassasatāni khuppiṇāpāsādidukkhaṃ anubhavitvā amhākaṃ bhagavati loke uppajjitvā pavattitavaradhammacakke anukkamena rājagahaṃ upanissāya veḷuvane viharante punapi iṭṭhakavatiyaṃyeva aññatarasmiṃ saṃsāramocakakuleyeva nibbattitvā yadā sattaṭṭhavassuddesikakāle aññāhi dārikāhi saddhiṃ rathikāya kīlanasamatthā ahosi, tadā āyasmā sārīputtatthero tameva gāmaṃ upanissāya aruṇavatīvihāre viharanto ekadivasam dvādasahi bhikkhūhi saddhiṃ tassa gāmassa dvārasamīpena maggena atikkamati. Tasmīṃ khaṇe bahū gāmadārikā gāmato nikkhamitvā dvārasamīpe kīlantiyo pasannamānasā mātāpitūnaṃ paṭipattidassanena vegenāgantvā theram aññe ca bhikkhū pañcapatitṭhitena vandimsu. Sā panesā assaddhakulassa dhītā cirakālaṃ aparicitakusalatāya sādhujanācāravirahitā anādarā alakkhikā viya aṭṭhāsi. Thero tassā pubbacaritaṃ idāni ca saṃsāramocakakule nibbattanaṃ āyatiṅca niraye nibbattanārahataṃ disvā “sacāyaṃ maṃ vandissati, niraye na uppajjissati, petesu nibbattitvāpi mamaṃyeva nissāya sampattiṃ paṭilabhissati”ti ṇatvā karuṇāsañcoditamānaso tā dārikāyo āha - “tūmhe bhikkhū vandatha, ayaṃ pana dārikā alakkhikā viya ṭhitā”ti. Atha naṃ tā dārikā hatthesu pariggahetvā ākaḍḍhitvā balakkārena therassa pāde vandāpesuṃ.

Sā aparena samayena vayappattā dīgharājiyaṃ saṃsāramocakakule aññatarassa kumārassa dinnā paripuṇṇagabbhā hutvā kālakatā petesu uppajjitvā naggā dubbaṇṇarūpā khuppiṇāpāsābhībhūtā ativiya bībhacchadassanā vicarantī rattiyaṃ āyasmato sārīputtattherassa attānaṃ dassetvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Taṃ disvā thero -

95. “Naggā dubbaṇṇarūpāsi, kisā dhamanisanthatā;
Upphāsulike kisiḱe, kā nu tvaṃ idha tiṭṭhasī”ti. -

Gāthāya pucchi. Tattha dhamanisanthatāti nimmaṃsalohitatāya sirājālehi patthatagattā. Upphāsuliketī uggataphāsulike. Kisiketī kisasarīre. Pubbepi “kisā”ti vatvā puna “kisiḱe”ti vacanaṃ aṭṭhicammaṇhārumattasarīratāya ativiya kisabhāvadassanattaṃ vuttaṃ. Taṃ sutvā petī attānaṃ pavedentī -

96. “Ahaṃ bhadante petīmhi, duggatā yamalokikā;
Pāpakammaṃ karitvāna, petalokaṃ ito gatā”ti. - gāthaṃ vatvā puna therena -

97. “Kiṃ nu kāyena vācāya, manasā dukkaṭaṃ kataṃ;
Kissakammavipākena, petalokaṃ ito gatā”ti. -

Katakammaṃ puṭṭhā “adānasīlā maccharinī hutvā petayoniyam nibbattitvā evaṃ mahādukkham anubhavāmī”ti dassentī tisso gāthā abhāsi -

98. “Anukampakā mayhaṃ nāhesuṃ bhante, pitā ca mātā athavāpi ñātakā;
Ye maṃ niyojeyyūṃ dadāhi dānaṃ, pasannacittā samaṇabrāhmaṇānaṃ.
99. “Ito ahaṃ vassasatāni pañca, yaṃ evarūpā vicarāmi naggā;
Khudāya taṇhāya ca khajjamānā, pāpassa kammaṃ phalaṃ mamedam.
100. “Vandāmi taṃ ayya pasannacittā, anukampa maṃ vīra mahānubhāva;
Datvā ca me ādisa yañhi kiñci, mocehi maṃ duggatīyā bhadante”ti.

98. Tattha anukampakāti samparāyikena atthena anuggaṇhakā. Bhanteti theram ālapati. Ye maṃ niyojeyyunti mātā vā pitā vā atha vā ñātakā edisā pasannacittā hutvā “samaṇabrāhmaṇānaṃ dadāhi dāna”nti ye maṃ niyojeyyūṃ, tādisā anukampakā mayhaṃ nāhesunti yojanā.

99. Ito ahaṃ vassasatāni pañca, yaṃ evarūpā vicarāmi naggāti idaṃ sā petī ito tatiyāya jātiyā attano petattabhāvaṃ anussaritvā idānīpi tathā pañcavassasatāni vicarāmīti adhippāyenaṃ. Tattha yanti yasmā, dānādīnaṃ puññānaṃ akatattā evarūpā naggā petī hutvā ito paṭṭhāya vassasatāni pañca vicarāmīti yojanā. Taṇhāyāti pipāsāya. Khajjamānāti khādiyamānā, bādhiyamānāti attho.

100. Vandāmi taṃ ayya pasannacittāti ayya, tamahaṃ pasannacittā hutvā vandāmi, ettakameva puññaṃ idāni mayā kātuṃ sakkāti dasseti. Anukampa manti anuggaṇha mamaṃ uddissa anuddayaṃ karohi. Datvā ca me ādisa yañhi kiñcīti kiñcīdeva deyyadhammaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ datvā taṃ dakkhiṇaṃ mayhaṃ ādisa, tena me ito petayonito makkho bhavissatīti adhippāyena vadati. Tenevāha “mocehi maṃ duggatīyā bhadante”ti.

Evaṃ petiyā vutte yathā so thero paṭipajji, taṃ dassetuṃ saṅgītikārehi tisso gāthā vuttā -

101. “Sādhūti so paṭissutvā, sārīputtonukampako;
Bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā, paṇimattañca coḷakaṃ;
Thālakassa ca pāṇīyaṃ, tassā dakkhiṇamādisi.
102. “Samanantarānuddiṭṭhe, vipāko udapajjatha;
Bhojanacchādanapāṇīyaṃ, dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ.
103. “Tato suddhā sucivasanā, kāsikuttamadhārinī;
Vicittavattābharaṇā, sārīputtaṃ upasaṅkamī”ti.

101-103. Tattha bhikkhūnanti bhikkhuno, vacanavipallāsena hetam vuttaṃ. “Ālopaṃ bhikkhuno datvā”ti keci paṭhanti. Ālopanti kabaḷaṃ, ekālopamattaṃ bhojananti attho. Paṇimattañca coḷakanti ekahattappamānaṃ coḷakhaṇḍanti attho. Thālakassa ca pāṇīyanti ekathālakapūraṇamattaṃ udakaṃ. Sesam khallāṭiyapetavatthusmiṃ vuttanayameva.

Athāyasmā sārīputto taṃ petiṃ pīṇindriyaṃ parisuddhachavivaṇṇaṃ
dibbavatthābharaṇālaṅkāraṃ samantato attano pabhāya obhāseṇtiṃ attano
santikaṃ upagantvā t̥hitaṃ disvā paccakkhato kammaphalaṃ tāya vibhāvetukāmo
hutvā tisso gāthā abhāsi -

104. “Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṃ tiṭṭhasi devate;
Obhāseṇtī disā sabbā, osadhī viya tārakā.
105. “Kena tetādiso vaṇṇo, kena te idha mījjhati;
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.
106. “Pucchāmi taṃ devi mahānubhāve, manussabhūtā kimakāsi puññaṃ;
Kenāsi evaṃ jalitānubhāvā, vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.

104. Tattha abhikkantenāti atimanāpena, abhirūpenāti attho. Vaṇṇenāti
chavivaṇṇena. Obhāseṇtī disā sabbāti sabbāpi dasa disā jotenti ekālokaṃ karontī.
Yathā kinti āha “osadhī viya tārakā”ti. Ussannā pabhā etāya dhīyati, osadhānaṃ vā
anubalappadāyikāti katvā “osadhī”ti laddhanāmā tārakā yathā samantato ālokaṃ
kurumānā tiṭṭhati, evameva tvaṃ sabbadisā obhāseṇtīti attho.

105. Kenāti kiṃ-saddo pucchāyaṃ. Hetuatthe cetāṃ karaṇavacanaṃ, kena hetunāti
attho. Teti tava. Etādisoti ediso, etarahi yathādissamānoti vuttaṃ hoti. Kena te idha
mījjhatīti kena puññavisesena idha imasmiṃ t̥hāne idāni tayā labbhamānaṃ
sucaritaphalaṃ ijjhati nipphajjati. Uppajjantīti nibbattanti. Bhogāti
paribhuñjitabbaṭṭhena “bhogā”ti laddhanāmā vatthābharaṇādivittūpakaraṇavisesā.
Ye kecīti bhoge anavasesato byāpetvā saṅgaṇhāti. Anavasesabyāpako hi ayaṃ
niddeso yathā “ye keci saṅkhārā”ti. Manaso piyāti manasā piyāyitabbā, manāpiyāti
attho.

106. Pucchāmīti pucchāṃ karomi, ñātuṃ icchāmīti attho. Tanti tvaṃ. Devīti
dibbānabhāvasamaṅgitāya, devi. Tenāha “mahānubhāve”ti. Manussabhūtāti
manussesu jātā manussabhāvaṃ pattā. Idaṃ yebhuyyena sattā manussattabhāve
t̥hitaṃ puññaṇi karontīti katvā vuttaṃ. Ayametāyaṃ gāthānaṃ saṅkhepato attho,
vitthārato pana paramatthadīpaniyaṃ vimānavatthuaṭṭhakathāyaṃ vuttanayeneva
veditabbo.

Evaṃ puna therena puṭṭhā petī tassā sampattiyā laddhakāraṇaṃ pakāseṇtī
sesagāthā abhāsi -

107. “Uppaṇḍukiṃ kisaṃ chātaṃ, naggāṃ sampatitacchaviṃ;
Muni kāruṇiko loke, taṃ maṃ addakkhi duggataṃ.
108. “Bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā, pāṇimattañca coḷakaṃ;
Thālakassa ca pāṇīyaṃ, mama dakkhiṇamādisi.
109. “Ālopassa phalaṃ passa, bhattaṃ vassasataṃ dasa;
Bhuñjāmi kāmakāminī, anekarasabyañjanaṃ.
110. “Pāṇimattassa coḷassa, vipākaṃ passa yādisaṃ;
Yāvatā nandarājassa, vijitasmiṃ paṭicchadā.

111. “Tato bahutarā bhante, vatthānacchādanāni me;
Koseyyakambalīyāni, khomakappāsikāni ca.
112. “Vipulā ca mahagghā ca, tepākāsevalambare;
Sāhaṃ taṃ paridahāmi, yaṃ yañhi manaso piyaṃ.
113. “Thālakassa ca pāṇiyaṃ, vipākaṃ passa yādisaṃ;
Gambhīrā caturassā ca, pokkharañño sunimmitā.
114. “Setodakā suppatitthā, sītā appaṭigandhiyā;
Padumuppalasañchannā, vārikiñjakkhapūritā.
115. “Sāhaṃ ramāmi kīlāmi, modāmi akutobhayā;
Muniṃ kārūnikaṃ loke, bhante vanditumāgatā”ti.

107. Tattha uppaṇḍukinti uppaṇḍukajātaṃ. Chātanti bubhukkhitaṃ khudāya abhibhūtaṃ. Sampatitacchavinti chinnabhinnasarīracchaviṃ. Loketi idaṃ “kāruṇiko”ti ettha vuttakarūṇāya visayadassanaṃ. Taṃ manti tādisaṃ mamaṃ, vuttanayena ekantato karuṇaṭṭhāniyaṃ maṃ. Duggatanti duggatiṃ gataṃ.

108-109. Bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvātiādi therena attano karuṇāya katākāradassanaṃ. Tattha bhattanti odanaṃ, dibbabhojananti attho. Vassasataṃ dasāti dasa vassasatāni, vassasahassanti vuttaṃ hoti. Accantasamyoge cetāṃ upayogavacanaṃ. Bhuñjāmi kāmākāminī, anekarasabyañjananti aññehipi kāmatabbakāmehi samannāgatā anekarasabyañjanaṃ bhattaṃ bhuñjāmīti yojanā.

110. Coḷassāti deyyadhammasīsenā tabbisayaṃ dānamayaṃ puññameva dasseti. Vipākaṃ passa yādisanti tassa coḷadānassa vipākasaṅkhātaṃ phalaṃ passa, bhante. Taṃ pana yādisaṃ yathārūpaṃ, kinti ceti āha “yāvatā nandarājassā”tiādi.

Tattha koyaṃ nandarājā nāma? Atīte kira dasavassasahassāyukesu manussesu bārāṇasivāsī eko kuṭumbiko araṇṇhe jaṅghāvihāraṃ vicaranto araṇṇaṭṭhāne aññataraṃ paccekabuddhaṃ addasa. So paccekabuddho tattha cīvarakammaṃ karonto anuvāte appahonte saṃharitvāva ṭhapetuṃ āraddho. So kuṭumbiko taṃ disvā, “bhante, kiṃ karoṭhā”ti vatvā tena appicchatāya kiñci avuttepi “cīvaradussaṃ nappahotī”ti ñatvā attano uttarāsaṅgaṃ paccekabuddhassa pādamūle ṭhapetvā agamāsi. Paccekabuddho taṃ gahetvā anuvātaṃ āropento cīvaraṃ katvā pārūpi. So kuṭumbikā jīvitapariyosāne kālāṃ katvā tāvatimsabhavane nibbattitvā tattha yāvatāyukaṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā tato cavitvā bārāṇasito yojanamatte ṭhāne aññatarasmīṃ gāme amaccakule nibbatti.

Tassa vayappattakāle tasmīṃ gāme nakkhattaṃ saṅghuṭṭhaṃ ahosi. So mātaraṃ āha - “amma, sāṭakaṃ me dehi, nakkhattaṃ kīlissāmī”ti. Sā sudhotavattaṃ nīharitvā adāsi. “Amma, thūlaṃ ida”nti. Aññaṃ nīharitvā adāsi, tampi paṭikkhipi. Atha naṃ mātā āha - “tāta, yādise gehe mayaṃ jātā, natthi no ito sukhumatarassa vatthassa paṭilābhāya puñña”nti. “Labhanaṭṭhānaṃ gacchāmi, amma”ti. “Gaccha, putta, ahaṃ ajjeva tuyhaṃ bārāṇasinagare rajjapaṭilābhaṃ icchāmī”ti. So “sādhū, amma”ti mātaraṃ vanditvā padakkhiṇaṃ katvā āha - “gacchāmi, amma”ti. “Gaccha, tāta”ti. Evaṃ kirassā cittaṃ ahosi - “kahaṃ gamissati, idha vā ettha vā gehe nisīdissati”ti. So pana puññaniyāmena codiyamāno gāmato nikkhamitvā bārāṇasiṃ gantvā maṅgalasilāpatṭe sasīsaṃ pārūpitvā nipajji. So ca bārāṇasirañño kālakatassa

sattamo divaso hoti.

Amaccā ca purohito ca rañño sarīrakiccaṃ katvā rājaṅgaṇe nisīditvā mantayimṣu - “rañño ekā dhītā atthi, putto natthi, arājakaṃ rajjaṃ na tiṭṭhati, phussarathaṃ vissajjemā”ti. Te kumudavaṇṇe cattāro sindhave yojetvā setacchattappamukhaṃ pañcavidhaṃ rājakakudhabhaṇḍaṃ rathasmiṃyeva ṭhapetvā rathaṃ vissajjetvā pacchato tūriyāni paggaṇhāpesuṃ. Ratho pācīnadvārena nikkhamitvā uyyānābhimukkho ahosi. “Paricayena uyyānābhimukkho gacchati, nivattemā”ti keci āhaṃsu. Purohito “mā nivattayitthā”ti āha. Ratho kumāraṃ padakkhiṇaṃ katvā ārohanasajjo hutvā aṭṭhāsi, purohito pārupanakaṇṇaṃ apanetvā pādatalāni olokento “tiṭṭhatu ayaṃ dīpo, dvisahassadīpaparivāresu catūsu mahādīpesu ekarajjaṃ kāretuṃ yutto”ti vatvā “tūriyāni paggaṇhatha, punapi paggaṇhathā”ti tikkhattuṃ tūriyāni paggaṇhāpesi.

Atha kumāro mukhaṃ vivaritvā oloketvā “kena kammaena āgatattha, tātā”ti āha. “Deva, tumhākaṃ rajjaṃ pāpuṇātī”ti. “Tumhākaṃ rājā kaha”nti? “Divāṅgato, sāmī”ti. “Kati divasā atikkantā”ti? “Ajja sattamo divaso”ti. “Putto vā dhītā vā natthī”ti? “Dhītā atthi, deva, putto natthī”ti. “Tena hi karissāmi rajja”nti. Te tāvadeva abhisekamaṇḍapaṃ katvā rājadhītaraṃ sabbālaṅkārehi alaṅkaritvā uyyānaṃ ānetvā kumārassa abhisekaṃ akaṃsu.

Athassa katābhisekassa satasahassagghaṇikaṃ vatthaṃ upanesuṃ. So “kimidaṃ, tātā”ti āha. “Nivāsanavattaṃ, devā”ti. “Nanu, tātā, thūla”nti? “Manussānaṃ paribhogavatthesu ito sukhumataraṃ natthi, devā”ti. “Tumhākaṃ rājā evarūpaṃ nivāsesī”ti? “Āma, devā”ti. “Na maññe puñṇavā tumhākaṃ rājā suvaṇṇabhiṅkāraṃ āharatha, labhissāmi vattha”nti. Suvaṇṇabhiṅkāraṃ āharimṣu. So uṭṭhāya hatthe dhovitvā mukhaṃ vikkhāletvā hatthena udakaṃ ādāya puratthimadisāyaṃ abbhukkiri. Tadā ghanapathaviṃ bhinditvā aṭṭha kapparukkhā uṭṭhahimṣu. Puna udakaṃ gahetvā dakkhiṇāya pacchimāya uttarāyāti evaṃ catūsu disāsu abbhukkiri. Sabbadisāsu aṭṭha aṭṭha katvā dvattiṃsa kapparukkhā uṭṭhahimṣu. Ekekāya disāya soḷasa soḷasa katvā catusaṭṭhi kammarukkhāti keci vadanti. So ekaṃ dibbadussaṃ nivāsetvā ekaṃ pārupitvā “nandarañño vijite suttakantikā itthiyo mā suttaṃ kantiṃsūti bheriṃ carāpethā”ti vatvā chatthaṃ ussāpetvā alaṅkatapaṭiyatto hatthikkhandhavaragato nagaraṃ pavisitvā pāsādaṃ āruya mahāsampattiṃ anubhavi.

Evaṃ gacchante kāle ekadivasaṃ devī rañño sampattiṃ disvā “aho tapassī”ti kāruṇṇākāraṃ dassesi. “Kimidaṃ, devī”ti ca puṭṭhā “atimahatī te, deva, sampatti. Atīte addhani kalyāṇaṃ akattha, idāni anāgatassa atthāya kusalaṃ na karoṭhā”ti āha. “Kassa dema? Sīlavanto natthī”ti. “Asuñño, deva, jambudīpo arahantehi, tumhe dānameva sajjetha, ahaṃ arahante lacchāmī”ti āha. Punadivase rājā mahārahaṃ dānaṃ sajjāpesi. Devī “sace imissāya disāya arahanto atthi, idhāgantvā amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhantū”ti adhiṭṭhahitvā uttaradisābhimukhā urena nipajji. Nipannamattāya eva deviyā himavante vasantānaṃ padumavatiyā puttānaṃ pañcasatānaṃ paccekabuddhānaṃ jeṭṭhako mahāpadumapaccekabuddho bhātike āmantesi - “mārisā nandarājā tumhe nimanteti, adhivāsetha tassā”ti. Te adhivāsetvā tāvadeva ākāsenāgantvā uttaradvāre otarimṣu. Manussā “pañcasatā, deva, paccekabuddhā āgatā”ti rañño ārocesuṃ. Rājā saddhiṃ deviyā āgantvā vanditvā pattaṃ gahetvā paccekabuddhe pāsādaṃ āropetvā tattha tesāṃ dānaṃ datvā bhattakiccāvasāne rājā saṅghattherassa, devī saṅghanavakassa pādamūle nipajjitvā

“ayyā, paccayehi na kilamissanti, mayaṃ puññaṃ na hāyissāma, amhākaṃ idha nivāsāya paṭiññaṃ dethā”ti paṭiññaṃ kāretvā uyyāne nivāsaṭṭhānāni kāretvā yāvajīvaṃ paccekabuddhe upaṭṭhahitvā tesu parinibbutesu sādhu-kīlitaṃ kāretvā gandhadāruādīhi sarīrakiccaṃ kāretvā dhātuyo gahetvā cetiyaṃ paṭiṭṭhāpetvā “evarūpānampi nāma mahānubhāvānaṃ mahesīnaṃ maraṇaṃ bhavissati, kimaṅgaṃ pana mādisāna”nti saṃvegajāto jeṭṭhaputtaṃ rajje paṭiṭṭhāpetvā sayāṃ tāpasapabbajjaṃ pabbajī. Devīpi “raññaṃ pabbajite ahaṃ kiṃ karissāmī”ti pabbajī. Dvepi uyyāne vasantā jhānāni nibbattetvā jhānasukhena vītināmetvā āyupariyosāne brahmaloke nibbattiṃsu. So kira nandarājā amhākaṃ satthu mahāsāvako mahākassapaṭṭhāro ahoṣī, tassa aggamahesī bhaddā kāpilānī nāma.

Ayaṃ pana nandarājā dasa vassasahassāni sayāṃ dibbavatthāni paridahanto sabbameva attano vijitaṃ uttarakurusadisaṃ karonto āgatāgatānaṃ manussānaṃ dibbadussāni adāsi. Tayidaṃ dibbavatthasamiddhiṃ sandhāya sā petī āha “yāvataṃ nandarājassa, vijitasmiṃ paṭicchadā”ti. Tattha vijitasminti raṭṭhe. Paṭicchadāti vatthāni. Tāni hi paṭicchādenti etehīti “paṭicchadā”ti vuccanti.

111. Idāni sā petī “nandarājasamiddhitopi etarahi mayhaṃ samiddhi vipulatarā”ti dassenti “tato bahutarā, bhante, vatthānacchādanāni me”tiādimāha. Tattha tatoti nandarājassa pariggahabhūtavatthatopi bahutarāni mayhaṃ vatthacchādanānīti attho. Vatthānacchādanānīti nivāsanavatthāni ceva pārūpanavatthāni ca. Koseyyakambalīyānīti koseyyāni ceva kambalāni ca. Khomakappāsikānīti khomavatthāni ceva kappāsamayavatthāni ca.

112. Vipulāti āyāmato ca vitthārato ca vipulā. Mahagghāti mahagghavasena mahantā mahārahā. Ākāsevalambareti ākāseyeva olambamānā tiṭṭhanti. Yaṃ yañhi manaso piyanti yaṃ yaṃ mayhaṃ manaso piyaṃ, taṃ taṃ gahetvā paridahāmi pārūpāmi cāti yojanā.

113. Thālakassa ca pāṇiyaṃ, vipākaṃ passa yādisanti thālakapūraṇamattaṃ pāṇiyaṃ dinnaṃ anumoditaṃ, tassa pana vipākaṃ yādisaṃ yāva mahantaṃ passāti dassenti “gambhīrā caturassā cā”tiādimāha. Tattha gambhīrāti agādhā. Caturassāti caturassasaṅghānā. Pokkharaññoti pokkharaṇiyo. Sunimmitāti kammānubhāveneva suṭṭhu nimmitā.

114. Setodakāti setaudakā setavālukasamparikīṇā. Suppatitthāti sundaratitthā. Sītāti sītalodakā. Appaṭigandhiyāti paṭikūlagandharahitā surabhi-gandhā. Vārikiñjakkhapūritāti kamalakuvalayādīnaṃ kesarasañchannena vārinā paripuṇṇā.

115. Sāhanti sā ahaṃ. Ramāmīti ratiṃ vindāmi. Kīlāmīti indriyāni paricāremi. Modāmīti bhogasampattiyaṃ pamuditā homi. Akutobhayāti kutocipi asaṅgātabhayā, serī sukhavihārīni homi. Bhante, vanditumāgatāti, bhante, imissā dibbasampattiyaṃ paṭilābhassa kāraṇabhūtaṃ tvaṃ vanditum āgatā upagatāti attho. Yaṃ panettha atthato avibhattaṃ, taṃ tattha tattha vuttameva.

Evam tāya petiyā vutte āyasmā sārīputto iṭṭhakavatiyaṃ dīgharājijanti gāmadvayavāsikesu attano santikaṃ upagatesu manussesu imamatthaṃ vitthārato kathento saṃvejetvā saṃsāramocanapāpakammato mocetvā upāsakabhāve paṭiṭṭhāpesi. Sā pavatti bhikkhūsu pākāṭa jātā. Taṃ bhikkhū bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā tamatthaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparisāya dhammaṃ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣīti.

2. Sāriputtattheramātupetivatthuvaṇṇanā

116-133. Naggā dubbaṇṇarūpāsīti idaṃ satthari veḷuvane viharante āyasmato sārīputtattherassa ito pañcamāya jātiyā mātubhūtaṃ petiṃ ārabba vuttaṃ. Ekadivasam āyasmā ca sārīputto āyasmā ca mahāmoggallāno āyasmā ca anuruddho āyasmā ca kappino rājagahassa avidūre aññatarasmiṃ araññāyatane viharanti. Tena ca samayena bārāṇasiyaṃ aññataro brāhmaṇo aḍḍho mahaddhano mahābhogo samaṇabrāhmaṇakapaṇaddhikavanibbakayācakānaṃ opānabhūto annapānavatthasayanādīni deti. Dento ca āgatāgatānaṃ yathākālaṃ yathārahañca pādodakapādabbhañjanādīdānānupubbakam sabbābhideyyaṃ paṭipanno hoti, purebhattaṃ bhikkhū annapānādīnā sakkaccaṃ parivisati. So desantaraṃ gacchanto bhariyaṃ āha - “bhoti, yathāpaññattaṃ imaṃ dānavidhiṃ aparihāpentī sakkaccaṃ anupatitṭhāhī”ti. Sā “sādhū”ti paṭissuṇitvā tasmīṃ pakkante eva tāva bhikkhūnaṃ paññattaṃ dānavidhiṃ pacchindi, addhikānaṃ pana nivāsattāya upagatānaṃ gehapiṭṭhito chaḍḍitaṃ jarasālaṃ dassesi “ettha vasathā”ti. Annapānādīnaṃ atthāya tattha addhikesu āgatesu “gūthaṃ khādatha, muttaṃ pivatha, lohitaṃ pivatha, tumhākaṃ mātu matthaluṅgaṃ khādathā”ti yaṃ yaṃ asuci jegucchaṃ, tassa tassa nāmaṃ gahetvā niṭṭhuraṃ vadati.

Sā aparena samayena kālaṃ katvā kammānubhāvukkhattā petayoniyaṃ nibbattitvā attano vacīduccaritānurūpaṃ dukkhaṃ anubhavantī purimajātisambandhaṃ anussaritvā āyasmato sārīputtassa santikaṃ upasaṅkamtukāmā tassa vihāradvāraṃ sampāpuṇi, tassa vihāradvāradevatāyo vihārappavesanaṃ nivāresuṃ. Sā kira ito pañcamāya jātiyā therassa mātubhūtapubbā, tasmā evamāha - “ahaṃ ayyassa sārīputtattherassa ito pañcamāya jātiyā mātā, detha me dvārappavesanaṃ theram daṭṭhu”nti. Taṃ sutvā devatā tassā pavesanaṃ anujāṇiṃsu. Sā pavisitvā caṅkamanakoṭiyaṃ ṭhatvā therassa attānaṃ dassesi. Thero taṃ disvā karuṇāya saṅcoditamānaso hutvā -

116. “Naggā dubbaṇṇarūpāsī, kisā dhamanisanthatā;
Upphāsulike kisiḱe, kā nu tvaṃ idha tiṭṭhasī”ti. -

Gāthāya pucchi. Sā therena puṭṭhā paṭivacanaṃ dentī -

117. “Ahaṃ te sakiyā mātā, pubbe aññāsu jātīsu;
Upapannā pettivisayaṃ, khuppiṇāpasamappitā.

118. “Chaḍḍitaṃ khipitaṃ kheḷaṃ, siṅghāṇikaṃ silesumaṃ;
Vasañca ḍayhamānānaṃ, vijātānañca lohitaṃ.

119. “Vaṇikānañca yaṃ ghāna-sīsacchinnāna lohitaṃ;
Khudāparetā bhuñjāmi, icchipurisanissitaṃ.

120. “Pubbalohitaṃ bhakkhāmi, pasūnaṃ mānusāna ca;
Aleṇā anagārā ca, nīlamañcaparāyaṇā.

121. “Dehi puttaka me dānaṃ, datvā anvādisāhi me;
Appeva nāma mucceyyaṃ, pubbalohitabhojanā”ti. - pañcagāthā abhāsī;

117. Tattha ahaṃ te sakiyā mātāti ahaṃ tuyhaṃ jananibhāvato sakiyā mātā. Pubbe aññāsu jātisūti mātā hontīpi na imissaṃ jātiyaṃ, atha kho pubbe aññāsu jātisu, ito pañcamiyanti daṭṭhabbaṃ. Upapannā pettivisayanti paṭisandhivasena petalokaṃ upagatā. Khuppipāsasamappitāti khudāya ca pipāsāya ca abhibhūtā, nīrantaraṃ jighacchāpipāsāhi abhibhuyyamānāti attho.

118-119. Chaḍḍitanti ucchiṭṭhakaṃ, vanti attho. Khipitanti khipitena saddhiṃ mukhato nikkhantamaṃ. Kheḷanti niṭṭhubbaṃ. Siṅghāṇikanti matthaluṅgato vissanditvā nāsikāya nikkhantamaṃ. Silesumanti semhaṃ. Vasañca ḍayhamānānanti citakasmīṃ ḍayhamānānaṃ kaḷevarānaṃ vasātelañca. Vijātānañca lohitaṃ pasūtānaṃ itthīnaṃ lohitaṃ, gabbhamamaṃ ca-saddena saṅgaṇhāti. Vaṇikānanti sañjātavaṇānaṃ. Yanti yaṃ lohitaṃ sambandho. Ghānasīsacchinnānanti ghānacchinnānaṃ sīsacchinnānañca yaṃ lohitaṃ, taṃ bhuñjāmīti yojanā. Desanāsīsametaṃ “ghānasīsacchinnāna”nti, yasmā hatthapādādicchinnānampi lohitaṃ bhuñjāmiyeva. Tathā “vaṇikāna”nti iminā tesampi lohitaṃ saṅgahitanti daṭṭhabbaṃ. Khudāparetāti jighacchābhibhūtā hutvā. Itthipurisanissitanti itthipurisasarīranissitaṃ yathāvuttaṃ aññañca cammamamaṃsaṃhārupubbādikaṃ paribhuñjāmīti dasseti.

120-121. Pasūnanti ajagomahiṃsādīnaṃ. Aleṇāti asaraṇā. Anagārāti anāvāsā. Nīlamañcaparāyaṇāti susāne chaḍḍitamalamañcasayanā. Atha vā nīlāti chārīkaṇḍārahulā susānabhūmi adhippetā, taṃyeva mañcaṃ viya adhisayanāti attho. Anvādisāhi meti yathā dinnamaṃ dakkhiṇaṃ mayhaṃ upakappati, tathā uddisa pattidānaṃ dehi. Appeva nāma mucceyyaṃ, pubbalohitaḥhojanāti tava uddisanena etasmā pubbalohitaḥhojanā petajīvikaṃ api nāma mucceyyaṃ.

Taṃ sutvā āyasmā sārīputtatthero dutiyadivase mahāmoggallānattherādike tayo there āmantetvā tehi saddhiṃ rājagahe piṇḍāya caranto rañño bimbisārassa nivesanaṃ agamāsi. Rājā there disvā vanditvā “kiṃ, bhante, āgatatthā”ti āgamanakāraṇaṃ pucchi. Āyasmā mahāmoggallāno taṃ pavattiṃ rañño ārocesi. Rājā “aññātaṃ, bhante”ti vatvā there vissajjetvā sabbakammikaṃ amaccaṃ pakkosāpetvā āṇāpesi “nagarassa avidūre vivitte chāyūdakasampanne ṭhāne catasso kuṭīyo kārehī”ti. Antepure ca pahonakavisesavasena tidhā vibhajitvā catasso kuṭīyo paṭicchāpesi, sayañca tattha gantvā kātābbayuttakaṃ akāsi. Niṭṭhitāsu kuṭikāsu sabbamaṃ balikaraṇaṃ sajjāpetvā annapānavatthādīni buddhappamukhassa cātuddisassa bhikkhusaṅghassa anucchavike sabbaparikkhāre ca upaṭṭhāpetvā āyasmato sārīputtattherassa taṃ sabbamaṃ niyyādesi. Atha therō taṃ petiṃ uddissa taṃ sabbamaṃ buddhappamukhassa cātuddisassa bhikkhusaṅghassa adāsi. Sā petī taṃ anumoditvā devaloke nibbattitvā sabbakāmasamiddhā ca hutvā aparadivase āyasmato mahāmoggallānattherassa santikaṃ upagantvā vanditvā aṭṭhāsi. Taṃ therō paṭipucchi, sā attano petūpapattiṃ puna devūpapattiñca vitthārato kathesi. Tena vuttaṃ -

122. “Mātuyā vacanaṃ sutvā, upatissanukampako;
Āmantayi moggallānaṃ, anuruddhañca kappinaṃ.

123. “Catasso kuṭīyo katvā, saṅghe cātuddise adā;
Kuṭīyo annapānañca, mātu dakkhiṇamādisi.

124. “Samanantarānuddiṭṭhe, vipāko udapajjatha;

Bhojanaṃ pāṇīyaṃ vatthaṃ, dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ.

125. “Tato suddhā sucivasanā, kāsikuttamadhārini;
Vicittavatthābharaṇā, kolikaṃ upasaṅkamī”ti.

123. Tattha saṅghe cātuddise adāti cātuddisassa saṅghassa adāsi, niyyādesīti attho.
Sesaṃ vuttatthameva.

Athāyasmā mahāmoggallāno taṃ petiṃ -

126. “Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṃ tiṭṭhasi devate;
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

127. “Kena tetādiso vaṇṇo, tena te idha mijjhati;
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

128. “Pucchāmi taṃ devi mahānubhāve, manussabhūtā kimakāsi puññaṃ;
Kenāsi evaṃ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti. - pucchi;

129-133. Atha sā “sāriputtassāhaṃ mātā”tiādinā vissajjesi. Sesaṃ vuttatthameva.
Athāyasmā mahāmoggallāno taṃ pavattiṃ bhagavato ārocesi. Bhagavā tamatthaṃ
aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparisāya dhammaṃ desesi, sā desanā mahājanassa
sāttikā ahoṣīti.

Sāriputtattheramātupetivatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Mattāpetivatthuvaṇṇanā

134-167. Naggā dubbaṇṇarūpāsīti idaṃ satthari jetavane viharante mattaṃ nāma
petiṃ ārabha vuttaṃ. Sāvattiyaṃ kira aññataro kuṭumbiko saddho pasanno ahosi.
Tassa bhariyā assaddhā appasannā kodhanā vañjhā ca ahosi nāmena mattā nāma.
Atha so kuṭumbiko kulavaṃsūpacchedanabhayena sadisakulato tissaṃ nāma aññaṃ
kaññaṃ ānesi. Sā ahosi saddhā pasannā sāmīno ca piyā manāpā, sā nacirasseva
gabbhinī hutvā dasamāsaccayena puttaṃ vijāyi, “bhūto”tissa nāmaṃ ahosi. Sā
gehassāminī hutvā cattāro bhikkhū sakkaccaṃ upaṭṭhahi, vañjhā pana taṃ usūyati.

Tā ubhopi ekasmiṃ divase sīsaṃ nhatvā allakesā aṭṭhaṃsu, kuṭumbiko guṇavasena
tissāya ābaddhasineho manuññaena hadayena tāya saddhiṃ bahuṃ sallapanto
aṭṭhāsi. Taṃ asahamānā mattā issāpakatā gehe sammajjitvā ṭhapitaṃ saṅkāraṃ
tissāya matthake okiri. Sā aparena samayena kālāṃ katvā petayoniyaṃ nibbattitvā
attano kammabalena pañcavidhaṃ dukkhaṃ anubhavati. Taṃ pana dukkhaṃ pālito
eva viññāyati. Athekadivasāṃ sā petī sañjhāya vītivattāya gehassa piṭṭhipasse
nhāyantiyā tissāya attānaṃ dassesi. Taṃ disvā tissā -

134. “Naggā dubbaṇṇarūpāsī, kisā dhamanisanthatā;
Upphāsulike kisiḱe, kā nu tvaṃ idha tiṭṭhasī”ti. -

Gāthāya paṭipucchi. Itarā -

135. “Ahaṃ mattā tuvaṃ tissā, sapattī te pure ahuṃ;
Pāpakammaṃ karitvāna, petalokaṃ ito gatā”ti. -

Gāthāya paṭivacanam adāsi. Tattha aham mattā tuvaṃ tissāti aham mattā nāma, tuvaṃ tissā nāma. Pureti purimattabhāve. Teti tuyham sapattī ahuṃ, ahosinti attho. Puna tissā -

136. “Kiṃ nu kāyena vācāya, manasā dukkaṭaṃ kataṃ;
Kissakammavipākena, petalokaṃ ito gatā”ti. -

Gāthāya katakammaṃ pucchi. Puna itarā -

137. “Caṇḍī ca pharusā cāsiṃ, issukī maccharī saṭhā;
Tāhaṃ duruttaṃ vatvāna, petalokaṃ ito gatā”ti. -

Gāthāya attanā katakammaṃ ācikkhi. Tattha caṇḍīti kodhanā. Pharusāti pharusavacanā. Āsinti ahosiṃ. Tāhanti taṃ ahaṃ. Duruttanti dubbhāsitaṃ niratthakavacanam. Ito parampi tāsaṃ vacanapaṭivacanavaseneva gāthā pavattā -

138. “Sabbam ahampi jānāmi, yathā tvaṃ caṇḍikā ahu;
Aññañca kho taṃ pucchāmi, kenāsi paṃsukunthitā.
139. “Sīsaṃnhātā tuvaṃ āsi, sucivatthā alaṅkatā;
Ahañca kho adhimattaṃ, samalaṅkatatarā tayā.
140. “Tassā me pekkhamānāya, sāmikena samantayī;
Tato me issā vipulā, kodho me samajāyatha.
141. “Tato paṃsum gahetvāna, paṃsunā tañhi okiriṃ;
Tassakammavipākena, tenamhi paṃsukunthitā.
142. “Sabbam ahampi jānāmi, paṃsunā maṃ tvamokiri;
Aññañca kho taṃ pucchāmi, kena khajjasi kacchuyā.
143. “Bhesajjahārī ubhayo, vanantaṃ agamimhase;
Tvañca bhesajjamāhari, ahañca kapikacchuno.
144. “Tassā tyājānamānāya, seyyaṃ tyāhaṃ samokiriṃ;
Tassakammavipākena, tena khajjāmi kacchuyā.
145. “Sabbam ahampi jānāmi, seyyaṃ me tvaṃ samokiri;
Aññañca kho taṃ pucchāmi, kenāsi naggiyā tuvaṃ.
146. “Sahāyānaṃ samayo āsi, ñātīnaṃ samitī ahu;
Tvañca āmantitā āsi, sasāminī no ca khohaṃ.
147. “Tassā tyājānamānāya, dussaṃ tyāhaṃ apānudiṃ;
Tassakammavipākena, tenamhi naggiyā ahaṃ.
148. “Sabbam ahampi jānāmi, dussaṃ me tvaṃ apānudi;
Aññañca kho taṃ pucchāmi, kenāsi gūthagandhinī.
149. “Tava gandhañca mālañca, paccagghañca vilepanaṃ;
Gūthakūpe atāresiṃ, taṃ pāpaṃ pakataṃ mayā;
Tassakammavipākena, tenamhi gūthagandhinī.

150. “Sabbam ahampi jānāmi, tam pāpaṃ pakataṃ tayā;
Aññañca kho taṃ pucchāmi, kenāsi duggatā tuvaṃ.
151. “Ubhinnaṃ samakaṃ āsi, yaṃ gehe vijjate dhaṇaṃ;
Santesu deyyadhammesu, dīpaṃ nākāsimattano;
Tassakammavipākena, tenamhi duggatā ahaṃ.
152. “Tadeva maṃ tvaṃ avaca, pāpakammaṃ nisevasi;
Na hi pāpehi kammehi, sulabhā hoti suggati.
153. “Vāmato maṃ tvaṃ paccesi, athopi maṃ usūyasi;
Passa pāpānaṃ kammānaṃ, vipāko hoti yādiso.
154. “Te gharā tā ca dāsiyo, tānevābharaṇānime;
Te aññe paricārenti, na bhogā honti sassatā.
155. “Idāni bhūtassa pitā, āpaṇā gehamehiti;
Appeva te dade kiñci, mā su tāva ito agā.
156. “Naggā dubbaṇṇarūpāmi, kisā dhamanisanthatā;
Kopīnametaṃ itthīnaṃ, mā maṃ bhūtapitāddasa.
157. “Handa kiṃ vā tyāhaṃ dammi, kiṃ vā teca karomahaṃ;
Yena tvaṃ sukhitā assa, sabbakāmasamiddhinī.
158. “Cattāro bhikkhū saṅghato, cattāro pana puggale;
Aṭṭha bhikkhū bhojayitvā, mama dakkhiṇamādisa;
Tadāhaṃ sukhitā hessaṃ, sabbakāmasamiddhinī.
159. “Sādhūti sā paṭissutvā, bhojayitvāṭṭha bhikkhavo;
Vattheacchādayitvāna, tassā dakkhiṇamādisī.
160. “Samanantarānuddiṭṭhe, vipāko udapajjatha;
Bhojanacchādanapānīyaṃ, dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ.
161. “Tato suddhā sucivasanā, kāsikuttamadhārini;
Vicittavatthābharaṇā, sapattiṃ upasaṅkami.
162. “Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṃ tiṭṭhasi devate;
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.
163. “Kena tetādiso vaṇṇo, kena te idha mījjhati;
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.
164. “Pucchāmi taṃ devi mahānubhāve, manussabhūtā kimakāsī puññaṃ;
Kenāsi evaṃ jalitānubhāvā, vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.
165. “Ahaṃ mattā tuvaṃ tissā, sapattī te pure ahuṃ;
Pāpakammaṃ karitvāna, petalokaṃ ito gatā.
166. “Tava dinnena dānena, modāmi akutobhayā;

Ciraṃ jīvāhi bhagini, saha sabbehi ñātibhi;
Asokaṃ virajaṃ ṭhānaṃ, āvāsaṃ vasavattinaṃ.

167. “Idha dhammaṃ caritvāna, dānaṃ datvāna sobhane;
Vineyya maccheramalaṃ samūlaṃ, aninditā saggamupehi ṭhāna”nti.

138. Tattha sabbaṃ ahampi jānāmi, yathā tvaṃ caṇḍikā ahūti “caṇḍī ca pharusā cāsi”nti yaṃ tayā vuttaṃ, taṃ sabbaṃ ahampi jānāmi, yathā tvaṃ caṇḍikā kodhanā pharusavacanā issukī maccharī saṭhā ca ahosi. Aññañca kho taṃ pucchāmīti aññaṃ puna taṃ idāni pucchāmi. Kenāsi paṃsukunthitāti kena kammaena saṅkārappaṃsūti oguṇṭhitā sabbaso okiṇṇasarīrā ahūti attho.

139-40. Sīsaṃnhātāti sasīsaṃ nhātā. Adhimattanti adhikataṃ. Samalaṅkatatarāti sammā atisaṃyena alaṅkatā. “Adhimattā”ti vā pāṭho, atisaṃyena mattā mānamadamattā, mānanissitāti attho. Tayāti bhotiyā. Sāmikena samantayīti sāmikena saddhiṃ allopassallāpavasena kathesi.

142-144. Khajjasi kacchuyāti kacchurogena khādīyasi, bādhiyasi attho. Bhesajjahārīti bhesajjahāriniyo osadhahārikāyo. Ubhayoti duve, tvañca ahañcāti attho. Vanantanti vanaṃ. Tvañca bhesajjamāharīti tvaṃ vejjeḥi vuttaṃ attano upakārāvahaṃ bhesajjaṃ āhari. Ahañca kapikacchunoti ahaṃ pana kapikacchuphalāni duphassaphalāni āharim. Kapikacchūti vā sayambhūtā vuccati, tasmā sayambhūtāya pattaphalāni āharinti attho. Seyyaṃ tyāhaṃ samokirinti tava seyyaṃ ahaṃ kapikacchuphalapattehi samantato avakirim.

146-147. Sahāyānanti mittānaṃ. Samayoti samāgamo. Ñātīnanti bandhūnaṃ. Samitīti sannipāto. Āmantitāti maṅgalakiriyāvasena nimantitā. Sasāminīti sabhattikā, saha bhaddunāti attho. No ca khohanti no ca kho ahaṃ āmantitā āsinti yojanā. Dussaṃ tyāhanti dussaṃ te ahaṃ. Apānudinti corikāya avaharim aggahosim.

149. Paccagghanti abhinavaṃ, mahagghaṃ vā. Atāresinti khipim. Gūthagandhinīti gūthagandhagandhinī karīsavāyinī.

151. Yaṃ geḥe vijjate dhananti yaṃ geḥe dhanam upalabbhati, taṃ tuyham mayhañcāti amhākaṃ ubhinna samakaṃ tulyameva āsi. Santesūti vijjamānesu. Dīpanti patitṭhaṃ, puññakammaṃ sandhāya vadati.

152. Evaṃ sā petī tissāya pucchitamattaṃ katthetvā puna pubbe tassā vacanaṃ akatvā attanā kataṃ aparādhaṃ pakāsentī “tadeva maṃ tva”ntiādimāha. Tattha tadevāti tadā eva, mayhaṃ manussattabhāve ṭhitakāleyeva. Tathevāti vā pāṭho, yathā etarahi jātaṃ, taṃ tathā evāti attho. Manti attānaṃ niddisati, tvanti tissam. Avacāti abhaṇi. Yathā pana avaca, taṃ dassetuṃ “pāpakamma”ntiādi vuttaṃ. “Pāpakammānī”ti pāḷi. “Tvaṃ pāpakammāniyeva karosi, pāpehi pana kammehi sugati sulabhā na hoti, atha kho duggati eva sulabhā”ti yathā maṃ tvaṃ pubbe avaca ovadi, taṃ tathevāti vadati.

153. Taṃ sutvā tissā “vāmato maṃ tvaṃ paccesi”tiādinā tisso gāthā āha. Tattha vāmato maṃ tvaṃ paccesi vilomato maṃ tvaṃ adhigacchasi, tuyham hitesimpi vipaccanīkakāriniṃ katvā maṃ gaṇhāsi. Maṃ usūyasīti mayham usūyasi, mayi issam karosi. Passa pāpānaṃ kammānaṃ, vipāko hoti yādisoti pāpakānaṃ nāma kammānaṃ vipāko yādiso yathā ghorataro, taṃ paccakkhato passāti vadati.

154. Te aññe paricārentīti te ghare dāsiyo ābharaṇāni ca imāni tayā pubbe pariggahitāni idāni aññe paricārenti paribhuñjanti. “Ime”ti hi liṅgavipallāsena vuttaṃ. Na bhogā honti sassatāti bhogā nāmete na sassatā anavaṭṭhitā tāvakālikā mahāyagamanīyā, tasmā tadatthaṃ issāmacchariyādīni na kattabbānīti adhippāyo.

155. Idāni bhūtassa pitāti idāneva bhūtassa mayhaṃ puttassa pitā kuṭumbiko. Āpaṇāti āpaṇato imaṃ gehaṃ ehiti āgamissati. Appeva te dade kiñcīti gehaṃ āgato kuṭumbiko tuyhaṃ dātabbayuttakaṃ kiñci deyyadhammaṃ api nāma dadeyya. Mā su tāva ito agāti ito gehassa pacchā vatthuto mā tāva agamāsīti taṃ anukampamānā āha.

156. Taṃ sutvā petī attano ajjhāsayaṃ pakāsentī “naggā dubbaṇṇarūpāmhī”ti gāthamāha. Tattha kopīnametaṃ itthīnanti etaṃ naggadubbaṇṇatādikaṃ paṭicchādetabbatāya itthīnaṃ kopīnaṃ rundhanīyaṃ. Mā maṃ bhūtapitāddasāti tasmā bhūtassa pitā kuṭumbiko maṃ mā addakkhīti lajjamānā vadati.

157. Taṃ sutvā tissā sañjātanuddayā “handā kiṃ vā tyāhaṃ dammī”ti gāthamāha. Tattha handāti codanatthe nipāto. Kiṃ vā tyāhaṃ dammīti kiṃ te ahaṃ dammi, kiṃ vatthaṃ dassāmi, udāhu bhattanti. Kiṃ vā tedha karomahanti kiṃ vā aññaṃ te idha imasmiṃ kāle upakāraṃ karissāmi.

158. Taṃ sutvā petī “cattāro bhikkhū saṅghato”ti gāthamāha. Tattha cattāro bhikkhū saṅghato, cattāro pana puggaleti bhikkhusaṅghato saṅghavasena cattāro bhikkhū, puggalavasena cattāro bhikkhūti evaṃ aṭṭha bhikkhū yathāruciṃ bhojetvā taṃ dakkhiṇaṃ mama ādisa, mayhaṃ pattidānaṃ dehi. Tadāhaṃ sukhitā hessanti yadā tvaṃ dakkhiṇaṃ mama uddisissasi, tadā ahaṃ sukhitā sukhappattā sabbakāmasamiddhinī bhavissāmīti attho.

159-161. Taṃ sutvā tissā tamatthaṃ attano sāmikassa ārocetvā dutiyadivase aṭṭha bhikkhū bhojetvā tassā dakkhiṇamādisi, sā tāvadeva paṭiladdhadibbasampattikā puna tissāya santikaṃ upasaṅkami. Tamatthaṃ dassetuṃ saṅgītikārehi “sādhūti sā paṭissutvā”tiādikaṃ tisso gāthā ṭhapitā.

162-167. Upasaṅkamitvā ṭhitamā pana naṃ tissā “abhikkantena vaṇṇenā”tiādīhi tīhi gāthāhi paṭipucchi. Itarā “ahaṃ mattā”ti gāthāya attānaṃ ācikkhitvā “ciraṃ jīvāhī”ti gāthāya tassā anumodanaṃ datvā “idha dhammaṃ caritvānā”ti gāthāya ovādaṃ adāsi. Tattha tava dinnenāti tayā dinnena. Asokaṃ virajaṃ ṭhānanti sokābhāvena asokaṃ, sedajallikānaṃ pana abhāvena virajaṃ dibbaṭṭhānaṃ, sabbametaṃ devalokaṃ sandhāya vadati. Āvāsanti ṭhānaṃ. Vasavattinanti dibbena ādhipateyyena attano vasaṃ vattentānaṃ. Samūlanti salobhadosaṃ. Lobhadosā hi macchariyassa mūlaṃ nāma. Aninditāti agarahitā pāsamsā, saggamupehi ṭhānanti rūpādīhi visayehi suṭṭhu aggattā “sagga”nti laddhanāmaṃ dibbaṭṭhānaṃ upehi, sugatiparāyaṇā hohīti attho. Sesamā uttānameva.

Atha tissā taṃ pavattiṃ kuṭumbikassa ārocesi, kuṭumbiko bhikkhūnaṃ ārocesi, bhikkhū bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā tamatthaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparīsāya dhammaṃ desesi, taṃ sutvā mahājano paṭiladdhasaṃvego vineyya maccherādimalaṃ dānasīlādirato sugatiparāyaṇo ahosīti.

Mattāpetivatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Nandāpetivatthuvaṇṇanā

168-185. Kālī dubbaṇṇarūpāsīti idaṃ satthari jetavane viharante nandaṃ nāma petiṃ ārabha vuttaṃ. Sāvatthiyā kira avidūre aññatarasmiṃ gāmake nandiseno nāma upāsako ahosi saddho pasanno. Bhariyā panassa nandā nāma assaddhā appasannā maccharinī caṇḍī pharusavacanā sāmike agāravā aggatissā sassuṃ corivādena akkosati paribhāsati. Sā aparena samayena kālaṃ katvā petayoniyaṃ nibbattitvā tasseeva gāmassa avidūre vicarantī ekadivasāṃ nandisenassa upāsakassa gāmato nikkhamantassa avidūre attānaṃ dassesi. So taṃ disvā -

168. “Kālī dubbaṇṇarūpāsī, pharusā bhīrudassanā;
Piṅgalāsī kaḷārāsī, na taṃ maññāmi mānusi”nti. -

Gāthāya ajjhabhāsī. Tattha kālīti kālavaṇṇā, jhāmaṅgārasadiso hissā vaṇṇo ahosi. Pharusāti kharagattā. Bhīrudassanāti bhayānakadassanā sappatibhayākārā. “Bhīrudassanā”ti vā pāṭho, bhāriyadassanā, dubbaṇṇatādinā duddasikāti attho. Piṅgalāti piṅgalalocanā. Kaḷārāti kaḷāradantā. Na taṃ maññāmi mānusiṃ ahaṃ taṃ mānusiṃ na maññāmi, petimeva ca taṃ maññāmi adhippāyo. Taṃ sutvā petī attānaṃ pakāsentī -

169. “Ahaṃ nandā nandisena, bhariyā te pure ahuṃ;
Pāpakammaṃ karitvāna, petalokaṃ ito gatā”ti. -

Gāthamāha. Tattha ahaṃ nandā nandisenāti sāmi nandisena ahaṃ nandā nāma. Bhariyā te pure ahunti purimajātiyaṃ tuyhaṃ bhariyā ahosiṃ. Ito paraṃ -

170. “Kiṃ nu kāyena vācāya, manasā dukkaṭaṃ kataṃ;
Kissa kammavipākena, petalokaṃ ito gatā”ti. -

Tassa upāsakassa pucchā. Athassa sā -

171. “Caṇḍī ca pharusā cāsiṃ, tayi cāpi agāravā;
Tāhaṃ duruttaṃ vatvāna, petalokaṃ ito gatā”ti. -

Vissajjesi. Puna so -

172. “Handuttarīyaṃ dadāmi te, imaṃ dussaṃ nivāsaya;
Imaṃ dussaṃ nivāsetvā, ehi nessāmi taṃ gharaṃ.

173. “Vatthañca annapānañca, lacchasi tvaṃ gharaṃ gatā;
Putte ca te passissasi, suṇisāyo ca dakkhasī”ti. - athassa sā -

174. “Hatthena hatthe te dinnaṃ, na mayhaṃ upakappati;
Bhikkhū ca sīlasampanne, vītarāge bahussute.

175. “Tappehi annapānena, mama dakkhiṇamādisa;
Tadāhaṃ sukhitaṃ hessaṃ, sabbakāmasamiddhinī”ti. -

Dve gāthā abhāsī. Tato -

176. “Sādhūti so paṭissutvā, dānaṃ vipulamākiri;
Annaṃ pānaṃ khādanīyaṃ, vatthasenāsanāni ca;
Chattaṃ gandhañca mālāñca, vividhā ca upāhanā.

177. “Bhikkhū ca sīlasampanne, vītarāge bahussute;
Tappetvā annapānena, tassā dakkhiṇamādisī.
178. “Samanantarānuddiṭṭhe, vipāko udapajjatha;
Bhojanacchādanapānīyaṃ, dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ.
179. “Tato suddhā sucivasanā, kāsikuttamadhārini;
Vicittavatthābharaṇā, sāmikaṃ upasaṅkamī”ti. -

Catasso gāthā saṅgītikārehi vuttā. Tato paraṃ -

180. “Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṃ tiṭṭhasi devate;
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.
181. “Kena tetādiso vaṇṇo, kena te idha mījjhati;
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.
182. “Pucchāmi taṃ devi mahānubhāve, manussabhūtā kimakāsi puññaṃ;
Kenāsi evaṃ jalitānubhāvā, vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatī”ti.
183. “Ahaṃ nandā nandisena, bhariyā te pure ahuṃ;
Pāpakammaṃ karitvāna, petalokaṃ ito gatā.
184. “Tava dinnena dānena, modāmi akutobhayā;
Ciraṃ jīva gahapati, saha sabbehi ñātibhi;

Asokaṃ virajaṃ khemaṃ, āvāsaṃ vasavattinaṃ.

185. “Idha dhammaṃ caritvāna, dānaṃ datvā gahapati;
Vineyya maccheramalaṃ samūlaṃ, anindito saggamupehi ṭhāna”nti. -

Upāsakassa ca petiyā ca vacanapaṭivacanagāthā.

176. Tattha dānaṃ vipulamākiriṭi ukkhiṇeyyakhetto deyyadhammabījaṃ vippakiranto
viya mahādānaṃ pavattesi. Sesaṃ anantaravatthusadisameva.

Evaṃ sā attano dibbasampattiṃ tassā ca kāraṇaṃ nandisenassa vibhāvetvā attano
vasanaṭṭhānameva gatā. Upāsako taṃ pavattiṃ bhikkhūnaṃ ārocesi, bhikkhū
bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā tamatthaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparisāya
dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣīti.

Nandāpetivatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Maṭṭhakuṇḍalīpetavatthuvaṇṇanā

186-206. Alaṅkato maṭṭhakuṇḍalīti idaṃ satthari jetavane viharante
maṭṭhakuṇḍalidevaputtaṃ ārabha vuttaṃ. Tattha yaṃ vattabbaṃ, taṃ
paramatthadīpaniyaṃ vimānavatthuvaṇṇanāyaṃ
maṭṭhakuṇḍalīvimānavatthuvaṇṇanāya vuttameva, tasmā tattha vuttanayeneva
veditabbaṃ.

Ettha ca maṭṭhakuṇḍalīdevaputtassa vimānadevatābhāvato tassa vatthu yadipi vimānavatthupāliyaṃ saṅgahaṃ āropitaṃ, yasmā pana so devaputto adinnapubbakabrāhmaṇassa puttasokena susānaṃ gantvā ālāhanaṃ anupariyāyitvā rodantassa sokaharaṇatthaṃ attano devarūpaṃ paṭisaṃharitvā haricandanussado bāhā paggayha kandanto dukkhābhībhitākārena peto viya attānaṃ dassesi. Manussattabhāvato apetattā petapariyāyopi labbhati evāti tassa vatthu petavatthupāliyaṃ saṅgahaṃ āropitanti daṭṭhabbaṃ.

Maṭṭhakuṇḍalīpetavatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Kaṇhapetavatthuvaṇṇanā

207-226. Uṭṭhehi kaṇha kiṃ sesīti idaṃ satthā jetavane viharanto aññatarāṃ mataputtaṃ upāsakaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kira aññatarassa upāsakassa putto kālamakāsi. So tena sokasallasamappito na nhāyati, na bhuñjati, na kammante vicāreti, na buddhupaṭṭhānaṃ gacchati, kevalaṃ, “tāta piyaputtaka, maṃ ohāya kahaṃ paṭhamataraṃ gatosī”tiādīni vadanto vippalapati. Satthā paccūsasamaye lokaṃ olokento tassa sotāpattiphalūpanissayaṃ disvā punadvase bhikkhusaṅghaparivuto sāvattiyaṃ piṇḍāya caritvā katabhattakicco bhikkhū uyyojetvā ānandattherena pacchāsamaṇena tassa gharadvāraṃ agamāsi. Satthu āgatabhāvaṃ upāsakassa ārocesuṃ. Athassa gehajano gehadvāre āsanaṃ paññāpetvā satthāraṃ nisīdāpetvā upāsakaṃ pariggahetvā satthu santikaṃ upanesi. Ekamantaṃ nisinnaṃ taṃ disvā “kiṃ, upāsaka, socasī”ti vatvā “āma, bhante”ti vutte, “upāsaka, porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā mataputtaṃ nānusoṇṇasū”ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari.

Atīte dvāravatīnagare dasa bhātikarājāno ahesuṃ - vāsudevo baladevo candadevā sūriyadevo aggidevo varuṇadevo ajjuno pajjuno ghaṭapaṇḍito aṅkuro cāti. Tesu vāsudevamahārājassa piyaputto kālamakāsi. Tena rājā sokapareto sabbakiccāni pahāya mañcassa aṭaṇiṃ pariggahetvā vippalapanto nipajji. Tasmim kāle ghaṭapaṇḍito cintesi - “ṭhapetvā maṃ añño koci mama bhātu sokaṃ pariharituṃ samattho nāma natthi, upāyena sokaṃ harissāmī”ti. So ummattakavesaṃ gahetvā “sasam me detha, sasam me dethā”ti ākāsaṃ olokento sakalanagaraṃ vicari. “Ghaṭapaṇḍito ummattako jāto”ti sakalanagaraṃ saṅkhubhi.

Tasmim kāle rohiṇeyyo nāma amacco vāsudevārañño santikaṃ gantvā tena saddhiṃ kathaṃ samuṭṭhāpento -

207. “Uṭṭhehi kaṇha kiṃ sesi, ko attho supanena te;
Yo ca tuyhaṃ sako bhātā, hadayaṃ cakkhu ca dakkhiṇaṃ;
Tassa vātā balīyanti, sasam jappati kesavā”ti. - imaṃ gāthamāha;

207. Tattha kaṇhāti vāsudevaṃ gottenālapati. Ko attho supanena teti supanena tuyhaṃ kā nāma vaḍḍhi. Sako bhātāti sodariyo bhātā. Hadayaṃ cakkhu ca dakkhiṇanti hadayena ceva dakkhiṇacakkhunā ca sadisoti attho. Tassa vātā balīyantīti tassa aparāparaṃ uppajjamānā ummādavātā balavanto honti vaḍḍhanti abhibhavanti. Sasam jappatīti “sasam me dethā”ti vippalapati. Kesavāti so kira kesānaṃ sobhanānaṃ atthitāya “kesavo”ti voharīyati. Tena naṃ nāmena ālapati.

Tassa vacanaṃ sutvā sayanato uṭṭhitabhāvaṃ dīpento satthā abhisambuddho hutvā -

208. “Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, rohiṇeyyassa kesavo;
Taramānarūpo vuṭṭhāsi, bhātu sokena aṭṭito”ti. - imaṃ gāthamāha;

Rājā uṭṭhāya sīghaṃ pāsādā otaritvā ghaṭapaṇḍitassa santikaṃ gantvā ubhosu
hatthesu naṃ daḷhaṃ gahetvā tena saddhiṃ sallapanto -

209. “Kiṃ nu ummattarūpova, kevalaṃ dvārakaṃ imaṃ;
Saso sasoti lapasi, kīdisaṃ sasamicchasi.

210. “Sovaṇṇamayaṃ maṇimayaṃ, lohamayaṃ atha rūpiyamayaṃ;
Saṅkhasilāpavāḷamayaṃ, kārayissāmi te sasaṃ.

211. “Santi aññepi sasakā, araṇṇavanagocarā;
Tepi te ānāyissāmi, kīdisaṃ sasamicchasi”ti. -

Tisso gāthāyo abhāsi.

209-211. Tattha ummattarūpovāti ummattako viya. Kevalanti sakalaṃ. Dvārakanti
dvāravatīnagaraṃ vicaranto. Saso sasoti lapasīti saso sasoti vilapasi.
Sovaṇṇamayanti suvaṇṇamayaṃ. Lohamayanti tambalohamayaṃ. Rūpiyamayanti
rajatamayaṃ. Yaṃ icchasi taṃ vadehi, atha kena socasi. Aññepi araṇṇe vanagocarā
sasakā atthi, te te ānāyissāmi, vada, bhadramukha, kīdisaṃ sasamicchasi
ghaṭapaṇḍitaṃ “sasena atthiko”ti adhippāyena sasena nimantesi. Taṃ sutvā
ghaṭapaṇḍito -

212. “Nāhamete sase icche, ye sasā pathavissitā;
Candato sasamicchāmi, taṃ me ohara kesavā”ti. -

Gāthamāha. Tattha oharāti ohārehi. Taṃ sutvā rājā “nissamsayaṃ me bhātā
ummattako jāto”ti domanassappatto -

213. “So nūna madhuraṃ ñāti, jīvitaṃ vijahissasi;
Apatthiyaṃ patthayasi, candato sasamicchasi”ti. -

Gāthamāha. Tattha ñātīti kaniṭṭhaṃ ālapati. Ayamettha attho - mayhaṃ piyañāti yaṃ
atimadhuraṃ attano jīvitaṃ, taṃ vijahissasi maññe, yo apatthayitabbaṃ patthesīti.

Ghaṭapaṇḍito raṇṇo vacanaṃ sutvā niccalova ṭhatvā “bhātika, tvaṃ candato sasaṃ
patthentassa taṃ alabhitvā jīvitakkhayaṃ bhavissatīti jānanto kasmā mataṃ puttaṃ
alabhitvā anusocasī”ti imamatthaṃ dīpento -

214. “Evaṃ ce kaṇha jānāsi, yathaññamanusāsasi;
Kasmā pure mataṃ puttaṃ, ajjāpi manusocasī”ti. -

Gāthamāha. Tattha evaṃ ce, kaṇha, jānāsīti, bhātika, kaṇhanāmaka mahārāja,
“alabbhaneyyavatthu nāma na patthetabba”nti yadi evaṃ jānāsi. Yathaññanti evaṃ
jānantova yathā aññaṃ anusāsasi, tathā akatvā. Kasmā pure mataṃ puttanti atha
kasmā ito catumāsamatthake mataṃ puttaṃ ajjāpi anusocasīti.

Evaṃ so antaravīthiyaṃ ṭhitakova “ahaṃ tāva evaṃ paññāyamānaṃ patthemī, tvaṃ
pana apaññāyamānassatthāya socasi”ti vatvā tassa dhammaṃ desento -

215. “Na yaṃ labbhā manussena, amanussena vā pana;

Jāto me mā mari putto, kuto labbhā alabbhiyaṃ.

216. “Na mantā mūlabhesajjā, osadhehi dhanena vā;
Sakkā ānayituṃ kaṇha, yaṃ petamanusocasi”ti. - gāthādvayamāha;

215. Tattha yanti, bhātika, yaṃ “evaṃ jāto me putto mā marī”ti manussena vā devena vā pana na labbhā na sakkā laddhuṃ, taṃ tvaṃ patthesi, taṃ panetaṃ kuto labbhā, kena kāraṇena laddhuṃ sakkā. Yasmā alabbhiyaṃ alabbhaneyyavatthu nāmetanti attho.

216. Mantāti mantappayogena. Mūlabhesajjāti mūlabhesajjena. Osadhehīti nānāvidhehi osadhehi. Dhanena vāti koṭisatasañkhena dhanena vāpi. Idaṃ vuttaṃ hoti - yaṃ petamanusocasi, taṃ etehi mantappayogādīhipi ānetuṃ na sakkāti.

Puna ghaṭapaṇḍito “bhātika, idaṃ maraṇaṃ nāma dhanena vā jātiyā vā vijjāya vā sīlena vā bhāvanāya vā na sakkā paṭibāhita”nti dassento -

217. “Mahaddhanā mahābhogā, raṭṭhavantopi khattiyā;
Pahūtadhanadhaññāse, tepi no ajarāmarā.

218. “Khattiyā brāhmaṇā vessā, suddā caṇḍālapukkussā;
Ete caññe ca jātiyā, tepi no ajarāmarā.

219. “Ye mantā parivattenti, chaḷaṅgaṃ brahmacintitaṃ;
Ete caññe ca vijjāya, tepi no ajarāmarā.

220. “Isayo vāpi ye santā, saññatattā tapassino;
Sarīraṃ tepi kālena, vijahanti tapassino.

221. “Bhāvitattā arahanto, katakiccā anāsavā;
Nikkhipanti imaṃ dehaṃ, puññapāparikkhayā”ti. -

Pañcahi gāthāhi rañño dhammaṃ desesi.

217. Tattha mahaddhanāti nidhānagatasseva mahato dhanassa atthitāya bahudhanā. Mahābhogāti devabhogasadisāya mahatiyā bhogasampattiyā samannāgatā. Raṭṭhavantoti sakalaraṭṭhavanto. Pahūtadhanadhaññāseti tiṇṇaṃ catunnaṃ vā saṃvaccharānaṃ atthāya nidahitvā ṭhapetabbassa niccaparibbayabhūtassa dhanadhaññassa vasena apariyantadhanadhaññā. Tepi no ajarāmarāti tepi evaṃ mahāvibhavā mandhātumahāsudassanādayo khattiyā ajarāmarā nāhesuṃ, aññadatthu maraṇamukhameva anupaviṭṭhāti attho.

218. Eteti yathāvuttakhattiyādayo. Aññeti aññatarā evaṃbhūtā ambaṭṭhādayo. Jātiyāti attano jātinimittaṃ ajarāmarā nāhesunti attho.

219. Mantanti vedaṃ. Parivattenti sajjhāyanti vācenti ca. Atha vā parivattenti vedaṃ anuparivattenti homaṃ karontā japanti. Chaḷaṅgati sikkhākappaniruttibhākaṇaṃ jotisatthachandovicitisañkhātehi chahi aṅgehi yuttaṃ. Brahmacintitanti brāhmaṇānamatthāya brahmanā cintitaṃ kathitaṃ. Vijjāyati brahmasadisavijjāya samannāgatā, tepi no ajarāmarāti attho.

220-221. Isayoti yamaniyamādīnaṃ paṭikūlasaññādīnañca esanaṭṭhena isayo. Santāti kāyavācāhi santasabhāvā. Saññatattāti rāgādīnaṃ saṃyamena saṃyatacittā. Kāyatapanasaṅkhāto tapo etesaṃ atthīti tapassino. Puna tapassinoti saṃvarakā. Tena evaṃ tapanissitakā hutvā sarīrena ca vimokkhaṃ pattukāmāpi saṃvarakā sarīraṃ vijahanti evāti dasseti. Atha vā isayoti adhisīlasikkhādīnaṃ esanaṭṭhena isayo, tadatthaṃ tappaṭipakkhānaṃ pāpadhammānaṃ vūpasamena santā, ekārammaṇe cittassa saṃyamena saññatattā, sammappadhānayo gato vīriyatāpena tapassino, sappayogā rāgādīnaṃ santapanena tapassinoti yojetabbaṃ. Bhāvitattāti catusaccakammaṭṭhānabhāvanāya bhāvitacittā.

Evaṃ ghaṭapaṇḍitena dhamme kathite taṃ sutvā rājā apagatasokasallo pasannamānaso ghaṭapaṇḍitaṃ pasamsanto -

222. “Ādittaṃ vata maṃ santaṃ, ghaṭasittaṃva pāvakaṃ;
Vārinā viya osiñcaṃ, sabbaṃ nibbāpaye daraṃ.

223. “Abbahī vata me sallaṃ, sokaṃ hadayanissitaṃ;
Yo me sokaparetassa, puttasaṃ apānudi.

224. “Svāhaṃ abbūḥsallosmi, sītibhūtosmi nibbuto;
Na socāmi na rodāmi, tava sutvāna bhātika.

225. “Evaṃ karonti sappañña, ye honti anukampakā;
Nivattayanti sokamhā, ghaṭo jeṭṭhaṃva bhātaraṃ.

226. “Yassa etādisā honti, amaccā paricārakā;
Subhāsitena anventi, ghaṭo jeṭṭhaṃva bhātara”nti. - sesagāthā abhāsi;

225. Tattha ghaṭo jeṭṭhaṃva bhātaranti yathā ghaṭapaṇḍito attano jeṭṭhabhātaraṃ mataputtasokābhibhūtaṃ attano upāyakosallena ceva dhammakathāya ca tato puttasaṃ karonti vinivattayī, evaṃ aññepi sappañña ye honti anukampakā, te aññānaṃ upakāraṃ karontīti attho.

226. Yassa etādisā hontīti ayaṃ abhisambuddhagāthā. Tassattho - yathā yena kāraṇena puttasaṃ karanti rājānaṃ vāsudevaṃ ghaṭapaṇḍito sokaharaṇatthāya subhāsitena anvesi anuesi, yassa aññassāpi etādisā paṇḍitā amaccā paṭiladdhā assu, tassa kuto sokoti! Sesagāthā heṭṭhā vuttatthā evāti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā “evaṃ, upāsaka, porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā puttasaṃ harimsū”ti vatvā saccāni pakāsetvā jātaṃ samodhānesi. Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patitṭhahīti.

Kaṇhapetavattuvaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Dhanapālasetṭhipetavattuvaṇṇanā

227-245. Naggo dubbaṇṇarūposīti idaṃ satthari jetavane viharante dhanapālapetaṃ ārabha vuttaṃ. Anuppanne kira buddhe paṇṇaraṭṭhe erakacchanagare dhanapālako nāma setṭhi ahoṣi assaddho appasanno kadariyo natthikadiṭṭhiko. Tassa kiriya pālito eva viññāyati. So kālaṃ katvā marukantāre peto hutvā nibbatti. Tassa tālakkhandhappamāṇo kāyo ahoṣi, samuṭṭhitacchavi pharusō, virūpakeso,

bhayānako, dubbaṇṇo ativiya virūpo bībhacchadassano. So pañcapanṇāsa vassāni bhattasitthaṃ vā udakabindum vā alabhanto visukkhakaṇṭhoṭṭhajivho jighacchāpipāsābhibhūto ito cito ca paribbhamati.

Atha amhākaṃ bhagavati loke uppajjitvā pavattitavaradhammacakke anukkamena sāvattiyaṃ viharante sāvattivāsino vāṇijā pañcamattāni sakaṭasatāni bhaṇḍassa pūretvā uttarāpathaṃ gantvā bhaṇḍaṃ vikkiṇitvā paṭiladdhabhaṇḍaṃ sakaṭesu āropetvā paṭinivattamānā sāyanhasamaye aññataraṃ sukkhanadiṃ pāpuṇitvā tattha yānaṃ muñcitvā rattiyaṃ vāsaṃ kappesuṃ. Atha so peto pipāsābhibhūto pāṇiyassatthāya āgantvā tattha bindumattampi pāṇiyaṃ alabhitvā vigatāso chinnaṃ mūlo viya tālo chinnaṃ pādo pati. Taṃ disvā vāṇijā -

227. “Naggo dubbaṇṇarūposi, kiso dhamanisanthato;
Upphāsuliko kisiko, ko nu tvamasi mārisā”ti. -

Imāya gāthāya pucchimsu. Tato peto -

228. “Ahaṃ bhadante petomhi, duggato yamalokiko;
Pāpakammaṃ karitvāna, petalokaṃ ito gato”ti. -

Attānaṃ āvikatvā puna tehi -

229. “Kiṃ nu kāyena vācāya, manasā dukkaṭaṃ kataṃ;
Kissakammavipākena, petalokaṃ ito gato”ti. -

Katakammaṃ pucchito pubbe nibbattaṭṭhānato paṭṭhāya atītaṃ paccuppannaṃ anāgatañca attano pavattiṃ dassento tesañca ovādaṃ dento -

230. “Nagaraṃ atthi paṇṇānaṃ, erakacchanti vissutaṃ;
Tattha seṭṭhi pure āsiṃ, dhanapālotaṃ maṃ vidū.

231. “Asīti sakaṭavāhānaṃ, hiraññassa ahosi me;
Pahūtaṃ me jātarūpaṃ, muttā veḷuriyā bahū.

232. “Tāva mahaddhanassāpi, na me dātuṃ piyaṃ ahu;
Pidahitvā dvāraṃ bhuñjiṃ, mā maṃ yācanakāddasuṃ.

233. “Assaddho maccharī cāsiṃ, kadariyo paribhāsako;
Dadantānaṃ karontānaṃ, vārayissaṃ bahū jane.

234. “Vipāko natthi dānassa, saṃyamassa kuto phalaṃ;
Pokkharaññodapānāni, āramāni ca ropite;
Papāyo ca vināsesiṃ, dugge saṅkamanāni ca.

235. “Svāhaṃ akatakalyāṇo, katapāpo tato cuto;
Upapanno pettivisaṃ, khuppiṇāsaṃ samappito.

236. “Pañcapanṇāsa vassāni, yato kālaṅkato ahaṃ;
Nābhijānāmi bhuttaṃ vā, pītaṃ vā pana pāniyaṃ.

237. “Yo saṃyamo so vināso, yo vināso so saṃyamo;
Petā hi kira jānanti, yo saṃyamo so vināso.

238. “Ahaṃ pure saṃyamissaṃ, nādāsiṃ bahuke dhane;
Santesu deyyadhammesu, dīpaṃ nākāsimattano;
Svāhaṃ pacchānutappāmi, attakammaphalūpago.
239. “Uddhaṃ catūhi māsehi, kālakiriyā bhavissati;
Ekantakaṭukaṃ ghoraṃ, nirayaṃ papatissahaṃ.
240. “Catukkaṇṇaṃ catudvāraṃ, vibhattaṃ bhāgaso mitaṃ;
Ayopākārapariyantaṃ, ayasā paṭikujjitaṃ.
241. “Tassa ayomayā bhūmi, jalitā tejasā yutā;
Samantā yojanasataṃ, pharitvā tiṭṭhati sabbadā.
242. “Tatthāhaṃ dīghamaddhānaṃ, dukkhaṃ vedissa vedanaṃ;
Phalaṃ pāpassa kammaṃ, tasmā socāmaṃ bhusaṃ.
243. “Taṃ vā vadāmi bhaddaṃ vo, yāvantettha samāgatā;
Mākattha pāpakaṃ kammaṃ, āvi vā yadi vā raho.
244. “Sace taṃ pāpakaṃ kammaṃ, karissatha karoṭha vā;
Na vo dukkhā pamutyatthi, uppaccāpi palāyataṃ.
245. “Matteyyā hotha petteyyā, kule jeṭṭhāpacāyikā;
Sāmañña hotha brahmañña, evaṃ saggaṃ gamissathā”ti. -

Imā gāthā abhāsi.

230-231. Tattha paṇṇānanti paṇṇānāmaratṭhassa evaṃnāmakānaṃ rājūnaṃ. Erakacchanti tassa nagarassa nāmaṃ. Tatthāti tasmīṃ nagare. Pureti pubbe atītattabhāve. Dhanapālotaṃ maṃ vidūti “dhanapālasatṭhī”ti maṃ jānanti. Tayidaṃ nāmaṃ tadā mayhaṃ atthānugata mevāti dassento “asīti”ti gāthamāha. Tattha asīti sakaṭavāhānanti vīsatikhāriko vāho, yo sakaṭanti vuccati. Tesaṃ sakaṭavāhānaṃ asīti hiraññaṃ tathā kahāpaṇassa ca me ahoṣīti yojanā. Pahūtaṃ me jātārūpanti suvaṇṇampi pahūtaṃ anekabhāraparimāṇaṃ ahoṣīti sambandho.

232-233. Na me dātuṃ piyaṃ ahūti dānaṃ dātuṃ mayhaṃ piyaṃ nāhosi. Mā maṃ yācanakāddasanti “yācakā mā maṃ passimsū”ti pidahitvā gehadvāraṃ bhuñjāmi. Kadariyoti thaddhammaccharī. Paribhāsakoti dānaṃ dente disvā bhayena santajjako. Dadantānaṃ karontānanti upayogatthe sāmivacanaṃ, dānāni dadante puññaṃ karonte. Bahū janeti bahū satte. Dadantānaṃ vā karontānaṃ vā samudāyabhūtaṃ bahuṃ janaṃ puññaṃ kammato vārayissaṃ nivāresim.

234-236. Vipāko natthi dānassātiādi dānādīnaṃ nivāraṇe kāraṇadassanaṃ. Tattha vipāko natthi dānassāti dānakammassa phalaṃ nāma natthi, kevalaṃ puññaṃ puññaṃ dhanavināso evāti dīpeti. Saṃyamassāti sīlasaṃyamassa. Kuto phalanti kuto nāma phalaṃ labbhati, niratthakameva sīlarakkhaṇanti adhippāyo. Ārāmānīti ārāmūpavanānīti attho. Papāyoti pānīyasālā. Duggeti udakacikkhallānaṃ vasena duggamaṭṭhānāni. Saṅkamanānīti setuyo. Tato cutoti tato manussalokato cuto. Pañcapanānāsāti pañcapanāñña. Yato kālaṅkato ahanti yadā kālakatā ahaṃ, tato paṭṭhāya. Nābhijānāmīti ettakaṃ kālaṃ bhuttaṃ vā pītaṃ vā kiñci na jānāmi.

237-238. Yo saṃyamo so vināsoti lobhādivasena yaṃ saṃyamaṇaṃ kassaci adānaṃ, so imesaṃ sattānaṃ vināso nāma petayoniyaṃ nibbattapetānaṃ mahābyasanassa hetubhāvato. “Yo vināso so saṃyamo”ti iminā yathāvuttassa atthassa ekantikabhāvaṃ vadati. Petā hi kira jānanti ettha hi-saddo avadhāraṇe, kira-saddo arucisūcane. “Saṃyamo deyyadhammassa apariccāgo vināsaheṭū”ti imamatthaṃ petā eva kira jānanti paccakkhato anubhuyyamaṇattā, na manussāti. Nayidaṃ yuttaṃ manussānampi petānaṃ viya khuppiṇāsaṃ abhibhuyyamaṇānaṃ dissamaṇattā. Petā pana purimattabhāve katakammaṃ pākaṭabhāvato tamatthaṃ suṭṭhutaṃ jānanti. Tenāha - “ahaṃ pure saṃyamissa”ntiādi. Tattha saṃyamissanti sayampi dānādipuñṇakiriyato saṃyamaṇaṃ saṅkocaṃ akāsiṃ. Bahuke dhaneti mahante dhane vijjamaṇe.

243. Tanti tasmā. Voti tumhe. Bhaddaṃ voti bhaddaṃ kalyāṇaṃ sundaraṃ tumhākaṃ hotūti vacanaseso. Yāvantettha samāgatāti yāvanto yāvataka ettha samāgatā, te sabbe mama vacanaṃ suṇāthāti adhippāyo. Āvīti pakāsaṇaṃ paresaṃ pākaṭavasena. Rahoti paṭicchannaṃ apākaṭavasena. Āvi vā paṇātipātādimusāvādādikāyavacīpayogavasena, yadi vā raho abhijjhādivasena pāpakaṃ lāmaṃ akusalakammaṃ mākattha mā karittha.

244. Sace taṃ pāpakaṃ kammanti atha pana taṃ pāpakammaṃ āyatiṃ karissatha, etarahi vā karotha, nirayādīsu catūsu apāyesu manussesu ca appāyukatādivasena tassa phalabhūtā dukkhato pamutti pamokkho nāma natthi. Uppaccāpi palāyatanti uppatitvā ākāseṇa gacchantānampi mokkho natthiyevevāti attho. “Upeccā”tipi pāli, ito vā etto vā palāyante tumhe anubandhissatīti adhippāyena upecca saṅcicca palāyantānampi tumhākaṃ tato mokkho natthi, gatikālādipaccayantarasaṃvāyena pana sati vipaccatiyevevāti attho. Ayaṇca attho -

“Na antalikkhe na samuddamaññhe, na pabbatānaṃ vivaraṃ pavissa;
Na vijjati so jagatippadeso, yatthaṭṭhito mucceyya pāpakamma”ti. -

Imāya gāthāya dīpetabbo.

245. Matteyyāti mātuhitā. Hothāti tesāṃ upaṭṭhānādīni karotha. Tathā petteyyāti veditabbā. Kule jeṭṭhāpacāyikāti kule jeṭṭhakānaṃ apacāyanakarā. Sāmaññāti samaṇapūjakā. Tathā brahmaññāti bāhitapāpapūjakāti attho. Evaṃ saggaṃ gamissathāti iminā mayā vuttanayena puñṇāni katvā devalokaṃ upapajjissathāti attho. Yaṃ panettha atthato na vibhattaṃ, taṃ heṭṭhā khallāṭiyapetavattuādīsu vuttanayeneva veditabbā.

Te vāñijā tassa vacanaṃ sutvā saṃvegajātā taṃ anukampamānā bhājanehi pāṇiyaṃ gahetvā taṃ sayāpetvā mukhe āsiñciṃsu. Tato mahājanena bahuvelaṃ āsittaṃ udakaṃ tassa petassa pāpabalena adhogaḷaṃ na otiṇṇaṃ, kuto pipāsaṃ paṭivinessati. Te taṃ pucchiṃsu - “api te kāci assāsamattā laddhā”ti. So āha - “yadi me ettakehi janehi ettakaṃ velaṃ āsiñcamānaṃ udakaṃ ekabindumattampi paraḷaḷaṃ pavatṭhaṃ, ito petayonito mokkho mā hotū”ti. Atha te vāñijā taṃ sutvā ativiya saṃvegajātā “atthi pana koci upāyo pipāsāvūpasamāyā”ti āhaṃsu. So āha - “imasmim pāpakamme khīṇe tathāgatassa vā tathāgatasāvakānaṃ vā dāne dinne mama dānamuddisissati, ahaṃ ito petattato muccissāmi”ti. Taṃ sutvā vāñijā sāvatthim gantvā bhagavantaṃ upasaṅkamitvā taṃ pavattiṃ ārocetvā saraṇāni sīlāni ca gahetvā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa sattāhaṃ dānaṃ datvā

tassa petassa dakkhiṇaṃ ādisiṃsu. Bhagavā tamatthaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā catunnaṃ parisānaṃ dhammaṃ desesi. Mahājano ca lobhādimaccheramalaṃ pahāya dānādipuññābhīrato ahoṣīti.

Dhanapālaseṭṭhipetavatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Cūlaseṭṭhipetavatthuvaṇṇanā

246-256. Naggo kiso pabbajitosi, bhanteti idaṃ satthari veḷuvane viharante cūlaseṭṭhipetaṃ ārabba vuttaṃ. Bārāṇasiyaṃ kira eko gahapati assaddho appasanno maccharī kadariyo puññakiriyāya anādaro cūlaseṭṭhi nāma ahoṣi. So kālaṃ katvā petesu nibbatti, tassa kāyo apagatamaṃsalohito aṭṭhinhārucammamatto muṇḍo apetavattho ahoṣi. Dhītā panassa anulā andhakavinde sāmikassa gehe vasantī pitaraṃ uddissa brāhmaṇe bhojetukāmā taṇḍulādīni dānūpakaraṇāni sajjesi. Taṃ ṇatvā peto āsāya ākāseṇa tattha gacchanto rājagahaṃ sampāpuṇi. Tena ca samayena rājā ajātasattu devadattena uyyojito pitaraṃ jīvitā voropetvā tena vipaṭṭisāreṇa dussupinena ca niddaṃ anupagacchanto uparipāsādaragato caṅkamanto taṃ petamaṃ ākāseṇa gacchantaṃ disvā imāya gāthāya pucchi -

246. “Naggo kiso pabbajitosi bhante, rattiṃ kuhiṃ gacchasi kissahetu;
Ācikkha me taṃ api sakkuṇemu, sabbena vittaṃ paṭipādaye tuva”nti.

Tattha pabbajitoti samaṇo. Rājā kira taṃ naggattā muṇḍattā ca “naggo samaṇo aya”nti saññāya “naggo kiso pabbajitosi”tiādīmāha. Kissahetūti kinnimittaṃ. Sabbena vittaṃ paṭipādaye tuvanti vittiyā upakaraṇabhūtaṃ vittaṃ sabbena bhogena tuyhaṃ ajjhāsayanurūpaṃ, sabbena vā ussāhena paṭipādeyyaṃ sampādeyyaṃ. Tathā kātuṃ mayaṃ appeva nāma sakkuṇeyyāma, tasmā ācikkha me taṃ, etaṃ tava āgamanakāraṇaṃ mayhaṃ kathehīti attho.

Evaṃ raññā puṭṭho peto attano pavattiṃ kathento tisso gāthā abhāsi -

247. “Bārāṇasī nagaraṃ dūraghuṭṭhaṃ, tatthāhaṃ gahapati aḍḍhako ahu dīno;
Adātā gedhitamano āmisasmim, dussīlyena yamavisayamhi patto.

248. “So sūcīkāya kilamito tehi,
Teneva ṇātīsu yāmi āmisakiñcikkahetu;
Adānasīlā na ca saddahanti,
‘Dānaphalaṃ hoti paramhi loke’.

249. “Dhītā ca mayhaṃ lapate abhikkhaṇaṃ, dassāmi dānaṃ pitūnaṃ
pitāmahanāṃ;
Tamupakkhaṭaṃ parivisayanti brāhmaṇā, yāmi ahaṃ andhakavindaṃ
bhuttu”nti.

247. Tattha dūraghuṭṭhanti dūrato eva guṇakittanavasena ghoṣitaṃ, sabbattha vissutaṃ pākāṇanti attho. Aḍḍhakoti aḍḍho mahāvibhavo. Dīnoti nihīnacitto adānajjhāsaya. Tenāha “adātā”ti. Gedhitamano āmisasminti kāmāmise laggacitto gedhaṃ āpanno. Dussīlyena yamavisayamhi pattoti attanā katena dussīlakammunā yamavisayaṃ petalokaṃ patto amhi.

248. So sūcīkāya kilamitoti so ahaṃ vijjhanatṭhena sūcisadisatāya “sūcīkā”ti laddhanāmāya jighacchāya kilamito nirantaraṃ vijjhamāno. “Kilamatho”ti icceva vā

pāṭho. Tehīti “dīno”tiādinā vuttehi pāpakammehi kāraṇabhūtehi. Tassa hi petassa tāni pāpakammāni anussarantassa ativiya domanassaṃ uppajji, tasmā evamāha. Tenevāti teneva jighacchādukkhena. Nātisu yāmīti nātinaṃ samīpaṃ yāmi gacchāmi. Āmisakiñcikkhaheṭūti āmisassa kiñcikkhanimittaṃ, kiñci āmisam patthentoti attho. Adānasīlā na ca saddahanti, ‘dānaphalam hoti paramhi loke’ti yathā aham, tathā evam aññepi manussā adānasīlā “dānassa phalam ekaṃsena paraloke hoti”ti na ca saddahanti. Yato aham viya tepi petā hutvā mahādukkham paccanubhavantīti adhippāyo.

249. Lapateti katheti. Abhikkhaṇanti abhiṇham bahuso. Kinti lapatīti āha “dassāmi dānam pitūnam pitāmahāna”nti. Tattha pitūnanti mātāpitūnam, cūlapitumahāpitūnam vā. Pitāmahānanti ayyakapayyakānam. Upakkhaṇanti sajjiṭam. Parivisayantīti bhojayanti. Andhakavindanti evaṃnāmakam nagaram. Bhuttunti bhuñjīṭum. Tato parā saṅgītikārahehi vuttā -

250. “Tamavoca rājā ‘anubhaviyāna tampi,
Eyyāsi khippam ahamapi kassam pūjam;
Ācikkha me tam yadi atthi hetu,
Saddhāyitam hetuvaco suṇoma’.

251. “Tathāti vatvā agamāsi tattha, bhuñjiṃsu bhattam na ca dakkhiṇārahā;
Paccāgami rājagaham punāparam, pāturahosi purato janādhipassa.

252. “Disvāna petam punadeva āgataṃ, rājā avoca ‘ahamapi kiṃ dadāmi;
Ācikkha me tam yadi atthi hetu, yena tuvaṃ cirataram piṇito siyā’.

253. “Buddhañca saṅgham parivisiyāna rāja, annena pānena ca cīvarena;
Tam dakkhiṇam ādisa me hitāya, evam aham cirataram piṇito siyā.

254. “Tato ca rājā nipatitvā tāvade, dānam sahatthā atulam daditvā saṅghe;
Ārocesi pakatam tathāgatassa, tassa ca petassa dakkhiṇam ādisittha.

255. “So pūjito ativiya sobhamāno, pāturahosi purato janādhipassa;
Yakkhohamasmi paramiddhipatto, na mayhamatthi samā sadisā mānusa.

256. “Passānubhāvam aparimitam mamayidaṃ, tayānudiṭṭham atulam datvā
saṅghe;
Santappito satatam sadā bahūhi, yāmi aham sukhito manussadevā”ti.

250. Tattha tamavoca rājāti tam petam tathā vatvā ṭhitam rājā ajātasattu avoca. Anubhaviyāna tampīti tam tava dhītuyā upakkhaṇam dānampi anubhavitvā. Eyyāsīti āgaccheyyāsi. Kassanti karissāmi. Ācikkha me tam yadi atthi hetūti sace kiñci kāraṇam atthi, tam kāraṇam mayham ācikkha kathehi. Saddhāyitanti saddhāyitabbaṃ. Hetuvacoti hetuyuttavacanaṃ, “amukasmim ṭhāne asukena pakārena dāne kate mayham upakappatī”ti sakāraṇam vacanaṃ vadāti attho.

251. Tathāti vatvāti sādhuṭi vatvā. Tatthāti tasmim andhakavinde parivesanaṭṭhāne. Bhuñjiṃsu bhattam na ca dakkhiṇārahāti bhattam bhuñjiṃsu dussīlabrahmaṇā, na ca pana dakkhiṇārahā sīlavanto bhuñjiṃsūti attho. Punāparanti puna aparam vāram rājagaham paccāgami.

252. Kiṃ dadāmīti “kīdisaṃ te dānaṃ dassāmī”ti rājā petaṃ pucchi. Yena tuvanti yena kāraṇena tvaṃ. Cirataranti cirakālaṃ. Pīṇitoti titto siyā, taṃ kathehīti attho.

253. Parivisiyānāti bhojetvā. Rājāti ajātasattuṃ ālapati. Me hitāyāti mayhaṃ hitatthāya petattabhāvato parimuttiyā.

254. Tatoti tasmā tena vacanena, tato vā pāsādato. Nipatitvāti nikkhamitvā. Tāvadeti tadā eva aruṇuggamanavelāya. Yamhi peto paccāgantvā rañño attānaṃ dassesi, tasmīṃ purebhatte eva dānaṃ adāsi. Sahatthāti sahatthena. Atulanti appamāṇaṃ uḷāraṃ paṇītaṃ. Datvā saṅgheti saṅghassa datvā. Ārocesi pakataṃ tathāgatassāti “idaṃ, bhante, dānaṃ aññataraṃ petaṃ sandhāya pakata”nti taṃ pavattiṃ bhagavato ārocesi. Ārocetvā ca yathā taṃ dānaṃ tassa upakappati, evaṃ tassa ca petassa dakkhiṇaṃ ādisittha ādisi.

255. Soti so peto. Pūjitoti dakkhiṇāya diyyamānāya pūjito. Ativiya sobhamānoti dibbānubhāvena ativiya virocamāno. Pāturahosīti pātubhavi, rañño purato attānaṃ dassesi. Yakkhohamasmiṃ petattabhāvato mutto yakkho ahaṃ jāto devabhāvaṃ pattosmi. Na mayhamatthi samā sadisā mānusāti mayhaṃ ānubhāvasampattiyaṃ samā vā bhogasampattiyaṃ sadisā vā manussā na santi.

256. Passānubhāvaṃ aparimitaṃ mamayidanti “mama idaṃ aparimāṇaṃ dibbānubhāvaṃ passā”ti attano sampattiṃ paccakkhato rañño dassento vadati. Tayānudiṭṭhaṃ atulaṃ datvā saṅgheti ariyasaṅghassa atulaṃ uḷāraṃ dānaṃ datvā mayhaṃ anukampāya tayā anudiṭṭhaṃ. Santappito satataṃ sadā bahūhīti annapānavatthādīhi bahūhi deyyadhammehi ariyasaṅghaṃ santappentena tayā sadā sabbakālaṃ yāvajīvaṃ tatthāpi satataṃ niran taraṃ ahaṃ santappito pīṇito. Yāmi ahaṃ sukhito manussadevāti “tasmā ahaṃ idāni sukhito manussadeva mahārāja yathicchitaṭṭhānaṃ yāmi”ti rājānaṃ āpucchi.

Evaṃ pete āpucchitvā gate rājā ajātasattu tamatthaṃ bhikkhūnaṃ ārocesi, bhikkhū bhagavato santikaṃ upasaṅkamitvā ārocesuṃ. Bhagavā tamatthaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparīsāya dhammaṃ desesi. Taṃ sutvā mahājano maccheramalaṃ pahāya dānādipuññābhīrato ahoṣīti.

Cūḷāsetṭhipetavatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Aṅkurapetavatthuvaṇṇanā

257-330. Yassa atthāya gacchāmāti idaṃ satthā sāvattiyaṃ viharanto aṅkurapetaṃ ārabha kathesi. Kāmañcetta aṅkuro peto na hoti, tassa pana caritaṃ yasmā petasambandhaṃ, tasmā taṃ “aṅkurapetavatthū”ti vuttaṃ.

Tatrāyaṃ saṅkhepakathā - ye te uttaramadhurādhipatino rañño mahāsāgarassa puttaṃ upasāgaraṃ paṭicca uttarāpathe kaṃsabhogē asitañjananagare mahākaṃsassa dhītuyā devagabbhāya kucchiyaṃ uppannā añjanadevī vāsudevo baladevo candadevo sūriyadevo aggidevo varuṇadevo ajjuno pajjuno ghaṭapaṇḍito aṅkuro cāti vāsudevādayo dasa bhātikāti ekādasa khattiyā ahesuṃ, tesu vāsudevādayo bhātaro asitañjananagaraṃ ādiṃ katvā dvāravatīpariyosānesu sakalajambudīpe tesatṭhiyā nagarasahassesu sabbe rājāno cakkena jīvitakkhayaṃ pāpetvā dvāravatiyaṃ vasamānā rajjaṃ dasa koṭṭhāse katvā vibhajiṃsu. Bhaginiṃ pana añjanadeviṃ na sariṃsu. Puna saritvā “ekādasa koṭṭhāse karomā”ti vutte tesam sabbakaniṭṭho aṅkuro “mama koṭṭhāsaṃ tassā detha, ahaṃ vohāraṃ katvā

jīvissāmi, tumhe attano attano janapadesu suñkaṃ mayhaṃ vissajjethā''ti āha. Te ''sādhū''ti sampatīcchitvā tassa koṭṭhāyaṃ bhaginiyā datvā nava rājāno dvāravatiyaṃ vasiṃsu.

Aṅkuro pana vaṇijjaṃ karonto niccakālaṃ mahādānaṃ deti. Tassa paneko dāso bhaṇḍāgāriko atthakāmo ahosi. Aṅkuro pasannamānaso tassa ekaṃ kuladhītaraṃ gahetvā adāsi. So putte gabbhagateyeva kālamakāsi. Aṅkuro tasmim jāte tassa pituno dinnaṃ bhattavetanaṃ tassa adāsi. Atha tasmim dārake vayappatte ''dāso na dāso''ti rājakule vinicchayo uppajji. Taṃ sutvā añjanadevī dhenūpamaṃ vatvā ''mātu bhujissāya puttopi bhujisso evā''ti dāsabyato mocesi.

Dārako pana lajjāya tattha vasitum avisahanto roruvanagaraṃ gantvā tattha aññatarassa tunnavāyassa dhītaraṃ gahetvā tunnavāyasippena jīvikaṃ kappesi. Tena samayena roruvanagare asayhamahāseṭṭhi nāma ahosi. So samaṇabrāhmaṇakapaṇaddhikavanibbakayācakānaṃ mahādānaṃ deti. So tunnavāyo seṭṭhino gharaṃ ajānantānaṃ pītisomanassajāto hutvā asayhaseṭṭhino nivesanaṃ dakkhiṇabāhuṃ pasāretvā dassesi ''ettha gantvā laddhabbaṃ labhantū''ti. Tassa kammaṃ pāḷiyaṃyeva āgataṃ.

So aparena samayena kālaṃ katvā marubhūmiyaṃ aññatarasmim nigrodharukkhe bhummadevatā hutvā nibbatti, tassa dakkhiṇahattho sabbakāmadado ahosi. Tasmimyeva ca roruve aññataro puriso asayhaseṭṭhino dāne byāvaṇo assaddho appasanno micchādīṭṭhiko puññakiriyaṃ anādaro kālaṃ katvā tassa devaputtassa vasanaṭṭhānassa avidūre peto hutvā nibbatti. Tena ca katakammaṃ pāḷiyaṃyeva āgataṃ. Asayhamahāseṭṭhi pana kālaṃ katvā tāvatimsabhavane sakkassa devarañño sahyataṃ upagato.

Atha aparena samayena aṅkuro pañcahi sakaṭasatehi, aññataro ca brāhmaṇo pañcahi sakaṭasatehīti dvepi janā sakaṭasahassena bhaṇḍaṃ ādāya marukantāramaggaṃ paṭipannā maggamūlha hutvā bahuṃ divasaṃ tattheva vicarantā parikkhīṇaṭṭhānodakāhārā ahesum. Aṅkuro assadūtehi catūsu disāsu pāṇiyaṃ maggāpesi. Atha so kāmadadahattho yakkho taṃ tesam byasanappattiṃ disvā aṅkurena pubbe attano kataṃ upakāraṃ cintetvā ''handā dāni imassa mayā avassayena bhavitabba''nti attano vasanaṇaṭṭhārukkhaṃ dassesi. So kira vaṇaṭṭhārukkho sākhaṇiṭṭhāpasampanno ghanapālāso sandacchāyo anekasahassapāroho āyāmena vitthārena ubbedhena ca yojanaparimāṇo ahosi. Taṃ disvā aṅkuro haṭṭhatuṭṭho tassa heṭṭhā khandhāvāraṃ bandhāpesi. Yakkho attano dakkhiṇahatthaṃ pasāretvā paṭhamaṃ tāva pāṇiyena sabbaṃ janaṃ santappesi. Tato yo yo yaṃ yaṃ icchati, tassa tassa taṃ taṃ adāsi.

Evaṃ tasmim mahājane nānāvidhena annapānādinā yathākāmaṃ santappite pacchā vūpasante maggaparissame so brāhmaṇavāṇijo ayoniso manasikaronto evaṃ cintesi - ''dhanalābhāya ito kambojaṃ gantvā mayaṃ kiṃ karissāma, imameva pana yakkhaṃ yena kenaci upāyena gahetvā yānaṃ āropetvā amhākaṃ nagarameva gamissāma''ti. Evaṃ cintetvā tamatthaṃ aṅkurassa kathento -

257. ''Yassa atthāya gacchāma, kambojaṃ dhanahārakā;
Ayaṃ kāmadado yakkho, imaṃ yakkhaṃ nayāmase.

258. ''Imaṃ yakkhaṃ gahetvāna, sādhukena pasayha vā;
Yānaṃ āropayitvāna, khippaṃ gacchāma dvāraka''nti. -

Gāthādvayamāha. Tattha yassa atthāyāti yassa kāraṇā. Kambojanti kambojaraṭṭhaṃ. Dhanahārakāti bhaṇḍavikkayena laddhadhanahārino. Kāmadadoti icchiticchitadāyako. Yakkhoti devaputto. Nayāmaseti nayissāma. Sādhukenaṭi yācanena. Pasayhāti abhibhavitvā balakkārena, yānanti sukhayānaṃ. Dvārakanti dvāravatīnagaraṃ. Ayaṃ hetthādhippāyo - yadatthaṃ mayaṃ ito kambojaṃ gantukāmā, tena gamanena sādhetabbo attho idheva sijjhati. Ayañhi yakkho kāmadado, tasmā imaṃ yakkhaṃ yācitvā tassa anumatiyā vā, sace saññattiṃ na gacchati, balakkārena vā yānaṃ āropetvā yāne pacchābāhaṃ bandhitvā taṃ gahetvā itoyeva khippaṃ dvāravatīnagaraṃ gacchāmāti.

Evaṃ pana brāhmaṇena vutto aṅkuro sappurisdhamme ṭhatvā tassa vacanaṃ paṭikkhipanto -

259. “Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā;
Na tassa sākhaṃ bhañjeyya, mittadubbho hi pāpako”ti. -

Gāthamāha. Tattha na bhañjeyyāti na chindeyya. Mittadubbhoti mittesu dubbhanaṃ tesam anathuppadanaṃ. Pāpakoti abhaddako mittadubbho. Yo hi sītaccchāyo rukkho ghammābhitattassa purisassa parissamavinodako, tassāpi nāma pāpakaṃ na cintetabbaṃ, kimaṅkaṃ pana sattabhūtesu. Ayaṃ devaputto sappuriso pubbakārī amhākaṃ dukkhapanūdako bahūpakāro, na tassa kiñci anatham cintetabbaṃ, aññadatthu so pūjetabbo evāti dasseti.

Taṃ sutvā brāhmaṇā “atthassa mūlaṃ nikativinayo”ti nītimaggaṃ nissāya aṅkurassa paṭilomapakke ṭhatvā -

260. “Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā;
Khandhampi tassa chindeyya, attho ce tādiso siyā”ti. -

Gāthamāha. Tattha attho ce tādiso siyāti tādīsena dabbasambhārena sace attho bhaveyya, tassa rukkhassa khandhampi chindeyya, kimaṅkaṃ pana sākḥādayoti adhippāyo.

Evaṃ brāhmaṇena vutte aṅkuro sappurisdhammaṃyeva paggaṇhanto -

261. “Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā;
Na tassa pattaṃ bhindeyya, mittadubbho hi pāpako”ti. -

Imaṃ gāthamāha. Tattha na tassa pattaṃ bhindeyyāti tassa rukkhassa ekapaṇṇamattampi na pāteyya, pageva sākḥādiketi adhippāyo.

Punapi brāhmaṇo attano vādaṃ paggaṇhanto -

262. “Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā;
Samūlampi taṃ abbuhe, attho ce tādiso siyā”ti. -

Gāthamāha. Tattha samūlampi taṃ abbuheti taṃ tattha samūlampi saha mūlenapi abbuheyya, uddhareyyāti attho.

Evaṃ brāhmaṇena vutte puna aṅkuro taṃ nītiṃ niratthakaṃ kātukāmo -

263. “Yassekarattimpi ghare vaseyya, yatthannapānaṃ puriso labhetha;
Na tassa pāpaṃ manasāpi cintaye, kataññutā sappurisehi vaṇṇitā.

264. “Yassekarattimpi ghare vaseyya, annena pānena upaṭṭhito siyā;
Na tassa pāpaṃ manasāpi cintaye, adubbhapāṇī dahate mittadubbhiṃ.

265. “Yo pubbe katakalyāṇo, pacchā pāpena hiṃsati;
Allapāṇihato poso, na so bhadrāni passatī”ti. -

Imā tisso gāthā abhāsi.

263. Tattha yassāti yassa puggalassa. Ekarattimpīti ekarattimattampi kevalaṃ gehe vaseyya. Yatthannapānaṃ puriso labhethāti yassa santike koci puriso annapānaṃ vā yaṃkiñci bhojanaṃ vā labheyya. Na tassa pāpaṃ manasāpi cintayeti tassa puggalassa abhaddakaṃ anattaṃ manasāpi na cinteyya na piheyya, pageva kāyavācāhi. Kasmāti ce? Kataññutā sappurisehi vaṇṇitāti kataññutā nāma buddhādīhi uttamapurisehi pasamsitā.

264. Upaṭṭhitoti payirupāsito “idaṃ gaṇha idaṃ bhuñjā”ti annapānādinā upaṭṭhito. Adubbhapāṇīti ahiṃsakahatto hatthasaṃyato. Dahate mittadubbhinti taṃ mittadubbhiṃ puggalaṃ dahati vināseti, appaduṭṭhe hitajjhāsayasampanne puggale parena kato aparādho avisesena tasseva anattāhavo, appaduṭṭho puggalo atthato taṃ dahati nāma. Tenāha bhagavā -

“Yo appaduṭṭhassa narassa dussati, suddhassa posassa anaṅgaṇassa;
Tameva bālaṃ paccehi pāpaṃ, sukhumo rajo paṭivātaṃva khitto”ti.

265. Yo pubbe katakalyāṇoti yo puggalo kenaci sādhanā katabhaddako katūpakāro. Pacchā pāpena hiṃsatīti taṃ pubbakāriṇaṃ aparabhāge pāpena abhaddakena anattakena bādhati. Allapāṇihato posoti allapāṇinā upakārakiriyāya allapāṇinā dhotahatthena pubbakāriṇā heṭṭhā vuttanayena hato bādhitō, tassa vā pubbakāriṇo bādhanena hato allapāṇihato nāma, akataññupuggalo. Na so bhadrāni passatīti so yathāvuttapuggalo idhaloke ca paraloke ca iṭṭhāni na passati, na vindati, na labhatīti attho.

Evam sappurisdhammaṃ paggaṇhantena aṅkurena abhibhavitvā vutto so brāhmaṇo niruttaro tuṇhī ahoṣi. Yakkho pana tesam dvinnam vacanapaṭivacanāni sutvā brāhmaṇassa kujjhivāpi “hotu imassa duṭṭhabrāhmaṇassa kattabbaṃ pacchā jānissāmī”ti attano kenaci anabhibhavanīyatameva tāva dassento -

266. “Nāhaṃ devena vā manussena vā, issariyena vā haṃ suppasayho;
Yakkhohamasmi paramiddhipatto, dūraṅgamo vaṇṇabalūpapanno”ti. -

Gāthamāha. Tattha devena vāti yena kenaci devena vā. Manussena vāti etthāpi eseve nayo. Issariyena vāti devissariyena vā manussissariyena vā. Tattha devissariyaṃ nāma catumahārājikasakkasuyāmādīnaṃ deviddhi, manussissariyaṃ nāma cakkavattiādīnaṃ puññiddhi. Tasmā issariyaggahaṇena mahānubhāve devamanusse saṅgaṇhāti. Mahānubhāvāpi hi devā attano puññaphalūpatthambhite manussepi asati payogavipattiyaṃ abhibhavituṃ na sakkonti, pageva itare. Hanti asahane nipāto. Na suppasayhoti appadhamasiyo. Yakkhohamasmi paramiddhipattoti attano puññaphalena ahaṃ yakkhattaṃ upagato asmi, yakkhova samāno na yo vā so vā, atha kho paramiddhipatto paramāya uttamāya yakkhiddhiyā samannāgato. Dūraṅgamoti khaṇeneva dūrampi ṭhānaṃ gantuṃ samatto. Vaṇṇabalūpapannoti rūpasampattiyaṃ sarīrabalena ca upapanno samannāgatoti tīhipi padehi

mantappayogādīhi attano anabhibhavanīyatamyeva dasseti. Rūpasampanno hi paresaṃ bahumānito hoti, rūpasampadaṃ nissāya visabhāgavatthunāpi anākaḍḍhaniyovāti vaṇṇasampadā anabhibhavanīyakāraṇanti vuttā.

Ito paraṃ aṅkurassa ca devaputtassa ca vacanapaṭivacanakathā hoti -

267. “Pāṇi te sabbasovaṇṇo, pañcadhāro madhussavo;
Nānārasā paggharanti, maññehaṃ taṃ purindadaṃ.
268. “Nāmhi devo na gandhabbo, nāpi sakko purindado;
Petaṃ maṃ aṅkura jānāhi, roruvamhā idhāgataṃ.
269. “Kiṃsīlo kiṃsamācāro, roruvasmim pure tuvaṃ;
Kena te brahmacariyena, puññaṃ pāṇimhi ijjhati.
270. “Tunnavāyo pure āsiṃ, roruvasmim tadā ahaṃ;
Sukicchavutti kapaṇo, na me vijjati dātave.
271. “Nivesanañca me āsi, asayhassa upantike;
Saddhassa dānapatino, katapuññaṃ lajjino.
272. “Tattha yācanakāyanti, nānāgottā vanibbakā;
Te ca maṃ tattha pucchanti, asayhassa nivesanaṃ.
273. “Kattha gacchāma bhaddaṃ vo, kattha dānaṃ padīyati;
Tesāhaṃ puṭṭho akkhāmi, asayhassa nivesanaṃ.
274. “Paggayha dakkhiṇaṃ bāhuṃ, ettha gacchatha bhaddaṃ vo;
Ettha dānaṃ padīyati, asayhassa nivesane.
275. “Tena pāṇi kāmadaḍḍo, tena pāṇi madhussavo;
Tena me brahmacariyena, puññaṃ pāṇimhi ijjhati.
276. “Na kira tvaṃ adā dānaṃ, sakapāṇīhi kassaci;
Parassa dānaṃ anumodamāno, pāṇiṃ paggayha pāvadi.
277. “Tena pāṇi kāmadaḍḍo, tena pāṇi madhussavo;
Tena te brahmacariyena, puññaṃ pāṇimhi ijjhati.
278. “Yo so dānamadā bhante, pasanno sakapāṇibhi;
So hitvā mānusaṃ dehaṃ, kiṃ nu so disataṃ gato.
279. “Nāhaṃ pajānāmi asayhasāhino, aṅgīrasassa gatiṃ āgatiṃ vā;
Sutañca me vessavaṇassa santike, sakkassa sahaḍḍayaṃ gato asayho.
280. “Alameva kātuṃ kalyāṇaṃ, dānaṃ dātuṃ yathārahaṃ;
Pāṇiṃ kāmadaḍḍaṃ disvā, ko puññaṃ na karissati.
281. “So hi nūna ito gantvā, anuppatvāna dvārakaṃ;
Dānaṃ paṭṭhapayissāmi, yaṃ mamaṃ sukhāvahaṃ.
282. “Dassāmanñañca pānañca, vatthasenāsanāni ca;

Pannarasa vacanapaṭivacanagāthā honti.

267. Tattha paṇi teti tava dakkhiṇahattho. Sabbasovaṇṇoti sabbaso suvaṇṇavaṇṇo. Pañcadhāroti pañcahi aṅgulīhi parehi kāmītavatthūnaṃ dhārā etassa santīti pañcadhāro. Madhussavoti madhurarasavissandako. Tenāha “nānārasā paggharantī”ti, madhurakaṭukakasāvādibhedā nānāvidhā rasā vissandantīti attho. Yakkhassa hi kāmādade madhurādirasasampannāni vividhāni khādaniyabhojanīyāni hatthe vissajjante madhurādirasā paggharantīti vuttaṃ. Maññehaṃ taṃ purindadanti maññe ahaṃ taṃ purindadaṃ sakkaṃ, “evaṃmahānubhāvo sakko devarājā”ti taṃ ahaṃ maññāmīti attho.

268. Nāmhī devoti vessavaṇṇādiko pākāṭadevo na homi. Na gandhabboti gandhabbakāyikadevopi na homi. Nāpi sakko purindadoti purimattabhāve pure dānassa paṭṭhapitattā “purindado”ti laddhanāmo sakko devarājāpi na homi. Kataro pana ahoṣīti āha “petāṃ maṃ aṅkura jānāhī”tiādi. Aṅkurapetūpapattikaṃ maṃ jānāhi, “aṅṇataro petamahiddhiko”ti maṃ upadhārehi. Roruvamhā idhāgatanti roruvanagarato cavitvā marukantāre idha imasmiṃ nigrodharukkhe upapajjanavasena āgataṃ, ettha nibbattanti attho.

269. Kiṃsīlo kiṃsamācāro, roruvasmīṃ pure tuvanti pubbe purimattabhāve roruvanagare vasanto tvaṃ kiṃsīlo kiṃsamācāro ahoṣi, pāpato nivattanalakkhaṇaṃ kīdisaṃ sīlaṃ samādāya saṃvattitapuññakiriyālakkaṇena samācārena kiṃsamācāro, dānādīsu kusalasamācāresu kīdiso samācāro ahoṣīti attho. Kena te brahmacariyena, puññaṃ pāṇimhi ijjhatīti kīdisena seṭṭhacariyena idaṃ evarūpaṃ tava hatthesu puññaphalaṃ idāni samijjhati nipphajjati, taṃ kathehīti attho. Puññaphalañhi idha uttarapadalopena “puñña”nti adhippetāṃ. Tatthā hi taṃ “kusalānaṃ, bhikkhave, dhammānaṃ samādānāhetu evamidaṃ puññaṃ pavaḍḍhatī”tiādīsu puññanti vuttaṃ.

270. Tunnavāyoti tunnakāro. Sukicchavuttīti suṭṭhu kicchaputtiko ativiya dukkhajīviko. Kapaṇoti varāko, dīnoti attho. Na me vijjati dātaveti addhikānaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ dātuṃ kiñci dātābbayuttakaṃ mayhaṃ natthi, cittaṃ pana me dānaṃ dinnanti adhippāyo.

271. Nivesananti gharaṃ, kammakaraṇasālā vā. Asayhassa upantiketi asayhassa mahāseṭṭhino gehassa samīpe. Saddhassāti kammaphalasaddhāya samannāgatassa. Dānapatinoti dāne nirantarappavattāya pariccāgasampattiyā lobhassa ca abhibhavena patibhūtaṃ. Katapuññassāti pubbe katasucaritakammassa. Lajjinoti pāpajigucchanasabhāvassa.

272. Tatthāti tasmīṃ mama nivesane. Yācanakāyantīti yācanakā janā asayhaseṭṭhiṃ kiñci yācitukāmā āgacchanti. Nānāgottāti nānāvidhagottāpadesā. Vanibbakāti vaṇṇadīpakā, ye dāyakassa puññaphalādīñca guṇakittanādimukhena attano atthikabhāvaṃ pavedentā vicaranti. Te ca maṃ tattha pucchantīti tatthāti nipātamattaṃ, te yācakādayo maṃ asayhaseṭṭhino nivesanaṃ pucchanti. Akkharacintakā hi īdisesu ṭhānesu kammadvayaṃ icchanti.

273. Kattha gacchāma bhaddaṃ vo, kattha dānaṃ padīyatīti tesāṃ pucchanākāradassanaṃ. Ayaṃ pettha attho - bhaddaṃ tumhākaṃ hotu, mayaṃ “asayhamahāseṭṭhinā dānaṃ padīyatī”ti sutvā āgatā, kattha dānaṃ padīyatī, kattha vā mayaṃ gacchāma, kattha gatena dānaṃ sakkā laddhanti. Tesāhaṃ puṭṭho akkhāmiṃti evaṃ tehi addhikajanehi labhanaṭṭhānaṃ puṭṭho “ahaṃ pubbe akatapuññatāya idāni idisānaṃ kiñci dātuṃ asamattho jāto, dānaggaṃ pana imesaṃ dassento lābhassa upāyācikkhaṇena pītiṃ uppādentō ettakenapi bahuṃ puññaṃ pasavāmi”ti gāraṃ uppādetvā dakkhiṇaṃ bahuṃ pasāretvā tesāṃ asayhasēṭṭhissa nivesanaṃ akkhāmi. Tenāha “paggayha dakkhiṇaṃ bāhu”ntiādi.

274. Tena pāṇi kāmādadoti tena paradānapakāsanena parena katassa dānassa sakkaccaṃ anumodanamattena hetunā idāni mayhaṃ hattho kapparukkho viya santānakalatā viya ca kāmāduho icchiticchitadāyī kāmādado hoti. Kāmādado ca honto tena pāṇi madhussavo iṭṭhavatthuvissajjanako jāto.

276. Na kira tvaṃ adā dānanti kirāti anussavanatthe nipāto, tvaṃ kira attano santakaṃ na pariccaji, sakapāṇiṃhi sahatthehi yassa kassaci samaṇassa vā brāhmaṇassa vā kiñci dānaṃ na adāsi. Parassa dānaṃ anumodamānoti kevalaṃ pana parena kataṃ parassa dānaṃ “aho dānaṃ pavattesi”ti anumodamānoyeva vihāsi.

277. Tena pāṇi kāmādadoti tena tuyhaṃ pāṇi evaṃ kāmādado, aho acchariyā vata puññaṇaṃ gatīti adhippāyo.

278. Yo so dānamadā, bhante, pasanno sakapāṇibhīti devaputtaṃ gāravena ālapati. Bhante, parena katassa dānānumodakassa tāva tuyhaṃ idisaṃ phalaṃ evarūpo ānubhāvo, yo pana so asayhamahāseṭṭhi mahādānaṃ adāsi, pasannacitto hutvā sahatthehi tadā mahādānaṃ pavattesi. So hitvā mānusaṃ dehanti so idha manussattabhāvaṃ pahāya. Kinti kataraṃ. Nu soti nūti nipātamattaṃ. Disataṃ gatoti disaṃ ṭhānaṃ gato, kīdisī tassa gato nipphattīti asayhasēṭṭhino abhisamparāyaṃ pucchi.

279. Asayhasāhinoti aññehi maccharīhi lobhābhībhūtehi sahituṃ vahituṃ asakkuṇeyyassa pariccāgādivibhāgassa sappurisadhurassa sahanato asayhasāhino. Aṅgīrasassāti aṅgato nikkhamanakajutissa. Rasoti hi jutiyaṃ adhivacanaṃ. Tassa kira yācake āgacchante disvā ulāraṃ pītisomanassaṃ uppajjati, mukhavaṇṇo vippasīdati, taṃ attano paccakkhaṃ katvā evamāha. Gatim āgatiṃ vāti tassa “asukāṃ nāma gatim, ito gato”ti gatim vā “tato vā pana asukasmim kāle idhāgamissatī”ti āgatiṃ vā nāhaṃ jānāmi, avisayo esa mayhaṃ. Sutañca me vessavaṇassa santiketi apica kho upaṭṭhānaṃ gatena vessavaṇassa mahārājassa santike sutametaṃ mayā. Sakkassa sahaḃyataṃ gato asayhoti asayhasēṭṭhi sakkassa devānamindassa sahaḃyataṃ gato ahosi, tāvatiṃsabhavane nibbattoti attho.

280. Alameva kātuṃ kalyāṇanti yaṃkiñci kalyāṇaṃ kusalaṃ puññaṃ kātuṃ yuttameva patirūpameva. Tattha pana yaṃ sabbasādhāraṇaṃ sukatataraṃ, taṃ dassetuṃ “dānaṃ dātuṃ yathāraha”nti vuttaṃ, attano vibhavabalānurūpaṃ dānaṃ dātuṃ alameva. Tattha kāraṇamāha “pāṇim kāmādadaṃ disvā”ti. Yatra hi nāma parakatapuññaṇumodanapubbakena dānapatinivesanamaggācikkhaṇamattena ayaṃ hattho kāmādado diṭṭho, imaṃ disvā. Ko puññaṃ na karissatīti mādiso ko nāma attano patiṭṭhānabhūtaṃ puññaṃ na karissatīti.

281. Evaṃ aniyamavasena puññakiriyāya ādaraṃ dassetvā idāni attani taṃ niyametvā dassento “so hi nūnā”tiādigāthādvayamāha. Tattha soti so ahaṃ. Hīti avadhāraṇe nipāto, nūnāti parivitaṃ. Ito gantvāti ito marubhūmito apagantvā. Anuppatvāna dvārakanti dvāravatīnagaraṃ anupāpuṇitvā. Paṭṭhapayissāmīti pavattayissāmi.

Evaṃ aṅkurena “dānaṃ dassāmī”ti paṭiññāya katāya yakkho tuṭṭhamānaso “mārisa, tvaṃ vissattho dānaṃ dehi, ahaṃ pana te sahāyakiccaṃ karissāmi, yena te deyyadhammo na parikkhayaṃ gamissati, tena pakārena karissāmī”ti taṃ dānakiriyāya samuttejetvā “brāhmaṇa vāṇija, tvaṃ kira mādise balakkārena netukāmo attano pamāṇaṃ na jānāsī”ti tassa bhaṇḍamantaradhāpetvā taṃ yakkhavibhiṃsakāya bhiṃsāpento santajjesi. Atha naṃ aṅkuro nānappakāraṃ yācitvā brāhmaṇena khamāpento pasādetvā sabbabhaṇḍaṃ pākatiṃ kārāpetvā rattiyaṃ upagatāya yakkhaṃ vissajjetvā gacchanto tassa avidūre aññataraṃ ativiya bībhacchadassanaṃ petaṃ disvā tena katakammaṃ pucchanto -

283. “Kena te aṅgulī kuṇā, mukhañca kuṇalīkataṃ;
Akkhīni ca paggharanti, kiṃ pāpaṃ pakataṃ tayā”ti. -

Gāthamāha. Tattha kuṇāti kuṇikā paṭikuṇikā anujubhūtā. Kuṇalīkatanti mukhavikārena vikuṇitaṃ saṃkuṇitaṃ. Paggharantīti asuciṃ vissandanti.

Athassa peto -

284. “Aṅgīrasassa gahapatino, saddhassa gharamesino;
Tassāhaṃ dānavissagge, dāne adhikato ahuṃ.

285. “Tattha yācanake disvā, āgate bhojanatthike;
Ekamantaṃ apakkamma, akāsiṃ kuṇaliṃ mukhaṃ.

286. “Tena me aṅgulī kuṇā, mukhañca kuṇalīkataṃ;
Akkhīni me paggharanti, taṃ pāpaṃ pakataṃ mayā”ti. -

Tisso gāthā abhāsi.

284. Tattha “aṅgīrasassā”tiādinā asayhasetṭhiṃ kitteti. Gharamesinoti gharamāvasantassa gahaṭṭhassa. Dānavissaggeti dānagge pariccāgaṭṭhāne. Dāne adhikato ahunti deyyadhammassa pariccajane dānādhikāre adhikato ṭhapito ahoṣiṃ.

285. Ekamantaṃ apakkammāti yācanake bhojanatthike āgate disvā dānabyāvaṭena dānaggato anapakkamma yathāṭṭhāneyeva ṭhatvā sañjātapītisomanassena vipprasannamukhavaṇṇena sahatthena dānaṃ dātabbaṃ, parehi vā patirūpehi dāpetabbaṃ, ahaṃ pana tathā akatvā yācanake āgacchante dūratova disvā attānaṃ adassento ekamantaṃ apakkamma apakkamitvā. Akāsiṃ kuṇaliṃ mukhanti vikuṇitaṃ saṅkucitaṃ mukhaṃ akāsiṃ.

286. Tenāti yasmā tadāhaṃ sāmīnā dānādhikāre niyutto samāno dānakāle upaṭṭhite macchariyāpakato dānaggato apakkamanto pādehi saṅkocaṃ āpajjiṃ, sahatthehi dātabbe tathā akatvā hatthasaṅkocaṃ āpajjiṃ, pasannamukhena bhavitabbe mukhasaṅkocaṃ āpajjiṃ, piyacakkhūhi oloketabbe cakkhukālusiyaṃ uppādesiṃ,

tasmā hatthaṅguliyo ca pādaṅguliyo ca kuṇitā jātā, mukhañca kuṇalīkataṃ
virūparūpaṃ saṅkucitaṃ, akkhīni asucīduggandhajegucchāni assūni paggharantīti
attho. Tena vuttaṃ -

“Tena me aṅgulī kuṇā, mukhañca kuṇalīkataṃ;
Akkhīni me paggharanti, taṃ pāpaṃ pakataṃ mayā”ti.

Taṃ sutvā aṅkuro petaṃ garahanto -

287. “Dhammena te kāpurisa, mukhañca kuṇalīkataṃ;
Akkhīni ca paggharanti, yaṃ taṃ parassa dānassa;
Akāsi kuṇaliṃ mukha”nti. -

Gāthamāha. Tattha dhammenāti yutteneva kāraṇena. Teti tava. Kāpurisāti
lāmakapurisa. Yanti yasmā. Parassa dānassāti parassa dānasmiṃ. Ayameva vā pāṭho.

Puna aṅkuro taṃ dānapatiṃ seṭṭhiṃ garahanto -

288. “Kathañhi dānaṃ dadamāno, kareyya parapattiyaṃ;
Annapānaṃ khādanīyaṃ, vatthasenāsanāni cā”ti. -

Gāthamāha. Tassattho - dānaṃ dadanto puriso kathañhi nāma taṃ parapattiyaṃ
parena pāpetabbaṃ sādhetabbaṃ kareyya, attapaccakkhameva katvā sahattheneva
dadeyya, sayam vā tattha byāvaṇo bhavēyya, aññathā attano deyyadhammo aṭṭhāne
viddhaṃsiyetha, dakkhiṇeyyā ca dānena parihāyeyyunti.

Evam taṃ garahitvā idāni attanā paṭipajjitabbavidhiṃ dassento -

289. “So hi nūna ito gantvā, anuppatvāna dvārakaṃ;
Dānaṃ paṭṭhapayissāmi, yaṃ mamassa sukhāvahaṃ.

290. “Dassāmannañca pānañca, vatthasenāsanāni ca;
Papañca udapānañca, dugge saṅkamanāni cā”ti. -

Gāthādvayamāha, taṃ vuttatthameva.

291. “Tato hi so nivattitvā, anuppatvāna dvārakaṃ;
Dānaṃ paṭṭhapayi aṅkuro, yaṃtumassa sukhāvahaṃ.

292. “Adā annañca pānañca, vatthasenāsanāni ca;
Papañca udapānañca, vipprasanna cetasā.

293. “Ko chāto ko ca tasito, ko vatthaṃ paridahissati;
Kassa santāni yoggāni, ito yojentu vāhanaṃ.

294. “Ko chatticchatī gandhañca, ko mālaṃ ko upāhanaṃ;
Itissu tattha ghosenti, kappakā sūdamāgadhā;
Sadā sāyañca pāto ca, aṅgurassa nivesane”ti. -

Catasso gāthā aṅgurassa paṭipattiṃ dassetuṃ saṅgītikārehi ṭhapitā.

291. Tattha tatoti marukantārato. Nivattitvāti paṭinivattitvā. Anuppatvāna dvārakanti dvāravatīnagaram anupāpuṇitvā. Dānaṃ paṭṭhapaya aṅguroti yakkhena paripūritasakalakoṭṭhāgāro sabbapātheyyakaṃ mahādānaṃ so aṅguro paṭṭhapesi. Yaṃtumassa sukhāvahanti yaṃ attano sampati āyatiñca sukhanibbattaṃ.

293. Ko chātoti ko jighacchito, so āgantvā yathārucci bhuñjatūti adhippāyo. Eeva nayo sesesupi. Tasitoti pipāsito. Paridahissatīti nivāsessati pārupissati cāti attho. Santānīti parissamappattāni. Yoggānīti rathavāhanāni. Ito yojentu vāhananti ito yoggasamūhato yathārucitaṃ gahetvā vāhanaṃ yojentu.

294. Ko chaticchatīti ko kilañjachattādibhedaṃ chattaṃ icchati, so gaṇhātūti adhippāyo. Sesesupi eeva nayo. Gandhanti catujjātiyagandhādikaṃ gandhaṃ. Mālanti ganthitāganthitabhedaṃ pupphaṃ. Upāhananti khallabaddhādibhedaṃ upāhanaṃ. Itissūti ettha sūti nipātamattaṃ, iti evaṃ “ko chāto, ko tasito”tiādināti attho. Kappakāti nhāpitakā. Sūdāti bhattachakārakā. Māgadhāti gandhino. Sadāti sabbakālaṃ divase divase sāyañca pāto ca tattha aṅgurassa nivesane ghosenti ugghosentīti yojanā.

Evaṃ mahādānaṃ pavattentassa gacchante kāle tittibhāvato atthikajanehi pavivittaṃ viraḷaṃ dānaggamaṃ ahosi. Taṃ disvā aṅkuro dāne ulārajjhāsayaṭṭhaya atuṭṭhamānaso hutvā attano dāne niyuttaṃ sindhakaṃ nāma māṇavaṃ āmantetvā -

295. “Sukhaṃ supati aṅkuro, iti jānāti maṃ jano;
Dukkaṃ supāmi sindhaka, yaṃ na passāmi yācake.

296. “Sukhaṃ supati aṅkuro, iti jānāti maṃ jano;
Dukkaṃ supāmi sindhaka, appake su vanibbake”ti. -

Gāthādvayamāha. Tattha sukhaṃ supati aṅkuro, iti jānāti maṃ janoti “aṅkuro rājā yasabhogasamappito dānapati attano bhogasampattiyā dānasampattiyā ca sukhaṃ supati, sukheveva niddaṃ upagacchati, sukhaṃ paṭibujjhatī”ti evaṃ maṃ jano sambhāveti. Dukkaṃ supāmi sindhakāti ahaṃ pana sindhaka dukkhameva supāmi. Kasmā? Yaṃ na passāmi yācaketī, yasmā mama ajjhāsayaṇurūpaṃ deyyadhammapaṭiggāhake bahū yācake na passāmi, tasmāti attho. Appake su vanibbaketī vanibbakajane appake katipaye jāte dukkaṃ supāmīti yojanā. Sūti ca nipātamattaṃ, appake vanibbakajane satīti attho.

Taṃ sutvā sindhako tassa ulāraṃ dānādhimuttaṃ pākāṭataraṃ kātukāmo -

297. “Sakko ce te varaṃ dajjā, tāvatimsānamissaro;
Kissa sabbassa lokassa, varamāno varaṃ vare”ti. -

Gāthamāha. Tassattho - tāvatimsānaṃ devānaṃ sabbassa ca lokassa issaro sakko “varaṃ varassu, aṅkura, yaṃkiñci manasicchita”nti tuyhaṃ varaṃ dajjā dadeyya ce, varamāno patthayamāno kissa kīdisaṃ varaṃ vareyyāsīti attho.

Atha aṅkuro attano ajjhāsayaṃ yāthāvato pavedento -

298. “Sakko ce me varaṃ dajjā, tāvatimsānamissaro;
Kāluṭṭhitassa me sato, sūriyuggamaṃ pati;
Dibbā bhakkhā pātubhaveyyuṃ, sīlavanto ca yācakā.

299. “Dadato me na khīyetha, datvā nānutapeyyahaṃ;
Dadaṃ cittaṃ pasādeyyaṃ, etaṃ sakkaṃ varaṃ vare”ti. -dve gāthā abhāsi;

298. Tattha kāluṭṭhitassa me satoti kāle pāto vuṭṭhitassa atthikānaṃ
dakkhiṇeyyānaṃ apacāyanapāricariyādivasena uṭṭhānavīriyasampannassa me
samānassa. Sūriyuggamaṇaṃ patīti sūriyuggamaṇavelāyaṃ. Dibbā bhakkhā
pātubhaveyyunti devalokapariyāpannā āhārā uppajjeyyūṃ. Sīlavanto ca yācakāti
yācakā ca sīlavanto kalyāṇadhammā bhaveyyūṃ.

299. Dadato me na khīyethāti āgatāgatānaṃ dānaṃ dadato ca me deyyadhammo na
khīyetha, na parikkhayaṃ gaccheyya. Datvā nānutapeyyahanti tañca dānaṃ datvā
kiñcideva appasādakaṃ disvā tena ahaṃ pacchā nānutapeyyaṃ. Dadaṃ cittaṃ
pasādeyyanti dadamāno cittaṃ pasādeyyaṃ, pasannacittoyeva hutvā dadeyyaṃ.
Etaṃ sakkaṃ varaṃ vareti sakkaṃ devānamindaṃ ārogyasampadā,
deyyadhammasampadā, dakkhiṇeyyasampadā, deyyadhammassa
aparimitasampadā, dāyakasampadāti etaṃ pañcavidhaṃ varaṃ vareyyaṃ. Ettha ca
“kāluṭṭhitassa me sato”ti etena ārogyasampadā, “dibbā bhakkhā pātubhaveyyu”nti
etena deyyadhammasampadā, “sīlavanto ca yācakā”ti etena dakkhiṇeyyasampadā,
“dadato me na khīyethā”ti etena deyyadhammassa aparimitasampadā, “datvā
nānutapeyyahaṃ, dadaṃ cittaṃ pasādeyya”nti etehi dāyakasampadāti ime pañca
atthā varabhāvena icchitā. Te ca kho dānamayapuññassa yāvadeva uḷārabhāvāyāti
veditabbā.

Evaṃ aṅkurena attano ajjhāsaye pavedite tattha nisinno nītisatthe kataparicayo
sonako nāma eko puriso taṃ atidānato vicchinditukāmo -

300. “Na sabbavittāni pare pavecche, dadeyya dānañca dhanañca rakkhe;
Tasmā hi dānā dhanameva seyyo, atippadānena kulā na honti.

301. “Adānamatidānañca nappasaṃsanti paṇḍitā,
Tasmā hi dānā dhanameva seyyo,
Samena vatteyya sa dhīradhammo”ti. -

Dve gāthā abhāsi. Sindhako evaṃ punapī vīmaṃsitukāmo “na
sabbavittāni”tiādimāhāti apare.

300. Tattha sabbavittānīti saviññāṇakaaviññāṇakappabhedāni sabbāni
vittūpakaraṇāni, dhanānīti attho. Pareti paramhi, parassāti attho. Na paveccheti na
dadeyya, “dakkhiṇeyyā laddhā”ti katvā kiñci asesetvā sabbasāpateyyapariccāgo na
kātabboti attho. Dadeyya dānañcāti sabbena sabbaṃ dānadhammo na kātabbo, atha
kho attano āyañca vayañca jānitvā vibhavānurūpaṃ dānañca dadeyya. Dhanañca
rakkheti aladdhalābhaladdhaparirakkhaṇarakkhitasambandhavasena dhanam
paripāleyya.

“Ekena bhoge bhuñjeyya, dvīhi kammaṃ payojaye;
Catutthañca nidhāpeyya, āpadāsu bhavissatī”ti. -

Vuttavidhinā vā dhanam rakkheyya tammūlakattā dānassa. Tayopi maggā
aññamaññavisodhanena paṭisevitabbāti hi nīticintakā. Tasmā hīti yasmā dhanāñca
rakkhanto dānañca karonto ubhayalokahitāya paṭipanno hoti dhanamūlakañca
dānaṃ, tasmā dānato dhanameva seyyo sundarataroti atidānaṃ na kātabbanti

adhippāyo. Tenāha “atippadānena kulā na hontī”ti, dhanassa pamāṇaṃ ajānitvā dānassa taṃ nissāya atippadānapasaṅgena kulāni na honti nappavattanti, ucchijjantīti attho.

301. Idāni viññūnaṃ pasamsitamevatthaṃ patiṭṭhapento “adānamatidānañcā”ti gāthamāha. Tattha adānamatidānañcāti sabbena sabbam kaṭacchubhikkhāyapi taṇḍulamuṭṭhiyāpi adānaṃ, pamāṇaṃ atikkamitvā pariccāgasāṅkhātāṃ atidānañca paṇḍitā buddhimanto sapaññajātikā nappasamsanti na vaṇṇayanti. Sabbena sabbam adānena hi samparāyikato atthato paribāhiro hoti. Atidānena diṭṭhadhammikapaveṇī na pavattati. Samena vatteyyāti avisamena lokiyasarikkhakena samāhitena majjhimena ñāyena pavatteyya. Sa dhīradhammoti yā yathāvuttā dānādānappavatti, so dhīrānaṃ dhitisampannānaṃ nītinayakusalānaṃ dhammo, tehi gatamaggoti dīpeti.

Taṃ sutvā aṅkuro tassa adhippāyaṃ parivattento -

302. “Aho vata re ahameva dajjaṃ, santo ca maṃ sappurisā bhajeyyūṃ;
Meghova ninnāni paripūrayanto, santappaye sabbavanibbakānaṃ.

303. “Yassa yācanake disvā, mukhavaṇṇo pasīdati;
Datvā attamano hoti, taṃ gharaṃ vasato sukhaṃ.

304. “Yassa yācanake disvā, mukhavaṇṇo pasīdati;
Datvā attamano hoti, esā yaññaṃsa sampadā.

305. “Pubbeva dānā sumano, dadaṃ cittaṃ pasādaye;
Datvā attamano hoti, esā yaññaṃsa sampadā”ti. -

Catūhi gāthāhi attanā paṭipajjitabbavidhiṃ pakāsesi.

302. Tattha aho vatāti sādhu vata. Reti ālapanāṃ. Ahameva dajjanti ahaṃ dajjameva. Ayañhettha saṅkhepattho - māṇava, “dānā dhanameva seyyo”ti yadi ayaṃ nītikusalānaṃ vādo tava hotu, kāmaṃ ahaṃ dajjameva. Santo ca maṃ sappurisā bhajeyyunti tasmiṃca dāne santo upasantakāyavacīmanosamācārā sappurisā sādhave maṃ bhajeyyūṃ upagaccheyyūṃ. Meghova ninnāni paripūrayantoti ahaṃ abhippavassanto mahāmegho viya ninnāni ninnaṭṭhānāni sabbesaṃ vanibbakānaṃ adhippāye paripūrayanto aho vata te santappeyyanti.

303. Yassa yācanake disvāti yassa puggalassa gharamesino yācanake disvā “paṭhamam tāva upaṭṭhitaṃ vata me puññaṃkhetta”nti saddhājātassa mukhavaṇṇo pasīdati, yathāvibhavaṃ pana tesam dānaṃ datvā attamano pītisomanassehi gahitacitto hoti. Tanti yadettha yācakānaṃ dassanaṃ, tena ca disvā cittassa pasādanaṃ, yathārahaṃ dānaṃ datvā ca attamanatā.

304. Esā yaññaṃsa sampadāti esā yaññaṃsa sampatti pāripūri, nipphattīti attho.

305. Pubbeva dānā sumanoti “sampattīnaṃ nidānaṃ anugāmikaṃ nidhānaṃ nidhessāmī”ti muñcanacetanāya pubbe eva dānūpakaraṇassa sampādanato paṭṭhāya sumano somanassajāto bhavēyya. Dadaṃ cittaṃ pasādayeti dadanto deyyadhammaṃ dakkhiṇeyyahatthe patiṭṭhapento “asārato dhanato sārādānaṃ karomī”ti attano cittaṃ pasādeyya. Datvā attamano hotīti dakkhiṇeyyānaṃ deyyadhammaṃ pariccajitvā “paṇḍitapaññattaṃ nāma mayā anuṭṭhitaṃ, aho sādhu

suṭṭhū”ti attamano pamuditamano pītisomanassajāto hoti. Esā yaññassa sampadāti yā ayaṃ pubbacetanā muñjacetanā aparacetanāti imesaṃ kammaphalasaddhānugatānaṃ somanassapariggahitānaṃ tissannaṃ cetanānaṃ pāripūri, esā yaññassa sampadā dānassa sampatti, na ito aññathāti adhippāyo.

Evam aṅkuro attano paṭipajjanavidhiṃ pakāsetvā bhiyyosomattāya abhivaḍḍhamānadānājjhāsāyo divase divase mahādānaṃ pavattesi. Tena tadā sabbarajjāni unnaṅgalāni katvā mahādāne diyyamāne paṭiladdhasabbūpakaraṇā manussā attano attano kammante pahāya yathāsukhaṃ vicariṃsu, tena rājūnaṃ koṭṭhāgārāni parikkhayaṃ agamaṃsu. Tato rājāno aṅkurassa dūtaṃ pāhesuṃ - “bhoto dānaṃ nissāya amhākaṃ āyassa vināso ahosi, koṭṭhāgārāni parikkhayaṃ gatāni, tattha yuttamattaṃ ñātabba”nti.

Taṃ sutvā aṅkuro dakkhiṇāpathaṃ gantvā dāmiḷavisaye samuddassa avidūraṭṭhāne mahatiyo anekadānasālāyo kārāpetvā mahādānāni pavattento yāvatāyukaṃ ṭhatvā kāyassa bhedā paraṃ maraṇā tāvatiṃsabhavane nibbatti. Tassa dānavibhūtiṅca saggūpapattiṅca dassento saṅgītikārā -

306. “Saṭṭhi vāhasahassāni, aṅkurassa nivesane;
Bhojanaṃ dīyate niccaṃ, puññapekkhassa jantuno.
307. “Tisahassāni sūdā hi, āmuttamaṇikuṇḍalā;
Aṅkuraṃ upajīvanti, dāne yaññassa vāvaṭā.
308. “Saṭṭhi purisasahassāni, āmuttamaṇikuṇḍalā;
Aṅkurassa mahādāne, kaṭṭhaṃ phālenti māṇavā.
309. “Soḷasitthisahassāni, sabbālaṅkārabhūsitā;
Aṅkurassa mahādāne, vidhā piṇḍenti nāriyo.
310. “Soḷasitthisahassāni, sabbālaṅkārabhūsitā;
Aṅkurassa mahādāne, dabbigāhā upaṭṭhitā.
311. “Bahū bahūnaṃ pādāsi, ciraṃ pādāsi khattiyo;
Sakkaccaṅca sahatthā ca, cittikatvā punappunaṃ.
312. “Bahū māse ca pakkhe ca, utusaṃvaccharāni ca;
Mahādānaṃ pavattesi, aṅkuro dīghamantaraṃ.
313. “Evaṃ datvā yajitvā ca, aṅkuro dīghamantaraṃ;
So hitvā mānusaṃ dehaṃ, tāvatiṃsūpago ahū”ti. -gāthā āhaṃsu;

306. Tatha saṭṭhi vāhasahassānīti vāhānaṃ saṭṭhisahassāni gandhasālitaṇḍulādipūritavāhānaṃ saṭṭhisahassāni. Puññapekkhassa dānājjhāsāyassa dānādhimuttassa aṅkurassa nivesane niccaṃ divase divase jantuno sattakāyassa bhojanaṃ dīyateti yojanā.

307-308. Tisahassāni sūdā hīti tisahassamattā sūdā bhattakārakā. Te ca kho pana padhānabhūtā adhippetā, tesu ekamekassa pana vacanakarā anekāti veditabbā. “Tisahassāni sūdāna”nti ca paṭhanti. Āmuttamaṇikuṇḍalāti nānāmaṇiviccittakuṇḍaladharā. Nidassanamattañcetam,

āmuttakakakakakāṭisuttādiābharaṇāpi te ahesuṃ. Aṅkuraṃ upajīvantīti taṃ upanissāya jīvanti, tappaṭibaddhajīvikā hontīti attho. Dāne yaññassa vāvaṭṭāti mahāyāgasaññitassa yaññassa dāne yajane vāvaṭṭā ussukkaṃ āpannā. Kaṭṭhaṃ phārenti māṇavāti nānappakārānaṃ khajjabhojjādiāhāravisesānaṃ pacanāya alaṅkatapaṭiyattā taruṇamanussā kaṭṭhāni phārenti vidārenti.

309. Vidhāti vidhātabbāni bhojanayoggāni kaṭukabhaṇḍāni. Piṇḍentīti pisanavasena payojenti.

310. Dabbigāhāti kaṭacchugāhikā. Upaṭṭhitāti parivesanaṭṭhānaṃ upagantvā ṭhitā honti.

311. Bahunti mahantaṃ pahūtikaṃ. Bahūnanti anekesaṃ. Pādāsīti pakārehi adāsi. Cīranti cirakālaṃ. Vīsativassasahassāyukesu hi manusse so uppanno. Bahuṃ bahūnaṃ cirakālañca dento yathā adāsi, taṃ dassetuṃ “sakkaccañcā”tiādi vuttaṃ. Tattha sakkaccanti sādaraṃ, anapaviddhaṃ anavaññātaṃ katvā. Sahatthāti sahatthena, na āṇāpanamattena. Cittīkatvāti gāravabahuṃānāyogena cittena karitvā pūjetvā. Punappunanti bahuso na ekavāraṃ, katipayavāre vā akatvā anekavāraṃ pādāsīti yojanā.

312. Idāni tameva punappunaṃ karaṇaṃ vibhāvetuṃ “bahū māse cā”ti gāthamāhaṃsu. Tattha bahū māseti cittaṃmāsādi ke bahū aneke māse. Pakkheti kaṇhasukkabhedo bahū pakkhe. Utusaṃvaccharāni cāti vasantaḡimhādi ke bahū utū ca saṃvaccharāni ca, sabbattha accantaṃyoge upayogavacanaṃ. Dīghamantaranti dīghakālamantaraṃ. Ettha ca “ciraṃ pādāsī”ti cirakālaṃ dānassa pavattitabhāvaṃ vatvā puna tassa niraṇṭarameva pavattitabhāvaṃ dassetuṃ “bahū māse”tiādi vuttanti daṭṭhabbaṃ.

313. Evanti vuttappakārena. Datvā yajitvā cāti atthato ekameva, kesañci dakkhiṇeyyānaṃ ekaccassa deyyadhammassa pariccajanavasena datvā, puna “bahuṃ bahūnaṃ pādāsī”ti vuttanayena atthikānaṃ sabbesaṃ yathākāmaṃ dento mahāyāgavasena yajitvā. So hitvā mānusaṃ dehaṃ, tāvatimsūpago ahūti so aṅkuro āyupariyosāne manussatthabhāvaṃ pahāya paṭisaṇḍhiggahaṇavasena tāvatimsadevanikāyūpago ahosi.

Evam tasmim tāvatimsesu nibbattitvā dibbasampattiṃ anubhavante amhākaṃ bhagavato kāle indako nāma māṇavo āyasmato anuruddhattherassa piṇḍāya carantassa pasannaṃmānaso kaṭacchubhikkhaṃ dāpesi. So aparena samayena kālaṃ katvā khettagatassa puññassa ānubhāvena tāvatimsesu mahiddhiko mahānubhāvo devaputto hutvā nibbatto dibbehi rūpādīhi dasahi ṭhānehi aṅkuraṃ devaputtaṃ abhibhavitvā virocāti. Tena vuttaṃ -

314. “Kaṭacchubhikkhaṃ datvāna, anuruddhassa indako;
So hitvā mānusaṃ dehaṃ, tāvatimsūpago ahu.

315. “Dasahi ṭhānehi aṅkuraṃ, indako atirocati;
Rūpe sadde rase gandhe, phoṭṭhabbe ca manorame.

316. “Āyunā yasaṃ ceva, vaṇṇena ca sukhena ca;
Ādhupaccena aṅkuraṃ, indako atirocatī”ti.

314-315. Tattha rūpeti rūpahetu, attano rūpasampattinimittanti attho. Saddetiādīsopi

eseva nayo. Āyūnāti jīvitena. Nanu ca devānaṃ jīvitam paricchinappamāṇaṃ vuttaṃ. Saccaṃ vuttaṃ, taṃ pana yebhuyyavasena. Tathā hi ekaccānaṃ devānaṃ yogavipattiādinā antarāmarāṇaṃ hotiyeva. Indako pana tisso vassakoṭiyo saṭṭhi ca vassasahassāni paripūretiyeva. Tena vuttaṃ “āyūnā atirocatī”ti. Yasasāti mahatiyā parivārasampattiya. Vaṇṇenāti saṇṭhānasampattiya. Vaṇṇadhātusampadā pana “rūpe”ti iminā vuttāyeva. Ādhipaccenāti issariyena.

Evam aṅkure ca indake ca tāvatimsesu nibbattitvā dibbasampattiṃ anubhavantesu amhākaṃ bhagavā abhisambodhito sattame saṃvacchare āsāḥhipuṇṇamāyaṃ sāvattihinagaradvāre kaṇḍambarukkhamaṇe yamakapāṭihāriyaṃ katvā anukkamena tipadavikkamena tāvatimsabhavanaṃ gantvā pāricchattakamaṇe paṇḍukambalasilāyaṃ yugandharapabbate bālasūriyo viya virocamaṇo dasahi lokadhātūhi sannipatitāya devabrahmaparisāya jutiṃ attano sarīrapabbhāya abhibhavanto abhidhammaṃ desetum nisinno avidūre nisinnaṃ indakaṃ, dvādasayojanantare nisinnaṃ aṅkurañca disvā dakkhiṇeyyasampattivibhāvanatthaṃ

“Mahādānaṃ tayā dinnaṃ, aṅkura dīghamantaraṃ;
Atidūre nisinnosi, āgaccha mama santike”ti. -

Gāthamāha. Taṃ sutvā aṅkuro “bhagavā mayā cirakālaṃ bahuṃ deyyadhammaṃ pariccajitvā pavattitampi mahādānaṃ dakkhiṇeyyasampattivirahena akhetto vuttabījaṃ viya na ulāraphalaṃ ahosi, indakassa pana kaṭacchubhikkhādānampi dakkhiṇeyyasampattiya sukhette vuttabījaṃ viya ativiya ulāraphalaṃ jāta”nti āha. Tamatthaṃ dassente saṅgītikārā -

317. “Tāvatimse yadā buddho, silāyaṃ paṇḍukambale;
Pāricchattayamūlamhi, vihāsi purisuttamo.
318. “Dasasu lokadhātūsu, sannipatitvāna devatā;
Payirupāsanti sambuddhaṃ, vasantaṃ nagamuddhani.
319. “Na koci devo vaṇṇena, sambuddhaṃ atirocati;
Sabbe deve atikkamma, sambuddhova virocati.
320. “Yojanāni dasa dve ca, aṅkuroyaṃ tadā ahu;
Avidūreva buddhassa, indako atirocati.
321. “Oloketvāna sambuddho, aṅkurañcāpi indakaṃ;
Dakkhiṇeyyaṃ sambhāvento, idaṃ vacanamabravi.
322. “Mahādānaṃ tayā dinnaṃ, aṅkuraṃ dīghamantaraṃ;
Atidūre nisinnosi, āgaccha mama santike.
323. “Codito bhāvitattena, aṅkuro idamabravi;
Kiṃ mayhaṃ tena dānena, dakkhiṇeyyena suññataṃ.
324. “Ayaṃ so indako yakkho, dajjā dānaṃ parittakaṃ;
Atirocati amhehi, cando tāragaṇe yathā.
325. “Ujjaṅgale yathā khetto, bījaṃ bahumpi ropitaṃ;

Na vipulaṃ phalaṃ hoti, napi toseti kassakaṃ.

326. “Tattheva dānaṃ bahukaṃ, dussīlesu patitṭhitaṃ;
Na vipulaṃ phalaṃ hoti, napi toseti dāyakaṃ.

327. “Yathāpi bhaddake khette, bījaṃ appampi ropitaṃ;
Sammā dhāraṃ paveccante, phalaṃ tosesi kassakaṃ.

328. “Tattheva sīlavantesu, guṇavantesu tādisu;
Appakampi kataṃ kāraṃ, puññaṃ hoti mahapphala”nti. - gāthāyo avocaṃ;

317. Tattha tāvatiṃseti tāvatiṃsabhavane. Silāyaṃ paṇḍukambaleti
paṇḍukambalanāmake silāsane purisuttamo buddho yadā vihāsīti yojanā.

318. Dasasu lokadhātūsu, sannipatitvāna devatāti jātikhettasaññitesu dasasu
cakkavāḷasahassesu kāmāvacaradevatā brahmadevatā ca buddhassa bhagavato
payirupāsanaṃ dhammassavanatthañca ekato sannipatitvā. Tenāha “payirupāsanti
sambuddhaṃ, vasantaṃ nagamuddhanī”ti, sinerumuddhanīti attho.

320. Yojanāni dasa dve ca, aṅkuroyaṃ tadā ahūti ayaṃ yathāvuttacarito aṅkuro tadā
satthu sammukhakāle dasa dve yojanāni antaraṃ katvā ahu. Satthu nisinnaṭṭhānato
dvādasayojanantare ṭhāne nisinno ahoṣīti attho.

323. Codito bhāvitattenāti pāramiparibhāvitāya ariyamaggabhāvanāya bhāvitattena
sammāsambuddhena codito. Kiṃ mayhaṃ tenātiādikā satthu paṭivacanavasena
aṅkurena vuttagāthā. Dakkhiṇeyyena suññatanti yaṃ dakkhiṇeyyena suññataṃ
rittakaṃ virahitaṃ tadā mama dānaṃ, tasmā “kiṃ mayhaṃ tenā”ti attano
dānapuññaṃ hīlento vadati.

324. Yakkhoti devaputto. Dajjāti datvā. Atirocati amhehīti attanā mādisēhi ativiya
virocati. Hīti vā nipātamattaṃ, amhe atikkamitvā abhibhavitvā virocātīti attho. Yathā
kinti āha “cando tāragaṇe yathā”ti.

325-326. Ujjaṅgaleti ativiya thaddhabhūmibhāge. “Ūsare”ti keci vadanti. Ropitanti
vuttaṃ, vapitvā vā uddharitvā vā puna ropitaṃ. Napi tosetīti na nandayati,
appaphalatāya vā tuṭṭhiṃ na janeti. Tathevāti yathā ujjaṅgale khette bahumpi bījaṃ
ropitaṃ vipulaphalaṃ uḷāraphalaṃ na hoti, tato eva kassakaṃ na toseti, tathā
dussīlesu sīlavirahitesu bahukampi dānaṃ patitṭhāpitaṃ vipulaphalaṃ mahapphalaṃ
na hoti, tato eva dāyakaṃ na tosetīti attho.

327-328. Yathāpi bhaddaketi gāthādvayassa vattavipariyāyena atthayojanā
veditabbā. Tattha sammā dhāraṃ paveccanteti vuṭṭhidhāraṃ sammadeva
pavattente, anvaḍḍhamāsaṃ anudasāhaṃ anupañcāhaṃ deve vassanteti attho.
Guṇavantesūti jhānādiguṇayuttesu. Tādisūti itṭhādīsū tādilakkhaṇappattesu. Kāraṇti
liṅgavipallāsena vuttaṃ, upakāroti attho. Kīdiso upakāroti āha “puñña”nti.

329. “Viceyya dānaṃ dātabbaṃ, yattha dinnāṃ mahapphalaṃ;
Viceyya dānaṃ datvāna, saggaṃ gacchanti dāyakā.

330. “Viceyya dānaṃ sugatappasatṭhaṃ, ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke;
Etesu dinnāni mahapphalāni, bījāni vuttāni yathā sukhette”ti. -

Ayaṃ saṅgītikārehi ṭhapitā gāthā.

329. Tattha viceyyāti vicitivā, puññakkhettaṃ paññāya upaparikkhitvā. Sesaṃ sabbattha uttānamevāti.

Tayidaṃ aṅkurapetavatthu satthārā tāvatimsabhavane
dasasahassacakkavāḷadevatānaṃ purato dakkhiṇeyyasampattivibhāvanatthaṃ
“mahādānaṃ tayā dinna”ntiadinā attanā samuṭṭhāpitaṃ, tattha tayo māse
abhidhammaṃ desetvā mahāpavāraṇāya devagaṇaparivuto devadevo devalokato
saṅkassanagaraṃ otarivā anukkamena sāvatthiṃ patvā jetavane viharanto
catuparisamajjhe dakkhiṇeyyasampattivibhāvanatthameva “yassa atthāya
gacchāmā”tiadinā vitthārato desetvā catusaccakathāya desanāya kūṭaṃ gaṇhi.
Desanāvasāne tesāṃ anekakoṭipāṇasahassānaṃ dhammābhisamayo ahoṣīti.

Aṅkurapetavatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Uttaramātupetivatthuvaṇṇanā

331-340. Divāvihāragataṃ bhikkhūti idaṃ uttaramātupetivatthu. Tatrāyaṃ
atthavibhāvanā - satthari parinibbute paṭhamamahāsaṅgītiyā pavattitāya āyasmā
mahākaccāyano dvādasahi bhikkhūhi saddhiṃ kosambiyā avidūre aññatarasmiṃ
araññāyatane vihāsi. Tena ca samayena rañño udenassa aññataro amacco
kālamakāsi, tena ca pubbe nagare kammantā adhiṭṭhitā ahesuṃ. Atha rājā tassa
puttaṃ uttaraṃ nāma māṇavaṃ pakkosāpetvā “tvaṅca pitarā adhiṭṭhite kammante
samanusāsā”ti tena ṭhitatṭhāne ṭhapesi.

So ca sādhiṭi sampatichitvā ekadivasaṃ nagarapaṭisaṅkharāṇiyānaṃ dārūnaṃ
atthāya vaḍḍhakiyo gahetvā araññaṃ gato. Tattha āyasmato
mahākaccāyanattherassa vasanaṭṭhānaṃ upagantvā therāṃ tattha
paṃsukūlacīvaradharaṃ vivittaṃ nisinnaṃ disvā iriyāpattheyeva pasīditvā
katapaṭisanthāro vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Thero tassa dhammaṃ kathesi. So
dhammaṃ sutvā ratanattaye sañjātappasādo saraṇesu paṭiṭṭhāya therāṃ nimantesi -
“adhivāsetha me, bhante, svātanāya bhattaṃ saddhiṃ bhikkhūhi anukampaṃ
upādāyā”ti. Adhivāsesi thero tuṇhībāvena. So tato nikkhamitvā nagaraṃ gantvā
aññesaṃ upāsakānaṃ ācikkhi - “thero mayā svātanāya nimantito, tumhehipi mama
dānaggaṃ āgantabba”nti.

So dutiyadivase kālasseva paṇītaṃ khādanīyaṃ bhojanīyaṃ paṭiyādāpetvā kālaṃ
ārocāpetvā saddhiṃ bhikkhūhi āgacchantassa therassa paccuggamaṃ katvā
vanditvā purakkhatvā gehaṃ pavesesi. Atha
mahārahakappiyapaccattharaṇaattathesu āsanesu there ca bhikkhūsu ca nisinnesu
gandhapupphadhūpehi pūjaṃ katvā paṇītena annapānena te santappetvā
sañjātappasādo katañjalī anumodanaṃ suṇitvā katabhattānumodane there
gacchante pattaṃ gahetvā anugacchanto nagarato nikkhamitvā paṭinivattanto
“bhante, tumhehi niccaṃ mama gehaṃ pavisitabba”nti yācitvā therassa
adhivāsanaṃ ṇatvā nivatti. Evaṃ so therāṃ upaṭṭhahanto tassa ovāde paṭiṭṭhāya
sotāpattiṭṭhānaṃ pāpuṇi, vihāraṇa kāresi, sabbe ca attano ṇātake sāsane
abhippasanne akāsi.

Mātā panassa maccheramalapariyuṭṭhitacittā hutvā evaṃ paribhāsi - “yaṃ tvam mama anicchantiyā eva samaṇānaṃ annapānaṃ desi, taṃ te paraloke lohitaṃ sampajjatū”ti. Ekaṃ pana morapiṇchakalāpaṃ vihāramahadivase diyyamānaṃ anujāni. Sā kālaṃ katvā petayoniyaṃ uppajji, morapiṇchakalāpadānānumodanena panassā kesā nīlā siniddhā vellitaggaṃ sukhumaṃ dīghā ca ahesuṃ. Sā yadā gaṅgānadim “pāṇiyaṃ pivissāmī”ti otarati, tadā nadī lohitaṃ pūrā hoti. Sā pañcapanṇāsa vassāni khuppipāsābhibhūtā vicarivā ekadivasaṃ kaṅkhārevatatttheraṃ gaṅgāya tīre divāvihāraṃ nisinnaṃ disvā attānaṃ attano kesehi paṭicchādetvā upasaṅkamitvā pāṇiyaṃ yāci. Taṃ sandhāya vuttaṃ -

331. “Divāvihāragataṃ bhikkhuṃ, gaṅgātīre nisinnakaṃ;
Taṃ peti upasaṅkamma, dubbaṇṇā bhīrudassanā.

332. “Kesā cassā atidīghā, yāvabhūmāvalambare;
Kesehi sā paṭicchannā, samaṇaṃ etadabravī”ti. -

Imā dve gāthā saṅgītikārahehi idha ādito ṭhapitā.

Tattha bhīrudassanāti bhayānakadassanā. “Ruddadassanā”ti vā pāṭho, bībhacchabhāriyadassanāti attho. Yāvabhūmāvalambareti yāva bhūmi, tāva olambanti. Pubbe “bhikkhu”nti ca pacchā “samaṇa”nti ca kaṅkhārevatatttherameva sandhāya vuttaṃ.

Sā pana peti therāṃ upasaṅkamitvā pāṇiyaṃ yācantī -

333. “Pañcapanṇāsa vassāni, yato kālakatā ahaṃ;
Nābhijānāmi bhuttaṃ vā, pītaṃ vā pana pāṇiyaṃ;
Dehi tvam pāṇiyaṃ bhante, tasitā pāṇiyāya me”ti. - imaṃ gāthamāha;

333. Tattha nābhijānāmi bhuttaṃ vāti evaṃ dīghamantare kāle bhojanaṃ bhuttaṃ vā pāṇiyaṃ pītaṃ vā nābhijānāmi, na bhuttaṃ na pītanti attho. Tasitāti pipāsītā. Pāṇiyāyāti pāṇiyatthāya āhiṇḍantiyā me pāṇiyaṃ dehi, bhanteti yojanā.

Ito paraṃ -

334. “Ayaṃ sītodikā gaṅgā, himavantato sandati;
Piva etto gahetvāna, kiṃ maṃ yācasi pāṇiyaṃ.

335. “Sacāhaṃ bhante gaṅgāya, sayam gaṇhāmi pāṇiyaṃ;
Lohitaṃ me parivattati, tasmā yācāmi pāṇiyaṃ.

336. “Kiṃ nu kāyena vācāya, manasā dukkaṭaṃ kataṃ;
Kissakammavipākena, gaṅgā te hoti lohitaṃ.

337. “Putto me uttaro nāma, saddho āsi upāsako;
So ca mayhaṃ akāmāya, samaṇānaṃ pavecchati.

338. “Cīvaraṃ piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsaṇaṃ;
Tamahaṃ paribhāsāmi, maccherena upaddutā.

339. “Yaṃ tvam mayhaṃ akāmāya, samaṇānaṃ pavecchasi;
Cīvaraṃ piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsaṇaṃ.

340. “Etaṃ te paralokasmiṃ, lohitaṃ hotu uttara;
Tassakammavipākena, gaṅgā me hoti lohita”nti. -

Imā therassa ca petiyā ca vacanapaṭivacanagāthā.

334. Tattha himavantatoti mahato himassa atthitāya “himavā”ti laddhanāmato pabbatarājato. Sandatīti pavattati. Ettoti ito mahāgaṅgāto. Kinti kasmā maṃ yācasi pāṇiyaṃ, gaṅgānadiṃ otarivā yathārucci pivāti dasseti.

335. Lohitaṃ me parivattatīti udakaṃ sandamānaṃ mayhaṃ pāpakammaphalena lohitaṃ hutvā parivattati pariṇamati, tāya gahitamattaṃ udakaṃ lohitaṃ jāyati.

337-340. Mayhaṃ akāmāyāti mama anicchantiyā. Pavecchatīti deti. Paccayanti gilānapaccayaṃ. Etanti yaṃ etaṃ cīvarādikaṃ paccayaajātaṃ samaṇānaṃ paveccasi desī, etaṃ te paralokasmiṃ lohitaṃ hotu uttarāti abhisapanavasena kataṃ pāpakammaṃ, tassa vipākenāti yojanā.

Athāyasmā revato taṃ petiṃ uddissa bhikkhusaṅghassa pāṇiyaṃ adāsi, piṇḍāya caritvā bhattaṃ gahetvā bhikkhūnamadāsi, saṅkārakūṭādito paṃsukūlaṃ gahetvā dhovivā bhisīṇca cimilikaṇca katvā bhikkhūnaṃ adāsi, tena cassā petiyā dibbasampattiyo ahesuṃ. Sā therassa santikaṃ gantvā attanā laddhadibbasampattiṃ therassa dassesi. Thero taṃ pavattiṃ attano santikaṃ upagatānaṃ catunnaṃ parisānaṃ pakāsetvā dhammakathaṃ kathesi. Tena mahājano saṅgātasaṃvego vigatamalamacchero hutvā dānasīlādikusalaḍḍhamābhīrato ahoṣīti. Idaṃ pana petavatthu dutiyasaṅgītiyaṃ saṅgahaṃ āruḥhanti daṭṭhabbaṃ.

Uttaramāṭupetivatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Suttapetavatthuvaṇṇanā

341-347. Ahaṃ pure pabbajitassa bhikkhunoti idaṃ suttapetavatthu. Tassa kā uppatti? Sāvattiyā kira avidūre aññatarasmiṃ gāmake amhākaṃ satthari anuppanneyeva sattannaṃ vassasatānaṃ upari aññataro dārako ekaṃ paccekabuddhaṃ upaṭṭhahi. Tassa mātā tasmīṃ vayappatte tassatthāya samānakulato aññataraṃ kuladhītaraṃ ānesi. Vivāhadivaseyeva ca so kumāro sahāyehi saddhiṃ nhāyituṃ gato ahinā daṭṭho kālamakāsi, “yakkhagāhenā”tipi vadanti. So paccekabuddhassa upaṭṭhānena bahuṃ kusalakammaṃ katvā ṭhitopi tassā dārikāya paṭibaddhacittatāya vimānapeto hutvā nibbatti, mahiddhiko pana ahosi mahānubhāvo.

Atha so taṃ dārikaṃ attano vimānaṃ netukāmo “kena nu kho upāyena esā diṭṭhadhammavedanīyakammaṃ katvā mayā saddhiṃ idha abhirameyyā”ti tassā dibbabhogasampattiyaṃ anubhavanahetuṃ vīmaṃsanto paccekabuddhaṃ cīvarakammaṃ karontaṃ disvā manussarūpena gantvā vanditvā “kiṃ, bhante, suttakena attho atthī”ti āha. “Cīvarakammaṃ karomi, upāsakā”ti. “Tena hi, bhante, asukasmiṃ ṭhāne suttabhikkhaṃ carathā”ti tassā dārikāya gehaṃ dassesi. Paccekabuddho tattha gantvā gharadvāre aṭṭhāsi. Atha sā paccekabuddhaṃ tattha ṭhitaṃ disvā pasannamānasā “suttakena me ayyo atthiko”ti ṇatvā ekaṃ suttaguḷaṃ adāsi. Atha so amanusso manussarūpena tassa dārikāya gharaṃ gantvā tassā mātaraṃ yācitvā tāya saddhiṃ katipāhaṃ vasitvā tassā mātuyā anuggahatthaṃ

tasmiṃ gehe sabbabhājanāni hiraṇṇasuvaṇṇassa pūretvā sabbattha upari nāmaṃ likhi “idaṃ devadattiyaṃ dhaṇaṃ na kenaci gahetabba”nti, tañca dārikaṃ gahetvā attano vimānaṃ agamāsi. Tassā mātā pahūtaṃ dhaṇaṃ labhitvā attano ñātakānaṃ kapaṇaddhikādinañca datvā attanā ca paribhuñjitvā kālaṃ karontī “mama dhītā āgacchati ce, idaṃ dhaṇaṃ dassethā”ti ñātakānaṃ kathetvā kālamakāsi.

Tato sattannaṃ vassasatānaṃ accayena amhākaṃ bhagavati loke uppajjitvā pavattitavaradhammacakke anukkamena sāvattiyaṃ viharante tassā itthiyā tena amanussena saddhiṃ vasantiyā ukkaṇṭhā uppajji. Sā taṃ “sādhu, ayyaputta, maṃ sakaṇṇeva geḥaṃ paṭinehī”ti vadantī -

341. “Ahaṃ pure pabbajitassa bhikkhuno,
Suttaṃ adāsiṃ upasaṅkamma yācitā;
Tassa vipāko vipulaphalūpalabbhati,
Bahukā ca me uppajjare vatthakoṭiyo.
342. “Pupphābhikiṇṇaṃ ramitaṃ vimānaṃ, anekacittaṃ naranārisevitaṃ;
Sāhaṃ bhuñjāmi ca pārūpāmi ca, pahūtavittā na ca tāva khīyati.
343. “Tasseva kammaṃ vipākamanvayā, sukhañca sātāñca idhūpalabbhati;
Sāhaṃ gantvā punadeva mānusaṃ, kāhāmi puñṇāni nayayyaputta ma”nti. -

Imā gāthā abhāsi.

341. Tattha “pabbajitassa bhikkhuno”ti idaṃ paccekabuddhaṃ saddhāya vuttaṃ. So hi kāmādimālānaṃ attano santānato anavasesato pabbajitattā pahīnattā paramatthato “pabbajito”ti, bhinnakilesattā “bhikkhū”ti ca vattabbataṃ arahati. Suttanti kappāsiyasuttaṃ. Upasaṅkammāti mayhaṃ geḥaṃ upasaṅkamitvā. Yācitāti “uddissa ariyā tiṭṭhanti, esā ariyāna yācanā”ti evaṃ vuttāya kāyaviññattipayogasaṅkhātāya bhikkhācariyāya yācitā. Tassāti tassa suddhānassa. Vipāko vipulaphalūpalabbhatīti vipulaphalo ulāraudayo mahāudayo vipāko etarahi upalabbhati paccanubhavīyati. Bahukāti anekā. Vatthakoṭiyoti vatthānaṃ koṭiyo, anekasatasahassapabhedāni vatthānīti attho.

342. Anekacittanti nānāvidhacittakammaṃ, anekehi vā muttāmaṇiādīhi ratanehi vicittarūpaṃ. Naranārisevanti paricārakabhūtehi narehi nārīhi ca upasevitaṃ. Sāhaṃ bhuñjāmīti sā ahaṃ taṃ vimānaṃ paribhuñjāmi. Pārūpāmīti anekāsu vatthakoṭīsu icchicchitaṃ nivāsemi ceva paridahāmi ca. Pahūtavittāti pahūtavittūpakaraṇā mahaddhanā mahābhogā. Na ca tāva khīyatīti tañca vittaṃ na khīyati, na parikkhayaṃ pariyādānaṃ gacchati.

343. Tasseva kammaṃ vipākamanvayāti tasseva suddhānamayapuñṇakammaṃ anvayā paccayā hetubhāvena vipākabhūtaṃ sukhaṃ, iṭṭhamadhurasāṅkhātāṃ sātāñca idha imasmiṃ vimāne upalabbhati. Gantvā punadeva mānusaṃ puna eva manussalokaṃ upagantvā. Kāhāmi puñṇānīti mayhaṃ sukhavisesanipphādakāni puñṇāni karissāmi, yesaṃ vā mayā ayaṃ sampatti laddhāti adhippāyo. Nayayyaputta manti, ayyaputta, maṃ manussalokaṃ naya, nehīti attho.

Taṃ sutvā so amanusso tassā paṭibaddhacittatāya anukampāya gamanaṃ anicchanto -

344. “Satta tuvaṃ vassasatā idhāgatā,

Jiṇṇā ca vuḍḍhā ca tahiṃ bhavissasi;
Sabbeva te kālakatā ca ñātakā,
Kiṃ tattha gantvāna ito karissasī''ti. -

Gāthamāha. Tattha sattāti vibhattilopena niddeso, nissakke vā etaṃ paccattavacanaṃ. Vassasatāti vassasatato, sattahi vassasatehi uddhaṃ tuvaṃ idhāgatā imaṃ vimānaṃ āgatā, idhāgatāya tuyhaṃ satta vassasatāni hontīti attho. Jiṇṇā ca vuḍḍhā ca tahiṃ bhavissasīti idha dibbehi utuāhārehi upathambhitattabhāvā kammānubhāvena ettakaṃ kālaṃ daharākāreneva ʒhitā. Ito pana gatā kammassa ca parikkhīṇattā manussānañca utuāhāravasena jarājiṇṇā vayovuḍḍhā ca tahiṃ manussaloke bhavissasi. Kintī? Sabbeva te kālakatā ca ñātakāti dīghassa addhuno gatattā tava ñātayopi sabbe eva matā, tasmā ito devalokato tattha manussalokaṃ gantvā kiṃ karissasi, avasesampi āyuñca idheva khepehi, idha vasāhīti adhippāyo.

Evaṃ tena vuttā sā tassa vacanaṃ asaddahantī punadeva -

345. ''Satteva vassāni idhāgatāya me, dibbañca sukhañca samappitāya;
Sāhaṃ gantvā punadeva mānusaṃ, kāhāmi puññaṃ niyayya putta ma''nti. -

Gāthamāha. Tattha satteva vassāni idhāgatāya meti, ayyaputta, mayhaṃ idhāgatāya satteva vassāni mañña vītivattāni. Satta vassasatāni dibbasukhasamappitāya bahumpi kālaṃ gataṃ asallakkhenti evamāha.

Evaṃ pana tāya vutto so vimānapeto nānappakāraṃ taṃ anusāsivā ''tvaṃ idāni sattāhato uttari tattha na jīvissasi, mātuyā te nikkhittaṃ mayā dinnā dhaṇaṃ atthi, taṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ datvā idheva uppattiṃ patthehi''ti vatvā taṃ bāhāyaṃ gahetvā gāmaṃ jhe ʒhapetvā ''idhāgate aññepi jane 'yathābalaṃ puññaṃ karoṭhā'ti ovadeyyāsī''ti vatvā gato. Tena vuttaṃ -

346. ''So taṃ gahetvāna pasayha bāhāyaṃ, paccānāyitvāna theriṃ sudubbalaṃ;
Vajjesi 'aññaṃpi janaṃ idhāgataṃ, karoṭha puññaṃ sukhūpalabbhati''ti.

Tattha soti so vimānapeto. Tanti taṃ itthiṃ. Gahetvāna pasayha bāhāyanti pasayha netā viya bāhāyaṃ taṃ gahetvā. Paccānāyitvānāti tassā jātasaṃvuḍḍhagāmaṃ punadeva ānāyitvā. Therinti thāvariṃ, jiṇṇaṃ vuḍḍhanti attho. Sudubbalaṃ jarājiṇṇatāya eva suʒṭhu dubbalaṃ. Sā kira tato vimānato apagamanasamanantaramēva jiṇṇā vuḍḍhā mahallikā addhagatā vayoanuppattā ahoṣi. Vajjesīti vadeyyāsī. Vattabbavacanākārañca dassetaṃ ''aññaṃpi jana''ntiādi vuttaṃ. Tassattho - bhadde, tvampi puññaṃ kareyyāsī, aññaṃpi janaṃ idha tava dassanattāya āgataṃ ''bhadramukhā, ādittaṃ sīsaṃ vā celaṃ vā ajjuhekkhivāpi dānasīlādīni puññaṃ karoṭhāti, kate ca puñña ekaṃseneva tassa phalabhūtaṃ sukhaṃ upalabbhati, na ettha saṃsāro kātabbo''ti vadeyyāsī ovadeyyāsīti.

Evañca vatvā tasmā gate sā itthī attano ñātakānaṃ vasanaʒṭhānaṃ gantvā tesā attānaṃ jānāpetvā tehi niyyāditadhaṇaṃ gahetvā samaṇabrāhmaṇānaṃ dānaṃ denti attano santikaṃ āgatāgātānaṃ -

347. ''Diʒṭṭhā mayā akatena sādhuṇā, petā vihaññaṃti tattheva manussā;
Kammañca katvā sukhavedanīyaṃ, devā manussā ca sukhe ʒhitā pajā''ti. -

Gāthāya ovādamadāsi.

Tattha akatenāti anibbattitena attanā anupacitena. Sādhunāti kusalakammena, itthambhūtalakkhaṇe karaṇavacanam. Vihaññantīti vighātaṃ āpajjanti. Sukhavedanīyanti sukhavipākaṃ puññakammaṃ. Sukhe ʒhitāti sukhe patiṭṭhitā. “Sukhedhitā”ti vā pāṭho, sukkena abhivuḍḍhā phīṭāti attḥo. Ayañhettha adhippāyo - yathā petā tatheva manussā akatena kusalena, katena ca akusalena vihaññamānā khuppiṭṭasādinā vighātaṃ āpajjantā mahādukkhaṃ anubhavantaṃ diṭṭhā mayā. Sukhavedanīyaṃ pana kammaṃ katvā tena katena kusalakammena, akatena ca akusalakammena devamanussapariyāpannā pajā sukhe ʒhitā diṭṭhā mayā, attapaccakkhametaṃ, tasmā pāpaṃ dūratova parivajjentaṃ puññakiriyaṃ yuttapayuttā hothāti.

Evaṃ pana ovādaṃ denti samaṇabrāhmaṇādīnaṃ sattāhaṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame divase kālaṃ katvā tāvatimṣesu nibbatti. Bhikkhū taṃ pavattiṃ bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā tamatthaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ desesi, visesato ca paccekabuddhesu pavattitadānassa mahapphalataṃ mahānisaṃsataṃ pakāsesi. Taṃ sutvā mahājano vigatamalamacchero dānādipuññābhiraṭo ahoṣīti.

Suttapetavatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Kaṇṇamuṇḍapetivatthuvaṇṇanā

348-367. Soṇṇasopānaphalakāti idaṃ satthari sāvattiyaṃ viharante kaṇṇamuṇḍapetiṃ ārabba vuttaṃ. Atīte kira kassapabuddhakāle kimilanagare aññataro upāsako sotāpanno pañcahi upāsakasatehi saddhiṃ samānacchando hutvā āramaropanasetubandhanacaṅkamanakaraṇādīsu puññakammesu pasuto hutvā viharanto saṅghassa vihāraṃ kāretvā tehi saddhiṃ kālena kālaṃ vihāraṃ gacchati. Tesam bhariyāyopi upāsikā hutvā aññamaññaṃ samaggā mālāgandhavilepanādihatthā kālena kālaṃ vihāraṃ gacchantiyo antarāmagge āramasabhādīsu vissamitvā gacchanti.

Athekadivasam katipayā dhuttā ekissā sabhāya sannisinnā tāsu tattha vissamitvā gatāsu tāsam rūpasampattiṃ disvā paṭibaddhacittā hutvā tāsam sīlācāraguṇasampannataṃ ṇatvā kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ “ko etāsu ekissāpi sīlabhedaṃ kātuṃ samattho”ti. Tattha aññataro “ahaṃ samattho”ti āha. Te tena “sahassena abbhutaṃ karomā”ti abbhutaṃ akaṃsu. So anekehi upāyehi vāyamamāno tāsu sabhaṃ āgatāsu sumuñcitaṃ sattatantiṃ madhurassaraṃ vīṇaṃ vādentō madhureneva sarena kāmapaṭisaṃyuttaḡitāni gāyanta gītasaddena tāsu aññataraṃ itthiṃ sīlabhedaṃ pāpento aticārinim katvā te dhutte sahassam parājesi. Te sahassaparājitā tassā sāmikassa ārocesuṃ. Sāmiko taṃ pucchi - “kiṃ tvaṃ evarūpā, yathā te purisā avocu”nti. Sā “nāhaṃ īdisaṃ jānāmī”ti paṭikkhipitvā tasmim asaddahante samīpe ʒhitaṃ sunakhaṃ dassetvā sapathaṃ akāsi “sace mayā tādisaṃ pāpakammaṃ kataṃ, ayaṃ chinnakaṇṇo kāḷasunakho tattha tattha bhava jātaṃ maṃ khādatū”ti. Itarāpi pañcasatā itthiyo taṃ itthiṃ aticārinim jānantī kiṃ ayaṃ tathārūpaṃ pāpaṃ akāsi, udāhu nākāsī”ti coditā “na mayaṃ evarūpaṃ jānāmā”ti musā vatvā “sace mayaṃ jānāma, bhava bhava etissāyeva dāsiyo bhaveyyāmā”ti sapathaṃ akaṃsu.

Atha sã aticãrinĩ itthĩ teneva vip̐paṭisãrena ḍayhamãnahadayã sussitvã na cireneva kãlam̐ katvã himavati pabbatarãje sattannaṃ mahãsarãnaṃ aññatarassa kaṇṇamuṇḍadahassa tĩre vimãnapetĩ hutvã nibbatti. Vimãnasãmantã cassã kammavipãkãnubhavanayoggã ekã pokkharanĩ nibbatti. Sesã ca pañcasatã itthiyo kãlam̐ katvã sapathakammavasena tassãyeve dãsiyo hutvã nibbattiṃsu. Sã tattha pubbe katassa puññakammassa phalena divasabhãgaṃ dibbasampattiṃ anubhavitvã aḍḍharatte pãpakammabalasañcoditã sayanato uṭṭhahitvã pokkharanītiraṃ gacchati. Tattha gataṃ gajapotakappamãṇo eko kãlasunakho bheravarũpo chinnakaṇṇo tikhiṇãyata kathinadãṭṭho suvip̐phulitakhadiraṇḍãrapuññasadisanayano niran̐tarappavattavijjulatãsaṇḥãtasadisajivho kathinatikhiṇanakhō kharãyatadubbaṇṇalomo tato āgantvã taṃ bhũmiyaṃ nipãtetvã atisayajighacchãbhīb̐hũto viya pasayha khãdanto aṭṭhisañkhalikamattaṃ katvã dantehi gahetvã pokkharaniyaṃ khipitvã antaradhãyati. Sã ca tattha pakkhittasamanantareva pakatirũpadhãrinĩ hutvã vimãnaṃ abhiruyha sayane nipajjati. Itarã pana tassã dãsabyameva dukkhaṃ anubhavanti. Evaṃ tãsaṃ tattha vasantĩnaṃ paññãsãdhikãni pañca vassasatãni vītivattãni.

Atha tãsaṃ purisehi vinã dibbasampattiṃ anubhavantĩnaṃ ukkaṇṭhã ahesuṃ. Tattha ca kaṇṇamuṇḍadahato niggatã pabbatavivarena āgantvã gaṇgaṃ nadiṃ anupaviṭṭhã ekã nadĩ atthi. Tãsañca vasanaṭṭhãnasamĩpe eko dibbaphalehi ambarukkhehi panasalabujãdĩhi ca upasobhito ārãmasadiso araññappadeso atthi. Tã evaṃ samacintesuṃ - “handa, mayaṃ imãni ambaphalãni imissã nadiyã pakkhipissãma, appeva nãma imaṃ phalaṃ disvã phalalobhena kocideva puriso idhãgaccheyya, tena saddhiṃ ramissãmãti. Tã tathã akaṃsu. Tãhi pana pakkhittãni ambaphalãni kãnici tãpasã gaṇhiṃsu, kãnici vanacarakã, kãnici kãkã vilujjiṃsu, kãnici tĩre laggim̐su. Ekaṃ pana gaṇgãya sotaṃ patvã anukkamena bãrãṇasiṃ sampãpuṇi.

Tena ca samayena bãrãṇasirãjã lohajãlaparikkhitte gaṇgãjale nhãyati. Atha taṃ phalaṃ nadisotena vuyhamãnaṃ anukkamena āgantvã lohajãle laggi. Taṃ vaṇṇagandharasasampannaṃ mahantaṃ dibbaṃ ambaphalaṃ disvã rãjapurisã rañño upanesuṃ. Rãjã tassa ekadesaṃ gahetvã vĩmaṃsanatthãya ekassa bandhanãgãre ṭhapitassa vajjhacorassa khãdituṃ adãsi. So taṃ khãditvã “deva, mayã evarũpaṃ na khãditapubbaṃ, dibbamidaṃ maññe ambaphala”nti āha. Rãjã punapi tassa ekaṃ khaṇḍaṃ adãsi. So taṃ khãditvã vigatavalitapalito ativiya manohararũpo yobbane ṭhito viya ahosi. Taṃ disvã rãjã acchariyabbhutajãto taṃ ambaphalaṃ paribhuñjitvã sarĩre visesaṃ labhitvã manusse pucchi - “kattha evarũpãni dibbaambaphalãni saṃvijjanti”ti? Manussã evamãhaṃsu - “himavante kira, deva, pabbatarãje”ti. “Sakkã pana tãni ānetu”nti? “Vanacarakã, deva, jãnanti”ti.

Rãjã vanacarake pakkosãpetvã tesam̐ tamatthaṃ ācikkhitvã tehi sammantetvã dinnassa ekassa vanacarakassa sahassaṃ datvã taṃ vissajjesi - “gaccha, sĩghaṃ taṃ me ambaphalaṃ ānehĩ”ti. So taṃ kahãpaṇasahassaṃ puttadãrassa datvã pãtheyyaṃ gahetvã paṭigaṇgaṃ kaṇṇamuṇḍadahãbhimukho gantvã manussapathaṃ atikkamitvã kaṇṇamuṇḍadahato oraṃ saṭṭhiyojanappamãṇe padese ekaṃ tãpasam̐ disvã tena ācikkhitamaggena gacchanto puna tiṃsayojanappamãṇe padese ekaṃ tãpasam̐ disvã, tena ācikkhitamaggena gacchanto puna pannarasayojanappamãṇe ṭhãne aññam̐ tãpasam̐ disvã, tassa attano āgamanakãraṇaṃ kathesi. Tãpaso taṃ anusãsi - “ito paṭṭhãya imaṃ mahãgaṇgaṃ pahãya imaṃ khuddakanadiṃ nissãya

paṭisotaṃ gacchanto yadā pabbatavivaraṃ passasi, tadā rattiyaṃ ukkaṃ gahetvā paviseyyāsi. Ayañca nadī rattiyaṃ nappavattati, tena te gamanayoggā hoti, katipayayojanātikkamena te ambe passissasī”ti. So tathā katvā udayante sūriye vividharatanaraṃsijālapajjotitabhūmibhāgaṃ phalabhārāvanatasākhāvitānatarugaṇopasobhitaṃ nānāvidhavihaṅgagaṇūpakūjitaṃ ativiya manoharaṃ ambavanaṃ sampāpuṇi.

Atha naṃ tā amanussitthiyo dūratova āgacchantāṃ disvā “esa mama pariggaho, esa mama pariggaho”ti upadhāviṃsu. So pana tāhi saddhiṃ tattha dibbasampattiṃ anubhavitūṃ yoggassa puññakammassa akatattā tā disvāva bhīto viravanto palāyitvā anukkamena bārāṇasiṃ patvā taṃ pavattiṃ rañño ārocesi. Rājā taṃ sutvā tā itthiyo daṭṭhuṃ ambaphalāni ca paribhuñjituṃ sañjātābhilāso rajjabhāraṃ amaccesu āropetvā migavāpadesena sannaddhadhanukalāpo khaggaṃ bandhitvā katipayamanussaparivāro teneva vanacarakena dassitamaggena gantvā katipayayojanantare tḥāne manussepi tḥapetvā vanacarakameva gahetvā anukkamena gantvā tampi tato nivattāpetvā udayante divākare ambavanaṃ pāvisi. Atha naṃ tā itthiyo abhinavauppannamiva devaputtaṃ disvā paccuggantvā “rājā”ti ñatvā sañjātasinehabahumānā sakkaccaṃ nhāpetvā dibbehi vatthālaṅkāramālāgandhavilepanehi sumaṇḍitapasādhitaṃ katvā vimānaṃ āropetvā nānaggarasaṃ dibbabhojanaṃ bhojetvā tassa icchānurūpaṃ payirupāsiṃsu.

Atha diyaḍḍhavassasate atikkante rājā aḍḍharattisamaye utṭhahitvā nisinno taṃ aticāriniṃ petiṃ pokkharaṇitīraṃ gacchantiṃ disvā “kiṃ nu kho esā imāya velāya gacchatī”ti vīmaṃsitukāmo anubandhi. Atha naṃ tattha gataṃ sunakhena khajjamānaṃ disvā “kiṃ nu kho ida”nti ajānanto tayo ca divase vīmaṃsitvā “eso etissā paccāmitto bhavissatī”ti nisitena usunā vijjhivā jīvitaṃ voropetvā tañca itthiṃ pothetvā pokkharaṇiṃ otāretvā paṭiladdhapurimarūpaṃ disvā -

348. “Soṇṇasopānaphalakā, soṇṇavālukasanthatā;
Tattha sogandhiyā vaggū, sucigandhā manoramā.
349. “Nānārukkhehi sañchannā, nānāgandhasameritā;
Nānāpadumasañchannā, puṇḍarīkasamotatā.
350. “Surabhiṃ sampavāyanti, manuññā māluteritā;
Haṃsakoṇḍābhīrudā ca, cakkavakkābhikūjitā.
351. “Nānādiagaṇākiṇṇā, nānāsaragaṇāyutā;
Nānāphaladharā rukkhā, nānāpupphadharā vanā.
352. “Na manussesu īdisaṃ, nagaraṃ yādisaṃ idaṃ;
Pāsādā bahukā tuyhaṃ, sovaṇṇarūpiyāmayā;
Daddallamānā ābhenti, samantā caturo disā.
353. “Pañca dāsisatā tuyhaṃ, yā temā paricārīkā;
Tā kambukāyūradharā, kañcanāveḷabhūsitā.
354. “Pallaṅkā bahukā tuyhaṃ, sovaṇṇarūpiyāmayā;
Kadalimigasañchannā, sajjā gonakasanthatā.
355. “Yattha tuvaṃ vāsūpagatā, sabbakāmasamiddhinī;

Sampattāyaḍḍharattāya, tato utthāya gacchasi.

356. “Uyyānabhūmiṃ gantvāna, pokkharañña samantato;
Tassā tīre tuvaṃ ṭhāsi, harite saddale subhe.

357. “Tato te kaṇṇamuṇḍo sunakho, aṅgamaṅgāni khādati;
Yadā ca khāyitā āsi, aṭṭhisañkhalikā katā;
Ogāhasi pokkharaṇiṃ, hoti kāyo yathā pure.

358. “Tato tvaṃ aṅgapaccaṅgī, sucāru piyadassanā;
Vatthena pārupitvāna, āyāsi mama santikaṃ.

359. “Kiṃ nu kāyena vācāya, manasā dukkaṭaṃ kataṃ;
Kissakammavipākena, kaṇṇamuṇḍo sunakho tava;
Aṅgamaṅgāni khādatī”ti. -

Dvādasahi gāthāhi taṃ tassa pavattiṃ paṭipucchi.

348. Tattha soṇṇasopānaphalakāti suvaṇṇamayāsopānaphalakā.
Soṇṇavālukasanthatāti samantato suvaṇṇamayāhi vālukāhi santhatā. Tatthāti
pokkharaṇiyaṃ. Sogandhiyāti sogandhikā. Vaggūti sundarā rucirā. Sucigandhāti
manuññagandhā.

349. Nānāgandhasameritāti nānāvidhasurabhigandhavasena gandhavāyunā
samantato eritā. Nānāpadumasañchannāti
nānāvidharattapadumasañchāditasalilatalā. Puṇḍarīkasamotatāti setapadumehi ca
samokiṇṇā.

350. Surabhiṃ sampavāyantīti sammadeva sugandhaṃ vāyati pokkharaṇīti
adhippāyo. Haṃsakoñcābhirudāti haṃsehi ca koñcehi ca abhināditā.

351. Nānādiḷḷagaṇākiṇṇāti nānādiḷḷagaṇākiṇṇā. Nānāsaragaṇāyutāti
nānāvidhavihaṅgamābhirudasamūhayuttā. Nānāphaladharāti nānāvidhaphaladhārino
sabbakālaṃ vividhaphalabhāranamitasākhattā. Nānāpupphadharā vanāti
nānāvidhasurabhikusumadāyikāni vanānīti attho. Liṅgavipallāsena hi “vanā”ti
vuttaṃ.

352. Na manussesu īdisaṃ nagaranti yādisaṃ tava idaṃ nagaraṃ, īdisaṃ manussesu
natthi, manussaloke na upalabbhatīti attho. Rūpiyamayāti rajatamayā.
Daddallamānāti ativiya virocāmānā. Ābhentīti sobhayanti. Samantā caturo disāti
samantato catassopi disāyo.

353. Yā temāti yā te imā. Paricārikāti veyyāvaccakāriniyo. Tāti tā paricārikāyo.
Kambukāyūradharāti saṅkhavalayakāyūravibhūsitā. Kañcanāveḷabhūsitāti
suvaṇṇavaṭṭasakasaṃmalaṅkatakesahatthā.

354. Kadalimigasañchannāti kadalimigacammaṃpaccattharaṇatthatā. Sajjāti sajjitā
sayitum yuttarūpā. Gonakasanthatāti dīghalomakena kojavena santhatā.

355. Yatthāti yasmiṃ pallaṅke. Vāsūpagatāti vāsaṃ upagatā, sayitāti attho.
Sampattāyaḍḍharattāyāti aḍḍharattiyā upagatāya. Tatoti pallaṅkato.

356. Pokkharaññāti pokkharaṇiyā. Hariteti nīle. Saddaleti taruṇaṭiṇasañchanne.
Subheti suddhe. Subheti vā tassā ālapanam. Bhadde, samantato harite saddale tassā
pokkharaṇiyā tīre tvam gantvāna tḥāsi tiṭṭhasīti yojanā.

357. Kaṇṇamuṇḍoti khaṇḍitakaṇṇo chinnakaṇṇo. Khāyitā āsīti khāditā ahosi.
Aṭṭhisaṅkhalikā katāti aṭṭhisaṅkhalikamattā katā. Yathā pureti sunakhena khādanato
pubbe viya.

358. Tatoti pokkharaṇim ogāhanato pacchā. Aṅgapaccaṅgīti
paripuṇṇasabbaṅgapaccaṅgavatī. Sucārūti suṭṭhu manoramā. Piyadassanāti
dassanīyā. Āyāsīti āgacchasi.

Evaṃ tena raññā pucchitā sā petī ādito paṭṭhāya attano pavattiṃ tassa kathentī -

360. “Kimilāyam gahapati, saddho āsi upāsako;
Tassāhaṃ bhariyā āsim, dussilā aticārini.

361. “So maṃ aticaramānāya, sāmiko etadabravi;
‘Netam taṃ channaṃ patirūpaṃ, yaṃ tvam aticarāsi maṃ’.

362. “Sāhaṃ ghorañca sapathaṃ, musāvādañca bhāsisam;
‘Nāhaṃ taṃ aticarāmi, kāyena uda cetasā.

363. ““Sacāhaṃ taṃ aticarāmi, kāyena uda cetasā;
Kaṇṇamuṇḍoyaṃ sunakho, aṅgamaṅgāni khādatu’.

364. “Tassa kammaṣṣa vipākaṃ, musāvādassa cūbhayaṃ;
Satteva vassasatāni, anubhūtaṃ yato hi me;
Kaṇṇamuṇḍo ca sunakho, aṅgamaṅgāni khādatī”ti. - pañca gāthā āha;

360-361. Tattha kimilāyanti evaṃnāmake nagare. Aticāriniṭi bhariyā hi patiṃ
atikkamma caraṇato “aticārini”ti vuccati. Aticaramānāya mayi so sāmiko maṃ
etadabravīti yojanā. Netam channantiādi vuttākāradassanaṃ. Tattha netam
channanti na etaṃ yuttaṃ. Na patirūpanti tasseva vevacanaṃ. Yanti
kiriyaṇaṃ parāmasanaṃ. Aticarāsīti aticarasi, ayameva vā pāṭho. Yaṃ maṃ tvam
aticarasi, tattha yaṃ aticaraṇaṃ, netam channaṃ netam patirūpanti attho.

362-364. Ghoranti dāruṇaṃ. Sapathanti sapaṇaṃ. Bhāsisanti abhāsim. Sacāhanti
sace ahaṃ. Tanti tvam. Tassa kammaṣṣāti tassa pāpakammaṣṣa dussīlyakammaṣṣa.
Musāvādassa cāti “nāhaṃ taṃ aticarāmi”ti vuttamusāvādassa ca. Ubhayanti
ubhayassa vipākaṃ. Anubhūtaṃ anubhūyamānaṃ mayāti attho. Yatoti yato
pāpakammato.

Evañca pana vatvā tena attano kataṃ upakāraṃ kittentī -

365. “Tvañca deva bahukāro, atthāya me idhāgato;
Sumuttāhaṃ kaṇṇamuṇḍassa, asokā akutobhaya.

366. “Tāhaṃ deva namassāmi, yācāmi pañjalikatā;
Bhuñja amānuse kāme, rama deva mayā sahā”ti. -

Dve gāthā āha. Tattha devāti rājānaṃ ālapati. Kaṇṇamuṇḍassāti kaṇṇamuṇḍato. Nissakke hi idaṃ sāmivacanaṃ. Atha rājā tattha vāsena nibbinnaṃānaso gamanajjhāsayāṃ pakāsesi. Taṃ sutvā petī rañño paṭibaddhacittā tatthevassa vāsaṃ yācantī “tāhaṃ, deva, namassāmī”ti gāthamāha.

Puna rājā ekaṃsena nagaraṃ gantukāmo hutvā attano ajjhāsayāṃ pavedento -

367. “Bhuttā amānusa kāmā, ramitoṃhi tayā saha;
Tāhaṃ subhage yācāmi, khippaṃ paṭinayāhi ma”nti. -

Osānagāthamāha. Tattha tāhanti taṃ ahaṃ. Subhageti subhagayutte. Paṭinayāhi manti mayhaṃ nagaraṃeva maṃ paṭinehi. Sesāṃ sabbattha pākāṭameva.

Atha sā vimānapetī rañño vacanaṃ sutvā viyogaṃ asahamānā sokāturatāya byākulahadaya vedhamānasarīrā nānāvidhehi upāyehi āyācitvāpi taṃ tattha vāsetuṃ asakkonti bahūhi mahārahehi ratanehi saddhiṃ rājānaṃ nagaraṃ netvā pāsādaṃ āropetvā kanditvā paridevitvā attano vasanaṭṭhānameva gatā. Rājā pana taṃ disvā sañjātasamvego dānādīni puññakammāni katvā saggaṃ parāyaṇo ahoṣi. Atha amhākaṃ bhagavati loke uppajjitvā pavattitavaradhammacakke anukkamena sāvatthiyaṃ viharante ekadivasaṃ āyasmā mahāmogallāno pabbatacārikaṃ caramāno taṃ itthiṃ saparivāraṃ disvā tāya katakammaṃ pucchi. Sā ādito paṭṭhāya sabbhaṃ therassa kathesi. Thero tāsāṃ dhammaṃ desesi. Taṃ pavattiṃ thero bhagavato ārocesi. Bhagavā tamatthaṃ aṭṭhupattiṃ katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ desesi. Mahājāno paṭiladdhasamvego pāpato oramitvā dānādīni puññakammāni katvā saggaṃ parāyaṇo ahoṣi.

Kaṇṇamuṇḍapetivatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

13. Dhubbaripetavatthuvaṇṇanā

368-386. Ahu rājā brahmadatto idaṃ ubbaripetavatthum satthā jetavane viharanto aññatarāṃ upāsikaṃ ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ kira aññatarāya upāsikāya sāmiko kalamakāsi. Sā pativiyogadukkhātura socanti ālāhanaṃ gantvā rodati. Bhagavā tassā sotāpattiṃ phalassa upanissayasampattiṃ disvā karuṇāya saṅcoditamānaso hutvā tassā gehaṃ gantvā paññatte āsane nisīdi. Upāsikā satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ satthā “kiṃ, upāsike, socasī”ti vatvā “āma, bhagavā, piyavippayogena socāmī”ti vutte tassā sokaṃ apanetukāmo atītaṃ āhari.

Atīte pañcālaraṭṭhe kapilānagare cūḷānībrahmadatto nāma rājā ahoṣi. So agatigamaṃ pahāya attano vijjite pajāya hitakaraṇanirato dasa rājadhamme akopetvā rājāṃ anusāsamāno kadāci “attano rājje kiṃ vadanti”ti sotukāmo tunnavāyavesaṃ gahetvā eko adutiyo nagaraṃ nikkhamitvā gāmato gāmaṃ janapadato janapadaṃ vicaritvā sabbarajjaṃ akaṇṭakaṃ anupapīlaṃ manusse sammodamāne apārutaghare maññe viharante disvā somanassajāto nivattitvā nagarābhīmukho āgacchanto aññatarasmīṃ gāme ekissā vidhavāya duggatitthiyā gehaṃ pāvisi. Sā taṃ disvā āha - “ko nu tvaṃ, ayyo, kuto vā āgatosī”ti? “Ahaṃ tunnavāyo, bhadde, bhatiyā tunnavāyakammaṃ karonto vicarāmi. Yadi tumhākaṃ tunnavāyakammaṃ atthi, bhattaṇca vetanaṇca detha, tumhākampi kammaṃ karomī”ti. “Natthamhākaṃ kammaṃ bhattavetanaṃ vā, aññesaṃ karohi, ayyā”ti. So tattha katipāhaṃ vasanto dhañṇapuñṇalakkhaṇasampannaṃ tassā dhītaraṃ disvā

mātaraṃ āha - “ayaṃ dārikā kiṃ kenaci katapariggahā, udāhu akatapariggahā. Sace pana kenaci akatapariggahā, imaṃ mayhaṃ detha, ahaṃ tumhākaṃ sukhena jīvanūpāyaṃ kātuṃ samattho”ti. “Sādhu, ayyā”ti sā tassa taṃ adāsi.

So tāya saddhiṃ katipāhaṃ vasitvā tassā kahāpaṇasahassaṃ datvā “ahaṃ katipāheneva nivattissāmi. Bhadde, tvaṃ mā ukkaṇṭhasī”ti vatvā attano nagaraṃ gantvā, nagarassa ca tassa gāmassa ca antare maggaṃ samaṃ kārāpetvā alaṅkārapetvā mahatā rājānubhāvena tattha gantvā taṃ dārikaṃ kahāpaṇarāsīmhi ṭhapetvā suvaṇṇarajatakalasehi nhāpetvā “ubbarī”ti nāmaṃ kārāpetvā aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapetvā taṅca gāmaṃ tassā ñātīnaṃ datvā mahatā rājānubhāvena taṃ nagaraṃ ānetvā tāya saddhiṃ abhiramamāno yāvajīvaṃ rajjasukhaṃ anubhavitvā āyupariyosāne kālamakāsi. Kālakate ca tasmīṃ, kate ca sarīrakicce ubbarī pativiyogena sokasallasamappitahadayā ālāhanaṃ gantvā bahū divase gandhapupphādīhi pūjetvā rañño guṇe kittetvā ummādapattā viya kandantī paridevantī ālāhanaṃ padakkhiṇaṃ karoti.

Tena ca samayena amhākaṃ bhagavā bodhisattabhūto isipabbajjaṃ pabbajitvā adhigatajjhānābhīñño himavantassa sāmanta aññatarasmiṃ araññāyatane viharanto sokasallasamappitaṃ ubbariṃ dibbena cakkhunā disvā ākāsena āgantvā dissamānarūpo ākāse ṭhatvā tattha ṭhite manusse pucchi - “kassidaṃ ālāhanaṃ, kassatthāya cāyaṃ itthī ‘brahmadatta, brahmadattā’ti kandantī paridevatī”ti. Taṃ sutvā manussā “brahmadatto nāma pañcālānaṃ rājā, so āyupariyosāne kālamakāsi, tassidaṃ ālāhanaṃ, tassa ayaṃ aggamaheṣi ubbarī nāma ‘brahmadatta, brahmadattā’ti tassa nāmaṃ gahetvā kandantī paridevatī”ti āhaṃsu. Tamatthaṃ dīpentā saṅgītikārā -

368. “Ahu rājā brahmadatto, pañcālānaṃ rathesabho;
Ahorattānamaccayā, rājā kālamakrubbatha.

369. “Tassa ālāhanaṃ gantvā, bhariyā kandati ubbari;
Brahmadattaṃ apassantī, brahmadattāti kandati.

370. “Isi ca tattha āgacchi, sampannacaraṇo muni;
So ca tattha apucchittha, ye tattha su samāgatā.

371. “Kassa idaṃ ālāhanaṃ, nānāgandhasameritaṃ;
Kassāyaṃ kandati bhariyā, ito dūragataṃ patim;
Brahmadattaṃ apassantī, brahmadattāti kandati’.

372. “Te ca tattha viyākaṃsu, ye tattha su samāgatā;
Brahmadattassa bhaddante, brahmadattassa mārisa.

373. “Tassa idaṃ ālāhanaṃ, nānāgandhasameritaṃ;
Tassāyaṃ kandati bhariyā, ito dūragataṃ patim;
Brahmadattaṃ apassantī, brahmadattāti kandati”ti. - cha gāthā ṭhapesuṃ;

368-369. Tattha ahūti ahosi. Pañcālānanti pañcālaratṭhavāsīnaṃ, pañcālaratṭhasseva vā. Ekopi hi janapado janapadikānaṃ rājakumārānaṃ vasena ruḷhiyā “pañcālāna”nti bahuvacanena niddisīyati. Rathesabhoti rathesu usabhasadiso, mahārathoti attho. Tassa ālāhananti tassa rañño sarīrassa daḍḍhatṭhānaṃ.

370. Isīti jhānādīnaṃ guṇānaṃ esanaṭṭhena isi. Tatthāti tasmim ubbariyā ṭhitaṭṭhāne, susāneti attho. Āgacchīti agamāsi. Sampannacaraṇoti sīlasampadā, indriyesu guttadvārātā, bhojane mattaññutā, jāgariyānuyogo, saddhādayo satta saddhammā, cattāri rūpāvacarajhānānīti imehi pannarasahi caraṇasaṅkhātehi guṇehi sampanno samannāgato, caraṇasampannoti attho. Munīti attahitañca parahitañca munāti jānātīti muni. So ca tattha apucchitthāti so tasmim ṭhāne ṭhite jane paṭipucchi. Ye tattha su samāgatāti ye manussā tattha susāne samāgatā. Sūti nipātamattaṃ. “Ye tatthāsuṃ samāgatā”ti vā pāṭho. Āsunti ahesunti attho.

371. Nānāgandhasameritanti nānāvidhehi gandhehi samantato eritaṃ upavāsitaṃ. Itoti manussalokato. Dūragatanti paralokaṃ gatattā vadati. Brahmadattāti kandatīti brahmadattāti evaṃ nāmasaṃkittanaṃ katvā paridevanavasena avhāyati.

372-373. Brahmadattassa bhaddante, brahmadattassa mārisāti mārisa, nirāmayakāyacitta mahāmuni brahmadattassa rañño idaṃ ālāhanaṃ, tasseva brahmadattassa rañño ayaṃ bhariyā, bhaddaṃ te tassa ca brahmadattassa bhaddaṃ hotu, tādīsānaṃ mahesīnaṃ hitānucintanena paraloke ṭhitānampi hitasukhaṃ hotiyevāti adhippāyo.

Atha so tāpaso tesam vacanaṃ sutvā anukampaṃ upādāya ubbariyā santikaṃ gantvā tassā sokavinodanattaṃ -

374. “Chaḷāsītisahassāni, brahmadattassanāmakā;
Imasmim ālāhane daḍḍhā, tesam kamanusocasī”ti. -

Gāthamāha. Tattha chaḷāsītisahassānīti chasahassādhikaasītisahassasaṅkhā. Brahmadattassanāmakāti brahmadattoti evaṃnāmakā. Tesam kamanusocasīti tesam chaḷāsītisahassasaṅkhātānaṃ brahmadattānaṃ katamaṃ brahmadattaṃ tvaṃ anusocasi, katamaṃ paṭicca te soko uppannoti pucchi.

Evaṃ pana tena isinā pucchitā ubbarī attanā adhippettaṃ brahmadattaṃ ācikkhantī -

375. “Yo rājā cūḷanīputto, pañcālānaṃ rathesabho;
Taṃ bhante anusocāmi, bhattāraṃ sabbakāmada”nti. -

Gāthamāha. Tattha cūḷanīputtoti evaṃnāmassa rañño putto. Sabbakāmadanti mayhaṃ sabbassa icchiticchitassa dātāraṃ, sabbesaṃ vā sattānaṃ icchitadāyakaṃ.

Evaṃ ubbariyā vutte puna tāpaso -

376. “Sabbevēhesuṃ rājāno, brahmadattassanāmakā;
Sabbeva cūḷanīputtā, pañcālānaṃ rathesabhā.

377. “Sabbesaṃ anupubbena, mahesittamakārayi;
Kasmā purimake hitvā, pacchimaṃ anusocasī”ti. - gāthādvayamāha;

376. Tattha sabbevēhesunti sabbeva te chaḷāsītisahassasaṅkhā rājāno brahmadattassa nāmakā cūḷanīputtā pañcālānaṃ rathesabhāva ahesuṃ. Ime rājabhāvādayo visesā tesu ekassāpi nāhesuṃ.

377. Mahesittamakārayīti tvañca tesam sabbesampi anupubbena aggamahesibhāvaṃ akāsi, anuppattāti attho. Kasmāti guṇato ca sāmikabhāvato ca avisitṭhesu ettakesu janesu purimake rājāno pahāya pacchimaṃ ekaṃmeva kasmā kena kāraṇena

anusocasīti pucchi.

Taṃ sutvā ubbarī saṃvegajātā puna tāpasam -

378. “Ātume itthibhūtāya, dīgharattāya mārīsa;
Yassā me itthibhūtāya, saṃsāre bahubhāsasī”ti. -

Gāthamāha. Tattha ātume ti attani. Itthibhūtāyāti itthibhāvaṃ upagatāya.
Dīgharattāyāti dīgharattam. Ayañhettha adhippāyo - itthibhūtāya attani sabbakālam
itthīyeva hoti, udāhu purisabhāvampi upagacchatīti. Yassā me itthibhūtāyāti yassā
mayham itthibhūtāya evam tāva bahusaṃsāre mahesibhāvaṃ mahāmuni tvaṃ
bhāsasi kathesīti attho. “Āhu me itthibhūtāyā”ti vā pāṭho. Tattha āti anussaraṇatthe
nipāto. Āhu me ti sayam anussaritam aññātamidaṃ mayā, itthibhūtāya itthibhāvaṃ
upagatāya evam mayham ettakaṃ kalam aparāparuppatti ahosi. Kasmā? Yasmā
yassā me itthibhūtāya sabbesaṃ anupubbena mahesittamakārayi, kiṃ tvaṃ,
mahāmuni, saṃsāre bahuṃ bhāsasīti yojanā.

Taṃ sutvā tāpaso ayaṃ niyamo saṃsāre natthi “itthī itthīyeva hoti, puriso puriso
evā”ti dassento -

379. “Ahu itthī ahu puriso, pasuyonimpi āgamā;
Evametaṃ atītānaṃ, pariyanto na dissatī”ti. -

Gāthamāha. Tattha ahu itthī ahu purisoti tvaṃ kadāci itthīpi ahosi, kadāci purisopi
ahosi. Na kevalam itthipurisabhāvameva, atha kho pasu yonimpi āgamāsi, kadāci
pasubhāvampi āgamāsi, tiracchānayanonimpi upagatā ahosi. Evametaṃ atītānaṃ,
pariyanto na dissatīti evam yathāvuttam etaṃ itthibhāvaṃ purisabhāvaṃ
tiracchānādibhāvañca upagatānaṃ atītānaṃ attabhāvānaṃ pariyanto ñāṇacakkhunā
mahatā ussāhena passantānampi na dissati. Na kevalam taveva, atha kho
sabbesaṃ saṃsāre paribbhamantānaṃ sattānaṃ attabhāvassa pariyanto na
dissateva na paññāyateva. Tenāha bhagavā -

“Anamataggoyam, bhikkhave, saṃsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṃ
sattānaṃ taṇhāsaṃyojanānaṃ sandhāvataṃ saṃsarata”nti.

Evam tena tāpasena saṃsārassa apariyantataṃ kammassakatañca vibhāventena
desitaṃ dhammaṃ sutvā saṃsāre saṃviggahadayā dhamme ca pasannamānasā
vigatasokasallā hutvā attano pasādaṃ sokavigamanañca pakāsentī -

380. “Ādittam vata maṃ santam, ghatasittamva pāvakaṃ;
Vārinā viya osiñcam, sabbam nibbāpaye daram.
381. “Abbahī vata me sallam, sokaṃ hadayanissitam;
Yo me sokaparetāya, patisokaṃ apānudi.
382. “Sāham abbūḷhasallāsmi, sītibhūtāsmi nibbutā;
Na socāmi na rodāmi, tava sutvā mahāmuni”ti. -

Tisso gāthā abhāsi. Tāsaṃ attho heṭṭhā vuttoyeva.

Idāni saṃviggahadayāya ubbariyā paṭipattiṃ dassento satthā -

383. “Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, samaṇassa subhāsitaṃ;

Pattacīvaramādāya, pabbaji anagāriyaṃ.

384. “Sā ca pabbajitā santā, agāasmā anagāriyaṃ;
Mettacittaṃ ābhāvesi, brahmalokūpapattiyā.

385. “Gāmā gāmaṃ vicarantī, nigame rājadhāniyo;
Uruveḷā nāma so gāmo, yattha kālamakrubbatha.

386. “Mettacittaṃ ābhāvetvā, brahmalokūpapattiyā;
Itthiccittaṃ virājetvā, brahmalokūpagā ahū”ti. - catasso gāthā abhāsi;

383-384. Tattha tassāti tassa tāpasassa. Subhāsitanti suṭṭhu bhāsitaṃ, dhammanti attho. Pabbajitā santāti pabbajjaṃ upagatā samānā, pabbajitvā vā hutvā santakāyavācā. Mettacittanti mettāsahagataṃ cittaṃ. Cittasīsenā mettajjhānaṃ vadati. Brahmalokūpapattiyāti tañca sā mettacittaṃ bhāventī brahmalokūpapattiyā abhāvesi, na vipassanāpādakādiatthaṃ. Anuppanne hi buddhe brahmavihārādi ke bhāventā tāpasaparibbājakā yāvadeva bhavasampattiatthameva bhāvesuṃ.

385-386. Gāmā gāmanti gāmato aññaṃ gāmaṃ. Ābhāvetvāti vaḍḍhetvā brūhetvā. “Abhāvetvā”ti keci paṭhanti, tesāṃ a-kāro nipātamattaṃ. Itthiccittaṃ virājetvāti itthibhāve cittaṃ ajjhāsayāṃ abhiruciṃ virājetvā itthibhāve virattacittā hutvā. Brahmalokūpagāti paṭisandhiggahaṇavasena brahmalokaṃ upagamanakā ahosi. Sesāṃ heṭṭhā vuttanayattā uttānameva.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā tassā upāsikāya sokaṃ vinodetvā upari catusaccadesanaṃ akāsi. Saccapariyosāne sā upāsikā sotāpattiphale paṭiṭṭhahi. Sampattaparisāya ca desanā sātthikā ahoṣīti.

Ubbaripetavatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti khuddaka-aṭṭhakathāya petavatthusmiṃ

Terasavatthupaṭimaṇḍitassa

Dutiyassa ubbarivaggassa atthasaṃvaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 07. Σχόλια για το βιβλίο των ιστοριών για φαντάσματα. 2. Το κεφάλαιο για την Ούμπαρι έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org